

ОПИС НА БЪЛГАРСКИТЕ ЛИТЕРАТУРНИ ИСТОРИИ ОТ КРАЯ НА XIX ВЕК ДО НАШИ ДНИ

От Освобождението до 1944 г.

Вазов, Иван, Константин Величков. *Кратък исторически преглед на новобългарската литература. В: Иван Вазов, Константин Величков, Българска христоматия или сборник от избрани образи на всички родове съчинения.* Пловдив, Свищов, Солун: книж. Д. В. Манчов, 1884

Ключови думи: българска литература, европейска литература, Българско възраждане, литературна история

Методология: Христоматията прилага историко-описателен подход, като поставя акцент върху канонични автори и някои периодични издания от епохата на Възраждането и след Освобождението на България. Подборът на автори и произведения е съобразен с тогавашните учебни програми и се основава на тематична и жанрова класификация. Български художествени произведения са съпоставени с европейската литературна класика. Христоматията играе важна роля в образуването на българския литературен канон непосредствено след Освобождението.

Анотация: Двамата автори включват в своя увод писатели, които според тях съставляват „новобългарската литература“. Сред имената се открояват тези на ранни възрожденски дейци като Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Йоаким Груев, Кирил Пейчинович, Петър Берон, Юрий Венелин, Неофит Рилски, Христаки Павлович, Васил Априлов и др., първите български публицисти като Константин Фотинов със сп. „Любословие“ и Иван Богоров с в. „Български орел“, както и по-късните като Георги Раковски с в. „Дунавски лебед“ и Любен Каравелов с в. „Свобода“ и „Независимост“, по-малко известни, но също важни периодични издания като „Цариградски вестник“, сп. „Читалище“ и др. Споменати са възрожденските белетристи с техните първи опити като Васил Друмев с повестта

„Нещастна фамилия“ и авторите на първите възрожденски поеми като Райко Жинзифов с неговата „Кървава кошуля“. По-обширно са представени с тяхното литературно и обществено-политическо дело творци като Георги Раковски, Петко Славейков, Любен Каравелов, а с по-кратки описания историци като Марин Дринов и Константин Иречек, филолози като Найдено Геров и Иван Богоров, поети като Христо Ботев (тогава все още не толкова признат за гений) и Никола Козлев, драматурзи като Добри Войников и Васил Друмев, фолклористи като братя Миладинови и Стефан Веркович и др. Дават се сведения за преводаческото и печатарското дело у нас през последните десетилетия на XIX век.

Обхват: Ранно Българско възраждане от Паисий и неговата *История славянобългарска* (1762) до края на Възраждането и прага на следосвобожденското време през 70-те години на XIX век с автори като Г. С. Раковски, П. Р. Славейков, Р. Жинзифов, Н. Козлев, Д. Войников, В. Друмев, К. Иречек, М. Дринов, И. Богоров, Н. Геров и Х. Ботев

Кратка биография на авторите:

Иван Минчов Вазов (1850 г. – 1921 г.) е най-значимият български писател от епохата на Възраждането и следосвобожденска България, наричан „Патриарх на българската литература“. Образованието му минава през училищата в Сопот, Калофер и Пловдив, където усвоява френски, руски и румънски език, запознава се с европейската и руската литература и започва да пише първите си стихове. Животът му го среща с революционери и хъшове, включително Христо Ботев, което оформя неговото патриотично и гражданско съзнание. След Освобождението Вазов активно участва в обществен и културен живот като учител, съдия, публицист, редактор, депутат и министър на просвещението. През 1920 г. е тържествено честван неговият 70-годишен юбилей, а година по-късно Вазов умира в София. Още приживе е признат за „народен поет“, а произведенията му са преведени на повече от 50 езика, превръщайки го в най-известния български писател в света.

Константин Величков Петков (1855 г. – 1907 г.) е един от най-значимите български възрожденци, писатели, преводачи, общественици и държавници, чиято дейност свързва културния, политическия и образователния живот на България в края на XIX и началото на XX век. Учи в престижния Цариградски лицей „Галатасарай“ (1868 – 1874), където

получава солидно образование по европейски образец. Участва в подготовката на Априлското въстание. Арестуван е и е хвърлен в затвор в Одрин, след това е освободен благодарение на европейската комисия. След Освобождението Величков заема редица важни обществени и политически длъжности. Като министър на народното просвещение и на други ресори въвежда редица реформи, подпомага театралното и художественото дело, редактор е на няколко периодични издания. От 1902 до 1904 г. е дипломатически агент в Белград, след което се оттегля от активната политика и се посвещава на литературата.

За написването на кратките биографични бележки е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%9C%D0%B8%D0%BD%D1%87%D0%BE%D0%B2-%D0%92%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2>

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD-%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Пипин, Александър, Владимир Спасович. *История на българската литература.*

Кюстендил: книж. В. Д. Поборник, 1884

Ключови думи: българска литература, литературна история, история, Българско възраждане, стара българска литература

Методология: Изследването прилага позитивистичен подход – литературните процеси се мислят като следствие от историческото развитие на народа. Има оценъчен характер – авторите описват и коментират културно-историческите процеси, като отбелязват, че историческите беди и възходи влияят пряко върху литературната традиция. Поставен е исторически акцент върху старобългарската и възрожденската литература, както и върху спецификите на езика на народната поезия, но се отделя внимание и на историята, географията и етнографията.

Анотация: Изследването на Пипин и Спасович в хронологичен ред представя историята на българската литература с фокус върху историческите и културните контексти. Първият раздел, озаглавен „Старите времена“, обхваща в голяма степен онази литература, която днес познаваме под името „стара българска литература“, или „старобългарска литература“, като се подчертава, че тя е първа по значение за славянството. Прави впечатление, че след това авторите изпускат няколко века и се пренасят директно в съвременния на тях XIX в., мимоходом преминавайки през първите четири столетия на робството. Вторият раздел е озаглавен „Турското иго“, но той представя само имена от Българското възраждане, като се започне с Паисий, Софроний, Васил Априлов и др., за да се завърши с края на епохата и автори като Раковски и П. Р. Славейков. Очертават се условията за развитието на новата българска литература при тогавашното политическо положение; прави се синтетичен преглед на отпечатаните книги, на периодиката и авторите; спира се на етнографията, на българския фолклор, на новоизлезлите сборници с народни песни и се реализират теоретични обобщения за характера и особеностите на българския епос. Посветени са отделни части и на литературния език.

Обхват: Времето на Първото и Второто българско царство с книжовни центрове Преслав и Търново и съответните водещи фигури като Климент Охридски и Наум Охридски, Черноризец Храбър, Йоан Екзарх и др.; богомилската ерес и нейната книжнина, както и Търновската школа с най-виден представител Патриарх Евтимий; епохата на Възраждането с водещи фигури като Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Васил Априлов, Георги Раковски и Петко Славейков.

Кратки биографии на авторите:

Пипин, Александър Николаевич (1833 г. – 1904 г.) е руски литературовед славист, фолклорист, етнограф, археограф, публицист. Учи в Историко-филологическия факултет на Казанския университет, завършва Петербургския университет (1853). Извънреден професор е (1860) към катедрата по всеобща литературна история на Петербургския университет. В знак на протест срещу реакционната правителствена политика спрямо студентите напуска университета (1861). Член-кореспондент на Петербургската АН (1891), академик (1898). Пръв прави опит в Русия за систематично представяне на славянските литературни истории в труда си „Обзор истории славянских литератур“ (1865. 2 прераб. изд. под заглавие „История славянских литератур“. 2 т., 1879 – 1881. Разделът за полската литература и в двете издания е от В. Д. Спасович).

Владимир (Влодзимеж) Данилович Спасович (1829 г. – 1906 г.) е полско-руски юрист, специалист по международно, наказателно и имуществено право, литературен изследовател и преводач. Учи в юридическия факултет на Санктпетербургския университет. Получава степени „Кандидат на правото“ и „Магистър на международното право“. Става професор по наказателно право, работи като адвокат и журналист, сътрудничи на редица периодични издания. Автор е на трудове като „О правах нейтрального флага и нейтрального груза“ (1851), „Об отношениях супругов по имуществу по древнему польскому праву“ (1857), „Учебник уголовного права“ (1863), „Права авторские и контрафакция“ (1865). Изследва творчеството на Шекспир, Байрон, Пушкин, Лермонтов и Мицкевич, като особено внимание отделя на полската литература, отразена в съвместния труд с Александър Пипин „Преглед на историята на славянските литератури“ (1865).

Идеите му са свързани с лявото крило на руския либерализъм.

За написването на кратките биографични бележки е използвана информация от „Литературната историзация. Историите на българската литература от 80-те и 90-те години на XIX в. и „липсващата“ литература“, съставители: Биляна Борисова & Кристина Йорданова: <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/41963>.

и от Енциклопедия „Българско възраждане. Литература. Периодичен печат. Литературен живот. Културни средища“, т. 2, БАН:

[http://enc.ilit.bas.bg/slovník/%D0%BF%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD-](http://enc.ilit.bas.bg/slovník/%D0%BF%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD-%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8A%D1%80-%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87)

[-D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8A%D1%80-](http://enc.ilit.bas.bg/slovník/%D0%BF%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD-%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8A%D1%80-%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87)

[-D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87](http://enc.ilit.bas.bg/slovník/%D0%BF%D0%B8%D0%BF%D0%B8%D0%BD-%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%8A%D1%80-%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87)

Маринов, Димитър. *История на българската литература.* Пловдив: Христо Г. Данов, 1887

Ключови думи: българска литература, литературна история, литературна наука, стара и нова българска литература

Методология: Изследването прилага литературноисторически подход, прави историко-хронологичен обзор, включващ периода от IX до XIX век. Основната задача е да се съберат, систематизират и подредят вече съществуващи сведения за българската литература, както и „лични мнения“ на автора. Книгата има културологичен, интерпретативен и теоретичен характер. Това е първото изследване, което формулира задачите на литературната история, а авторът сам определя труда си като „първ в нашата бедна литература“, стъпващ върху очерците на Пипин и Спасович.

Анотация: Димитър Маринов е първият автор на „научна“ история на българската литература. Авторът захваща своя труд с претенцията, че на литературата ни тогава липсва „оригинално“ описание и той ще се заеме да запълни тази празнина. Книгата започва с методологична глава, в която Маринов излага своите виждания за това що е литература и литературна история, как тази дисциплина се различава от чистата история и формулира какви трябва да бъдат задачите на първата. Следват два големи дяла, озаглавени „Старий век“ и „Новий век“, които обхващат времето приблизително от IX до XIV в. и от XIV до края на XIX в. Маринов включва в своето изследване неизследвани досега периоди и фигури като например Св. св. Кирил и Методий и книжовното дело на цар Симеон, както и домашните и чуждите съчинения за България в периода 1398 – 1760 г. Централно място отделя на автори като Паисий и Софроний, както и на емигрантски центрове като Букурещ, Одеса и Белград. Маринов предприема дръзка и смела посока в опита да опише своето съвремие, както и да предвиди бъдещето на българската литература, засягайки в различни, назовани „съвременни“, раздели темите за църковния въпрос, за народното творчество, поезията, журналистиката, както и различни видове учебникарска литература, книжарници и читалища, периодика вече от десетилетието на 80-те години на XIX в.

Обхват: Българската литературна, културна и социална история от възникването на книжовността през IX в. до 80-те години на XIX век. Специално място е отделено на автори като Св. св. Кирил и Методий, Климент Охридски, Наум Охридски, другите ученици на двамата братя, Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, книжовното дело на цар Симеон, на богомилството, Патриарх Евтимий, дамаскинарската книжнина, историческите съчинения преди Паисий, самият той, Софроний, емигрантските центрове и др.

Кратка биография на автора: Димитър Маринов Банов (1846 г. – 1940 г.) е етнограф, публицист, писател и обществен деец. Рожденото му име е Петко Мъцанков, осиновен от търговеца Марин Банов, който му дава името Димитър. Учи при Кръстьо Пишурка в Лом и при Неофит Рилски в Рилския манастир, завършва филология във Великата белградска школа. Учител, революционер, депутат в Учредителното събрание, съдия и директор на Народната библиотека и Етнографския музей, където създава списание „Известия“. Автор е на „История на българската литература“ (1887), посветена на Паисий, Неофит Рилски и екзарх Антим I, на поредицата „Жива старина“ (1891 – 1914), на книгата „Народна вяра и религиозни народни обичаи“ (1914) и на мемоарни съчинения. Събира и публикува богат материал за народния бит и култура, а трудът му „История на българската литература“ доразвива Пипиновите очерци, като включва и народната словесност.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от „Литературната историзация. Историите на българската литература от 80-те и 90-те години на XIX в. и „липсващата“ литература“, съставители: Биляна Борисова & Кристина Йорданова: <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/41963>.

Костов, Стефан, Димитър Мишев. *Христоматия по изучаване на словесността в горните класове на гимназиите, петокласните, педагогическите и духовните училища. Т.1-3.* Пловдив: Христо Г. Данов, 1892; 1898; 1900

Ключови думи: българска литература, история, научни описания, епическа поезия, лирическа поезия, драма

Методология: Книгата има компилативен характер. Включва художествена литература, мемоарни и биографични съчинения, характеристики на литературни герои, на исторически фигури и др. Замислена е като учебно помагало, предназначено за ученици, учители и духовници.

Анотация: Тритомникът на Костов и Мишев е назван от авторите си „христоматия“. Той напълно се вписва в жанра и по този начин остава малко встрани от литературната история, но само привидно. В тези три тома (1892 – 1900) авторите са включили разнообразни текстове в проза и мерена реч, художествени и научни произведения, с които целят да обхванат цялата пестрота на словесната палитра. Том 1 съдържа богато разнообразие както от художествени текстове (като басни и разкази), така и от научни (например природни описания на животни и растения). Включени са характеристики на литературни герои и на исторически фигури, а под общото название „повествования“ са обединени разни исторически, мемоарни, художествени, биографични съчинения. Добавен е дори ораторски речник. Том 2 съдържа епическа поезия, но в него се откриват както народни и художествени епоси, така и традиционни епически жанрове като разказ, повест, роман, приказка и пр. Тук са поместени още басни, балади, идилии и дори жанрът еклога. Том 3 съдържа лирическа поезия – стихотворения, песни, елегии, оди, сатири, епиграми и др., както и драматургични произведения.

Обхват: Писатели, философи и други автори на художествена и научна литература от цялата интелектуална история на човечеството, като сред българските преобладават

имената на възрожденци: И. Вазов, П. Р. Славейков, Д. Войников, В. Друмев, Л. Каравелов и др.

Кратка биография на авторите:

Стефан Костов Икономов (1857 г. – 1917 г.) е учител, книжовник и автор на учебници. Завършва Габровската гимназия, работи като учител в различни градове, главен секретар на Българската екзархия и секретар на Светия синод. Автор е на редица ръководства по словесност и христоматии. Занимава се с превод. През 1924 г. брат му Димитър Костов учредява на негово име и в негова памет фонд в БАН.

Димитър Мишев Димитров (1854/1856 г. – 1932 г.) е книжовник, публицист, общественик и политик, дългогодишен секретар на Българската екзархия и член на Българското книжовно дружество. Завършва Габровската гимназия, работи като учител и активно участва в журналистиката – редактира вестниците „Свобода“ (Видин), „Търновска конституция“, „Църковен вестник“, „Балкански сговор“ и др. Народен представител от Народнолибералната и Демократическата партия. Автор е на учебници („Ръководство по български език“, 1887 – 1891), преводи, публицистика и художествени книги, но най-значим е трудът му в съавторство със Стефан Костов – тритомната „Христоматия по изучаване на словесността“ (1888 – 1900), използвана широко в българските и македоно-одринските училища.

За написването на кратките биографични бележки е използвана информация от „Литературната историзация. Историите на българската литература от 80-те и 90-те години на XIX в. и „липсващата“ литература“, съставители: Биляна Борисова & Кристина Йорданова: <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/41963>.

Москов, Моско. *История на българската литература*. Търново: Пано Иванов, 1895

Ключови думи: българска литература от IX до XIX в., българска история, литературна история, учебник

Методология: Изследването прилага литературноисторически и културно-исторически подход, основан върху теоретична рамка, която включва дефиниция на понятието литература, както и цели и задачи на литературната история. В хронологичен ред са представени автори и обществени дейци от IX до XIX век. Книгата изпълнява образователна функция и има педагогически характер, доколкото цели да даде на младежта „едно упътване“, чрез което да учи подрастващите за развитието на българското „умствено движение“, както отбелязва авторът в предговора.

Анотация: Книгата на Моско Москов е предвидена като учебник по история на литературата. Филологически издържан, със строг исторически подход, трудът на Москов разглежда българската литература от самото ѝ начало през IX в., като преди това теоретично изяснява понятието литература и какви са задачите и целите на литературната история. Включени са произведения на Кирил и Методий, на техните ученици, на книжовници от „Златния век“ като Йоан Екзарх и Константин Преславски, из богомилската литература, както и от творчеството на Патриарх Евтимий. Втората част започва с кратък обзор на литературния живот по нашите земи по време на турското робство до Паисий и неговата *История славянобългарска*. Следват очерци за Паисий, Софроний Врачански, д-р Петър Берон, коментар върху документи като Гюлханския хатишериф (1839) и Хатихумаюна (1856), просветителското дело на фигури като Неофит Бозвели, Неофит Рилски, Васил Априлов, Константин Фотинов, събираческата дейност на Братя Миладинови. Специално място е отредено на „високите“ възрожденци като Петко Славейков, Георги Раковски, Васил Друмев, Любен Каравелов и Христо Ботев, но също и на по-слабо известни днес имена като Тодор Икономов, Иван Богоров, Никола Михайловски, Райко Жинзифов, Никола Козлев и Цани Гинчев. Москов също е включил раздел за негови съвременници, където е отличил нашироко Иван Вазов и Стоян Михайловски.

Обхват: Българската литература, култура и история от IX до XIX в. Основен акцент върху авторите от Възраждането като Паисий, Софроний, Раковски, П. Р. Славейков, Каравелов и др., но и съвременниците на Москов – Вазов и Михайловски

Кратка биография на автора: Моско Москов Груев (1863 г. – 1947 г.) е учител, писател, преводач, културен деец и един от първите изследователи и пазители на старопрестолното Търново. Завършва семинария в Одеса и литература в Женева, преподава в Лясковец, Русе и Велико Търново, където е директор на гимназии и библиотека. Основател и председател на Археологическото дружество, той поставя началото на проучванията на Царевец и събира културни ценности за музейната му сбирка. Автор е на стихосбирки, повести и изследвания, сред които „История на българската литература“ (1895), „Нашите революционери–поети“ (1925), „Нашата младеж“ (1930), както и речници и преводи. Сътрудничи на периодичния печат и използва псевдонимите М. Велинов и Вергус.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от „Литературната историзация. Историите на българската литература от 80-те и 90-те години на XIX в. и „липсващата“ литература“, съставители: Биляна Борисова & Кристина Йорданова: <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/41963>.

Теодоров-Балан, Александър. *Българска литература*. Пловдив: Христо Г. Данов, 1896 (1901; 1907)

Ключови думи: българска литература, литературна история, българска словесност, учебник

Методология: Изследването прилага културно-исторически подход – литературните процеси са представени като свързани с културното и историческото развитие на народа. Разгледани са различни видове народни песни и други фолклорни жанрове, проследено е развитието на българската литература и обществените процеси през Възраждането, като се достига до 90-те години на XIX век. Освен описателен, книгата има и художествено оценъчен характер, доколкото авторът коментира естетическите достойнства на литературните произведения, а също и разсъждава върху тяхното значение за националното културно развитие.

Анотация: Историята на Балан, по традиция познат най-вече със своите приноси в родното езикознание, е важен опит в творческата биография на автора. Тя е приносна най-вече с това, че ученият – може би поради своето поприще – вмъква историята и на устната словесност, на фолклора, който според него може да бъде определен като „долитературен“ или „предлитературен“. В този дял, онасловен „Устна словесност“, изследователят е разгледал различни видове народни песни – юнашки, исторически и др., както и други фолклорни жанрове като приказката, пословиците и гатанките. Втората голяма част е онасловена „писмена словесност“ и по същество е история на нашата литература, като акцентът пада повече върху историческия разказ. Балан нашироко и подробно разглежда литературния живот през отделните векове и делото на по-важните книжовници и автори, включвайки и по-малко известни сред тях. Началото на „новобългарската“ литература той поставя в средата на XVIII в., а освен традиционни имена като Паисий, Софроний, В. Априлов и Ю. Венелин тук той споменава двамата „софрониевци“ Йоаким Кърчовски и Кирил Пейчинович, както и Христаки Павлович и Райно Попович. Коментира учителското дело през XIX в. и как се развива българският книжовен език по това време. В тази връзка отчита важността на делото на създателите на първите речници на българския език: Иван

Богоров и Найдено Геров, а също и на Неофит Рилски. Обширно представени са и годините на църковни борби и просвещение, развитието на българското училище и неговата роля в тези борби, водени най-вече от Петко Славейков, Георги Раковски, Любен Каравелов и Христо Ботев. Балан коментира и развитието на българската поезия през XIX век, на белетристиката, драматургията и журналистиката. В края на книгата той се впуска в описание на актуалната литература, създавана от автори като Вазов, Михайловски и др., както и в представяне на периодичните издания от 80-те и 90-те години на XIX век.

Обхват: Българската литература от IX до XIX век, както и народното творчество. Обхваща цялата позната дотогава устна и писмена словесна култура на българския народ.

Кратка биография на автора: Александър Стоянов Теодоров-Балан (1859 г. – 1959 г.) е български езиковед, литературен историк, обществен деец, един от основателите на специалността Българска филология в СУ „Св. Кл. Охридски“. Учи славянска филология в Лайпциг и Прага, където защитава докторска дисертация. В България работи като учител, след това е началник на средното образование в Министерството на просвещението. През 1889 г. става съосновател, професор и пръв ректор на Висшето училище (днес Софийски университет). Преподава история на българския език, славянска етнография, диалектология и българска литература. Главен секретар на Българската екзархия, председател на Българския туристически съюз, почетен доктор на Софийския университет. Активно сътрудничи в периодичния печат, изнася лекции и беседи. Работи върху граматика, история и правопис на българския език, има принос в етимологията, лексикологията и диалектологията. Балан се застъпва за опростяване на изказа, борейки се за чистота на езика. Освен езиковед е и литературен критик. Превежда от чешки и немски.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-
bg.eu/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%A
%D1%80-%D0%A1%D1%82%D0%BE%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2-](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%A%D1%80-%D0%A1%D1%82%D0%BE%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2-)

%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2-
%D0%91%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BD

Маринополски, Йордан. *Българската литература подир Освобождението*. Враца: Ст. Цеков (печ. „Труд“), 1898

Ключови думи: следосвободенска литература до края на XIX век, история на литературата след Освобождението, критика

Методология: Изследването прилага литературноисторически, литературнокритически и съпоставителен подход, като се насочва към актуалните за времето си литературни явления. Изложението се основава на проблемно-тематичен принцип и е организирано около отделни автори, като доминиращи са оценъчният и интерпретативният характер.

Анотация: Авторът пръв сред своите съмишленици предприема подхода „по-малкото е повече“ и се фокусира изцяло върху актуалното. Разглежданият текст не е първият опит за литературна история на актуалните тенденции, но е първият, който целенасочено се спира само върху това време. Маринополски прави не просто литературна история, но и (литературно)критическа история. Статията е разделена на две части, като първата коментира и съпоставя темите и проблемите на трима прозаисти – Вазов, Веселин (Тодор Влайков) и Антон Страшимиров – и трима поети – Пенчо Славейков, Стоян Михайловски и Кирил Христов. Във втората част на изследването са разгледани трима критици – най-обширно е представен д-р Кръстев, а освен него са споменати още Иван Ст. Андрейчин и Антон Страшимиров.

Обхват: Българската литература, създадена след Освобождението до края на XIX век; посочени са множество имена и заглавия на произведения.

Кратка биография на автора: Йордан Ставрев Маринополски (1874 г. – 1924 г.) е български литературен критик, есеист, преводач и педагог. Учи в търновската мъжка гимназия „Св. Кирил“, след което следва история и философия в Лайпциг. Завършва славянска филология в Софийския университет. Дълги години работи като учител, преподава и в Учителския институт в Ихтиман. Член е на Висшия учебен съвет при Министерството на народното просвещение. Маринополски е застъпник на оперативната

литературна критика, която според него трябва да се ръководи от високи етични стандарти. Радетел за критическа деонтология, той настоява за искреност и авторефлексия като основа на критическия процес. Остава след себе си ценен принос към критическата мисъл у нас, белязан от стремеж към етика, обективност и независимост.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%99%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B0%D0%BD-%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%B2-%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B8>

Кръстев, Кръстьо. *Млади и стари. Критически очерки върху днешната българска литература*. Тутракан: Мавродинов, 1907

Ключови думи: българска литература, модерна литература, млади и стари, литературна критика

Методология: Изследването прилага предимно литературно-критически подход – основава се на естетически принцип, чрез който „истинското“ изкуство се противопоставя на „жълтата“ литература. Литературното произведение се оценява преди всичко според художествената му стойност, а не според неговата обществена, политическа или публицистична полезност. Кръстев се стреми към разширяване на философските, нравствените и естетическите хоризонти на българската литература, като надгражда национално-фолклорни архетипи с модерни идеи. Сред основните схващания на критика е и това, че националната литература следва да се мисли в европейски контекст.

Анотация: Третата книга на д-р Кръстев (публикувана под псевдонима *В. Миролубов*) окончателно подпечатва неговото място в историята на българската литература. Дихотомията в заглавието е вече заживяла собствен живот и се е превърнала в универсална критическа метафора. В представата на д-р Кръстев за „млади“ и „стари“ стоят най-вече неговите естетически разбирания – „модерното“, „високото“ срещу „тенденциозното“, отмрялото. Тук са поместени думи за Иван Вазов и Стоян Михайловски, двата стожера на „старите“, както и за Г. П. Стаматов и Елин Пелин, които със своя прекален реализъм не се вписват в представата за стил на критика. Срещу тях той противопоставя Петко Тодоров, Поетът, който бленува, „певецът на воля и младост“. С този свой сборник критикът се приближава до окончателната си визия за един своеобразен канон на българската литература, в който ще включи своите трима другари и единствения техен предшественик – Христо Ботев.

Обхват: Българска литература след Освобождението – Иван Вазов, Стоян Михайловски, Елин Пелин, Г. П. Стаматов, Петко Тодоров

Кратка биография на автора: Кръстьо Котев Кръстев (1866 г. – 1919 г.) е български философ, литературен критик, естетик и общественик, основател на списание „Мисъл“. Учи в София и Лайпциг, където защитава докторат. Работи като учител, директор на педагогически училища, преводач, професор и преподавател по философия, психология, етика и естетика в Софийския университет. Воюва срещу вулгарния материализъм и марксизма, отстоявайки автономността на изкуството. Сред най-големите му заслуги е създаването и ръководството на сп. „Мисъл“ (1892 – 1907), около което се формира литературният кръг „Мисъл“. Автор е на студии, есета, литературноисторически и критически трудове. Преводач и активен общественик с ясно изразени демократични възгледи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%BE-%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B2-%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B2>

Кръстев, Кръстьо. Христо Ботйов, П. П. Славейков, Петко Тодоров, Пейо К. Яворов.
София: Александър Паскалев и Сие, 1917

Ключови думи: българска литература, д-р Кръстев, Христо Ботев, Пенчо Славейков, Петко Тодоров, Пейо Яворов

Методология: Изследването прилага предимно литературно-критически подход – основава се на естетически принцип, който цели да изгради канона на българската литература. Особено важен за каноноформирането е принципът на приемствеността – лириката на Христо Ботев не се мисли като свързана с историческия контекст, а поради определени мотиви в нея поетът е представен като преходник на философията на кръга „Мисъл“. Така се утвърждава представата за автономност на литературното поле.

Анотация: Книгата бележи финала на своеобразния литературноисторически проект на д-р Кръстев. Сборникът със статии може да бъде определен като творчески завет на критика (макар че това не е последната му книга), с който той категорично утвърждава в канона на българската литература своите съратници – най-вече Пенчо Славейков и Пейо Яворов, нареждайки ги редом до Ботев. Книгата е разделена на части, посветени на отделните автори от кръга „Мисъл“ и на техните творчески взаимодействия с творчеството на Христо Ботев. Към тях критикът е прибавил и кратки текстове, чрез които отдава почит на своите вече мъртви другари, обезсмъртявайки ги завинаги.

Обхват: Христо Ботев, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Петко Тодоров

Кратка биография на автора: Кръстьо Котев Кръстев (1866 г. – 1919 г.) е български философ, литературен критик, естетик и общественик, основател на списание „Мисъл“. Учи в София и Лайпциг, където защитава докторат. Работи като учител, директор на педагогически училища, преводач, професор и преподавател по философия, психология, етика и естетика в Софийския университет. Воюва срещу вулгарния материализъм и марксизма, отстоявайки автономността на изкуството. Най-голямата му заслуга е създаването и ръководството на сп. „Мисъл“ (1892 – 1907), около което се формира

литературният кръг „Мисъл“. Автор е на студии, есета, литературноисторически и критически трудове. Преводач и активен общественик с ясно изразени демократични възгледи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%BE-%D0%9A%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B2-%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B2>

Арnaudов, Михаил. *Канонът на българската литература*. София: Пролом, I, № 16-17, 15.11.1922, 493-501

Ключови думи: литературен канон, българска литература XIX век, поколения писатели, критика, културно-исторически подход, модернизъм, литература и общество.

Методология: Изследването прилага критически и културно-исторически подход, чрез който литературните процеси са представени като свързани с поколенческият принцип, както отбелязва авторът в предговора. Литературата се схваща като израз на обществено-политическия, икономическия и духовния живот. Книгата има и оценъчен характер. Поставя се акцент върху еволюционния подход – преминаването от просветителска и революционна поезия към модернистичен индивидуализъм и европеизъм, като се подчертава важноста на естетическия критерий при формирането на българския литературен канон.

Анотация: В статията „Канонът на българската литература“ Михаил Арnaudов разглежда проблемите при установяването и функционирането на литературния канон в българската литература през XIX и началото на XX век. Авторът дефинира канона като съвкупност от признати личности и произведения, които стават трайни културни и естетически ориентири. Арnaudов изтъква липсата на ясно структурирана литературна история у нас, която да постави трайна йерархия и да отличи значимото от второстепенното. Той критикува субективността на критиката и котерийните влияния, които пречат на обективната оценка на авторите и създават „хаос“ в литературната рецепция. Изследването предлага концепция за „поколенията“ като основа за структуриране на литературното развитие и проследява три основни литературни генерации от Възраждането до модернизма – с представители от Раковски и Каравелов до Ботев, Вазов, П. П. Славейков и Яворов. Арnaudов поставя акцент върху еволюцията от просветителска и революционна поезия към модернистичен индивидуализъм и европеизъм, като очертава и нерешените задачи на прозата и драмата. Статията е ценен опит за систематизация и критическо осмисляне на българската литературна традиция, както и за изграждане на културно-исторически обоснован канон.

Обхват: Паисий Хилендарски, Найдено Геров, Георги Раковски, Любен Каравелов, Добри Чинтулов, Петко Славейков, Христо Ботев, Иван Вазов, Константин Величков, Алеко Константинов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Теодор Траянов, Димчо Дебелянов, Николай Лилиев

Кратка биография на автора: Михаил Петров Арнаудов (1878 г. – 1978 г.) следва славянска филология в Софийския университет. Специализира в Германия индогерманско езикознание, философия и литература. След завръщането си в България работи като гимназиален учител във Видин и София. Заминава на специализация в Прага, където защитава докторска дисертация. През 1907 работи като поддиректор на Народната библиотека в София. Доцент, извънреден професор, редовен професор в Катедрата по сравнителна литературна история. Декан на Историко-филологическия факултет, директор на Народния театър, ректор на Софийския университет, председател на СБП. През 1918 е избран за дописен член на БАН, а през 1929 – за действителен член (академик). Редактор на сп. „Българска мисъл“. Министър на просветата. След 9 септември е арестуван и осъден от Народния съд на доживотен затвор, по-късно намален на 10 години. Освободен е през 1945 г. Работи в Института за литература (1955 – 1964).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%90%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2>

Пенев, Боян. *История на новата българска литература (т. 1–4)*, София: 1930 – 1936

Ключови думи: българска литература от XVII до края на XIX век; литературна история, историко-културен и компаративистичен подход, общи идейни и жанрови тенденции

Методология: Методологията е експлицитно формулирана от автора в предговора – изследването прилага историко-генетичен и културно-исторически метод, доколкото проследява развитието на литературните явления чрез причинно-следствени връзки между тях и ги разглежда като единен процес. За устойчива основа на това развитие Боян Пенев приема „единството в националния дух на литературата“. Основната задача на изследването е да разкрие онези промени, които подготвят възникването на нови етапи в развитието на литературата, като акцентът е поставен върху връзката между литература и културна история. Методологията съчетава вниманието към отделния автор и творба с изследване на общите идейни и жанрови тенденции, като поставя явленията и процесите в множество контексти.

Анотация: „История на новата българска литература“ (т. 1–4, 1930 – 1936) е първият систематичен и мащабен, модерен опит за цялостно представяне и осмисляне на българската литература от началото на Възраждането до края на XIX век. Под редакцията на Борис Йоцов и върху основата на лекционния курс на проф. Боян Пенев, съчинението съчетава дълбочината на научния анализ и широки историко-културни контексти. Трудът изследва като развоен процес възникването на новата българска литература, нейното движение през XVII–XVIII век, утвърждаването ѝ през първата половина на XIX век и зрелите ѝ проявления във втората половина на същото столетие. Със своя обем, аргументация и обхват, четиритомникът се утвърждава като класически труд в българското литературознание и до днес се смята за първата модерна история на новата българска литература.

Обхват: т. 1. Начало на Българското възраждане, т. 2. Българска литература през XVII–XVIII в., т. 3. Българската литература през първата половина на XIX в., т. 4. част 1 – 2. Българската литература през втората половина на XIX в.; Възраждане XVII–XVIII век:

национално съзнание, исторически епос, различни чужди влияния; Паисий Хилендарски, „История славянобългарска“; XIX век: просвета, училища, печатари, книжари, западнославянско влияние, Софроний Врачански, Петър Берон, Неофит Рилски, Неофит Бозвели, Г. С. Раковски, Добри Чинтулов, П. Р. Славейков, Райко Жинзифов, Братя Миладинови, Добри Войников, Васил Друмев, Илия Блъсков, Любен Каравелов, Христо Ботев

Кратка биография на автора: Боян Николов Пенев (1882 г. – 1927 г.) е литературен историк и критик с интереси в областта на историята, литературата, музиката и изобразителното изкуство. Явява се една от свързващите фигури между двата литературни кръга, изразяващи модернизирването на българската литература преди и след войните (1912 – 1918) – сп. „Мисъл“ и сп. „Златорог“. Учи в Разградската гимназия и Русенската окръжна мъжка гимназия. Работи за кратко като чиновник в Дирекция по статистика. Завършва славянска филология в Софийския университет. Става учител във Втора мъжка гимназия в София. През 1909 печели конкурс за хоноруван доцент в Софийския университет, по-късно става редовен доцент и след това професор. Ръководи Катедрата по българска и славянски литератури.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%91%D0%BE%D1%8F%D0%BD-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B2>

Мешеков, Иван. *Ляво поколение. От гимназията до окопите 1907 - 1917. Кризис и развитие на съвременната интелигенция*. София: Братя Миладинови, 1934

Ключови думи: лява критика; интелигенция; буржоазен морал; индивидуализъм; декадентство; Пенчо Славейков; Първа световна война; революция; социална активност; утопия; пролетариат

Методология: Изследването прилага критически и културно-исторически подход, има идеологически характер, дава израз на лявата критическа мисъл в българската литература на XX век. Литературните явления се обясняват чрез икономическите процеси и обществените отношения.

Анотация: Есето „Ляво поколение“ на Иван Мешеков (завършено през 1923, публикувано през 1934) е ключов текст на лявата критическа мисъл в българската литература на XX век. Мешеков анализира духовното и моралното развитие на българската интелигенция след Освобождението, изтъквайки, че тя се е ограничила в индивидуализма и не е успяла да разпознае социалния и класов характер на обществения проблем. Авторът оценява опитите на Пенчо Славейков за духовно и естетическо обогатяване като непълни и подчертава декадентските влияния върху младото поколение. Войната се явява преломен момент – поколението влиза в нея разочаровано и разделено, но в окопите намира изход в идеите на Октомврийската революция (1917), които дават надежда за социално активна и гражданска позиция. Мешеков разглежда интелигенцията като „пролетариат“; неговото съчинение представлява утопичен, но значим проект за културната история на XX век.

Обхват: Хронологически: периодът след Освобождението (1878), културното развитие до 1920-те, Първата световна война, Октомврийската революция (1917). Тематичен: критика на интелигенцията и буржоазния морал; индивидуализъм и декадентство; ролята на войната за поколението; влиянието на социалистическите идеи и революцията. Персонален: Пенчо Славейков като олицетворение на индивидуалистичните течения; младото поколение от 1910 – 1920-те години; интелигенцията като „пролетариат“. Жанрово: литературно-критическо и философско есе, с идеологически и културно-исторически заряд.

Кратка биография на автора: Иван Хараламбев Мешеков (1891 г. – 1970 г.) завършва гимназия в Търново. На няколко пъти е изключван заради демонстриран атеизъм. След завършване на средното си образование упражнява различни професии – работник в шивашко предприятие, счетоводител, учител, надничар, сервитьор, библиотекар. Доброволец в Балканската война. Записва се в Школата за запасни офицери в Княжево и служи като офицер през Първата световна война. Междувременно с кратки прекъсвания следва философия и педагогика в Софийския университет. Като студент посещава семинара по естетика и се сближава с д-р Кръстьо Кръстев. В периода 1945 – 1947 е служител в Министерството на информацията. Непостоянната работа, фронтът и университетът оказват решително влияние върху идейното развитие на Мешеков и той се оформя като писател с марксистки възгледи. Член на БКП и СБП.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D0%B8%D0%B5%D0%B2-%D0%9C%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Радославов, Иван. *Българска литература (1880 – 1930)*. София: Ст. Атанасов, 1935

Ключови думи: българска литература, канон, критика, естетика, поколения, реализъм, модернизъм

Методология: Изследването прилага културно-исторически, критически и естетически подход. Стреми се към хронологична подредба на явленията в българската литература и култура, но има и подчертан йерархизиращ характер, тъй като извежда символизма като връх в развитието на българската поезия. Методът е сложно ориентиран, защото изследването цели да представи „проблематиката на българското литературно развитие“, както отбелязва авторът, а не само да обобщава факти и биографии. Задачата е да се осветли „характерното“ в българската литература – по думите на Иван Радославов, не да се правят анализи на отделни произведения.

Анотация: Книгата „Българска литература (1880 – 1930)“ на Иван Радославов представлява един от ранните модерни опити за систематичен обзор и критическа оценка на българската литература в периода между Освобождението и първите десетилетия на XX век. Авторът проследява формирането на литературния канон чрез анализа на ключови автори, направления и жанрове, като съчетава културно-исторически и естетически подход. Радославов се стреми не само да подреди явленията в хронологична последователност, но и да изгради йерархия на стойностите, очертавайки разликите между национално значимите постижения и по-маловажните литературни явления. Особено внимание е отделено на смяната на поколенията – от възрожденските традиции през реализма и критическия натурализъм до модернистичните течения. Книгата утвърждава фигури като Ботев, Вазов и Яворов, но също въвежда и значението на автори като Пенчо Славейков, Кирил Христов и представителите на кръга „Мисъл“ и символизма. Трудът е ценен както като документ за критическите нагласи на времето, така и като принос към модерното осмисляне на културната памет и литературния канон в България.

Обхват: Петко Славейков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов, Захари Стоянов, Тодор Влайков, Михалаки Георгиев, Антон Страшимиров, Цанко Церковски, Алеко

Константинов, Елин Пелин, Георги Стаматов, Кирил Христов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Димитър Благоев, Иван Шишманов, Кръстьо Кръстев, Теодор Траянов, Христо Ясенев, Николай Лилиев, Емануил Попдимитров, Людмил Стоянов, Димчо Дебелянов, Трифон Кунев, Николай Райнов, Димо Кърчев

Кратка биография на автора: Иван Радков Радославов (1880 г. – 1969 г.) учи в Разград, Свищов, Търново и София. Следва право в Лозана. Работи като чиновник, редактор, преводач. Участва в Балканската война и в Първата световна война. През 1917 е аташиран към културно-дипломатическата мисия за защита на българските национални интереси в Берн, където редактира нейния орган „Correspondance Balkanique“, в който публикува полемични статии в защита на българската кауза, излезли по-късно в сборника „Под знамето на България“. Член на БЗНС от 1918. Главен библиотекар и директор на Народната библиотека и музей в Пловдив. Уредник на училищен музей към Министерството на народното просвещение. Член-основател на СБП. Член на Дружеството на българските журналисти (земяделци). Основен редактор на сп. „Хиперион“. Съставител и редактор на поетическата антология „Млада България“ (1922).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B2-%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2>

Константинов, Георги. *Нова българска литература. От Паисий Хилендарски до наши дни*, Ч. 1-2. Хемус: 1942 – 1943

Ключови думи: нова българска литература, Възраждане, книжовници, революционна романтика, критика, читалища, училища, национално самосъзнание

Методология: Изследването прилага литературноисторически и културно-исторически подходи, които имат патриотично-идеологически приоритети, но в същото време са аналитично обосновани и отделят внимание на социалната и културната динамика. Представява опит за цялостно систематизиране и интерпретация на българската литература от Възраждането до началото на XX век, като се обръща особено внимание и на периодичния печат, народните будители, образованието, театъра, литературната критика.

Анотация: Книгата „Нова българска литература. От Паисий Хилендарски до наши дни“ с автор Георги Константинов е част от ранните опити за цялостно систематизиране и интерпретация на българската литература от Възраждането до началото на XX век. Константинов проследява условията и предпоставките за възникването на българското Възраждане, развитието на националното съзнание и ролята на книжовниците и културните институции – училища, читалища, печатници. В изследването са представени първите български поети и прозаисти, началото на драматургията, революционната романтика и обособяването на критиката като самостоятелно поле. Чрез богат историко-литературен и културен контекст Константинов изгражда панорама на процесите, които формират новобългарската литература, и очертава мястото както на ключови, така и на по-периферни писатели в духовния и обществен живот на нацията.

Обхват: *възрожденски писатели* от Паисий Хилендарски през Петко Славейков, Добри Войников, Васил Друмев, Илия Блъсков, Любен Каравелов до Христо Ботев и др.; *следосвободенски* – от Иван Вазов, Захари Стоянов, Константин Величков, Стоян Михайловски до Алеко Константинов, Антон Страшимиров, Елин Пелин, Георги Стаматов, Кирил Христов и др.; *поети символисти* от Димчо Дебелянов до Николай Лилиев, от Емануил Попдимитров до Людмил Стоянов и Христо Ясенев; *писатели от междувоенния*

период: от Йордан Йовков, Георги Райчев до Силиян Чилингиров и Добри Немиров, от Димитър Шишманов до Николай Ракитин, от Стоян Загорчинов до Константин Петканов и Димитър Талев, от Ангел Каралийчев до Светослав Минков, от Павел Вежинов и Емилиян Станев до Георги Караславов и Орлин Василев; *жени-писателки* от Анна Карима, Мара Белчева, Евгения Марс, Екатерина Ненчева, Дора Габе, Евгения Димитрова, Роза Попова, Санда Йовчева, Елисавета Багряна, Магда Петканова, Бленика, М. Грубешлиева, Люба Касърова, Весела Страшимирова, Яна Язова, Фани Попова Мутафова до Анна Каменова

Кратка биография на автора: Георги Константинов Гогов, подписвал се като Георги Константинов (1902 – 1970), е български литературен историк и критик, писател, журналист и библиограф. През 1920 г. завършва гимназия в родния си град Кюстендил. А през 1926 г. славянска филология в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, където негови преподаватели са Михаил Арnaudов, Йордан Иванов, Александър Теодоров-Балан, Любомир Милетич, Стефан Младенов, Боян Пенев, Стоян Романски, Беньо Цонев. От 1923 до 1934 работи в редакцията на в-к „Радикал“. Сътрудничи на в-к „Заря“ с журналистически материали. Литературна критика печата за пръв път през 1922 в списание „Чернозем“. Активно сътрудничи и на сп. „Българска мисъл“ и сп. „Златорог“.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

[https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2_\(%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2_(%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA))

Николов, Малчо. *История на българската литература от Петка Славейкова до наши дни*. София: Хемус, 1943

Ключови думи: българска литература, история, канон, Възраждане, реализъм, модернизъм, символизъм, литературни поколения

Методология: Изследването прилага литературноисторически, проблемно-тематичен и генерационен подход, като проследява развитието на българската литература от епохата на Възраждането до първата половина на XX век. Книгата има и оценъчен характер, доколкото изложението е организирано около ключови за периода автори, класифицирани според ролята им в развитието на националната литература и в частност според художествената и литературноисторическата стойност на творчеството им.

Анотация: Книгата „История на българската литература от Петка Славейкова до наши дни“ (1943) от Малчо Николов представлява широк литературноисторически обзор, който проследява развитието на българската литература от епохата на Възраждането до първата половина на XX век. Авторът разглежда творчеството на водещите фигури, като поставя акцент върху връзката между национално-освободителните идеали, обществените борби и художествените постижения. Той изгражда разказа си на генерационен принцип, като проследява смяната на поколенията – от възрожденските книжовници, през реалистите и сатирици на следосвободенската епоха, до ранните модернисти и символистите. Изследването съчетава хронологичен и проблемно-тематичен подход, като едновременно оценява постиженията на отделните автори и изяснява ролята им в изграждането на българския литературен канон. Особено ценен е приносът на труда в представянето на по-малко популярни творци редом до утвърдените класици, което го прави важен източник за по-широкото разбиране на културните процеси в периода XIX–XX век.

Обхват: Петко Славейков, Георги Раковски, Братя Миладинови, Райко Жинзифов, Добри Войников, Васил Друмев, Илия Блъсков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов, Константин Величков, Захари Стоянов, Стоян Михайловски, Тодор Влайков, Михалаки Георгиев, Алеко Константинов, Цанко Церковски, Кирил Христов, Елин Пелин, Кръстьо

Кръстев, Пенчо Славейков, Мара Белчева, Антон Страшимиров, Георги Стаматов, Петко Ю. Тодоров, Пейо Яворов, Димитър Бояджиев, Димитър Подвързачов, Иван Кирилов, Димчо Дебелянов

Кратка биография на автора: Малчо Николов Малчев (1883 г. – 1965 г.) завършва славянска филология в Софийския университет, където негови преподаватели са Иван Шишманов, Михаил Арnaudов, д-р Кръстьо Кръстев и Боян Пенев. Работи като учител на различни места – в родното си с. Зараево, с. Козица, в Разградската мъжка гимназия „Йосиф I“ и в Разградската общинска девическа гимназия. Взява участие във Войните за национално обединение (1912 – 1918). През 1920 г. семейството му се установява в гр. София, където е назначен за подначалник на Отделението за средно образование в Министерството на народното просвещение. Основава сп. „Българска реч“, сътрудничи на редица други списания и пише критика. Автор е на учебници по литература.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%87%D0%BE_%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2

От 1944 г. до края на 80-те години на XX век

Арnaudов, Михаил. *Български образи: Литературни студии и портрети: Т. 1.* **София: Хемус, 1944**

Ключови думи: българска литературна история; биографична личност; исторически и идеен контекст; Българското възраждане; връзки между изследваните фигури

Методология: Изследването прилага психобиографичен позитивистичен подход, при който литературното творчество се мисли в тясна връзка с авторите си. Всеки от тях е представен със своята биография, вътрешен свят, но и влияния, идеи и участие в литературно-историческия процес. Литературната история на Българското възраждане се проследява през дейността на неговите най-значими представители. Прилага се и културно-исторически подход – литературните процеси се разглеждат като част от културните, социалните и историческите условия.

Анотация: Книгата е вярна на литературоведския подход на Михаил Арnaudов, при който литературното творчество се мисли в тясна взаимовръзка със своя автор, видян като комплекс от житейско-психологически, исторически и идейни натрупвания. Тя е част от големия проект на изследователя, в който българската литературна история се изследва през личността (или портрета) на най-значимите фигури в нея. „Български образи“ представя литературното и културното развитие на Българското възраждане, преминавайки през десет ключови фигури: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Петър Берон, Кирил Пейчинович, Неофит Рилски, Неофит Бозвели, Васил Априлов, Константин Фотинов, д-р Иван Селимински, д-р Иван Богоров. Епохата на Българското възраждане е видяна като история на неговите строители. Всеки един от емблематичните за времето автори е разгърнат в позитивистичен план с детайли, които се отнасят както до неговите собствени биография и идейни влияния, така и до участието му в литературно-историческия процес. Специално внимание се обръща и на идейните и житейските връзки между отделните изследвани фигури.

Обхват: Паисий Хилендарски („История славянобългарска“), Софроний Врачански („Житие и страдание грешнаго Софрония“; „Кириакодрион“ / „Неделник“; „Изповедание на трите вери“; „Гражданское позорище“), Петър Берон („Буквар“); Кирил Пейчинович („Огледало“; „Утешение грешника“), Неофит Рилски („Взаимоучителни таблици“; „Българска граматика“; „Словар българо-гръцки“; „Христоматия“), Неофит Бозвели („Славенобългарское детоводство“; „Просвещений европеец“; „Любопитно прости разговор“; „Разговор на любородник“; „Разговор с един бесарабски българин“; „Плач бедная мати Болгарии“), Васил Априлов („Древните и сегашните българи“; „Българските книжици“; „Денница на новобългарското образование“; „Допълнение към „Денница““; „Български грамоти“; „Мисли за сегашното българско учение“), Константин Фотинов („Гръцка граматика“; „Общо землеописание“; „Любословие“; „Българский разговорник“), д-р Иван Селимински („Исторически спомен“; „Отношението на българите към съседните народи“; „Политиката на Русия и на великите държави към Турция“), д-р Иван Богоров („География в народни песни“; „Граматика“; „Български орел“; „Цариградски вестник“; „Кратка география“; „Журнал за наука“; „Няколко дена разходка по българските места“; „Селски лекар“; „Наковалня“)

Кратка биография на автора: Михаил Петров Арnaudов (1878 г. – 1978 г.) следва славянска филология в Софийския университет. Специализира в Германия индогерманско езикознание, философия и литература. След завръщането си в България работи като гимназиален учител във Видин и София. Заминава на специализация в Прага, където защитава докторска дисертация. През 1907 работи като поддиректор на Народната библиотека в София. Доцент, извънреден професор, редовен професор в Катедрата по сравнителна литературна история. Декан на Историко-филологическия факултет, директор на Народния театър, ректор на Софийския университет, председател на СБП. През 1918 е избран за дописен член на БАН, а през 1929 – за действителен член (академик). Редактор на сп. „Българска мисъл“. Министър на просветата. След 9 септември е арестуван и осъден от Народния съд на доживотен затвор, по-късно намален на 10 години. Освободен е през 1945 г. Работи в Института за литература (1955 – 1964).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D0%9F%D0%B5%D1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%90%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D0%9F%D0%B5%D1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%90%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2)

Николов, Малчо. *От Теодор Траянов до Никола Вапцаров: Литературна характеристика*. София: Хемус, 1947

Ключови думи: процеси в българската поезия след Освобождението, Теодор Траянов, Никола Вапцаров

Методология: Изследването прилага културно-исторически и проблемно-тематичен подход, като представлява своеобразното продължение на предходната „История на българската литература“ от 1941 г. Литературата е разглеждана като пряко обусловена от големите исторически процеси, от обществения, политическия и духовния живот. Книгата има критически и аналитичен характер – включва рецензии за отделни произведения, като фокусът е поставен върху лириката и нейната развойност.

Анотация: „От Теодор Траянов до Никола Вапцаров“ от 1947 г. представлява своеобразно продължение на предходната „История на българската литература“ от 1941 г. В нея авторът включва голяма част от рецензиите си, публикувани преди това в списание „Златорог“. Погледът към българската литературна история в книгата е критичен, но в същото време положителен – акцентира се върху силните страни на изследваните произведения и авторовата поезика. Разгледани са процесите в българската литературна история, като фокусът е поставен върху развитието на лириката. Теодор Траянов и Никола Вапцаров са използвани като отправни точки, които позволяват движението на българската поезия след Освобождението да бъде видяна като процес.

Обхват: Теодор Траянов, Никола Вапцаров, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Петко Тодоров, Мара Белчева, Кирил Христов; Николай Лилиев, Христо Смирненски, Дора Габе, Елисавета Багряна, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Димитър Пантелеев, Атанас Далчев, Славчо Красински; Николай Райнов, Йордан Йовков, Георги Райчев, Ангел Каралийчев, Константин Петканов, Илия Волен, Константин Константинов, Чавдар Мутафов, Владимир Полянов, Орлин Василев, Светослав Минков, Фани Попова-Мутафова, Анна Каменова

Кратка биография на автора: Малчо Николов Малчев (1883 г. – 1965 г.) завършва славянска филология в Софийския университет, където негови преподаватели са Иван Шишманов, Михаил Арnaudов, д-р Кръстьо Кръстев и Боян Пенев. Работи като учител на различни места – в с. Зараево, с. Козица, в Разградската мъжка гимназия „Йосиф I“ и в Разградската общинска девическа гимназия. Взима участие във Войните за национално обединение (1912 – 1918). През 1920 г. семейството му се установява в гр. София, където е назначен за подначалник на Отделението за средно образование в Министерството на народното просвещение. Основава сп. „Българска реч“, сътрудничи на редица други списания и пише критика. Автор е на учебници по литература.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%87%D0%BE_%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2

Цанев, Георги. *От символизъм към реализъм и социална поезия. Том 3.* София: Народна младеж, 1948

Ключови думи: символизъм, реализъм, социална поезия, междувоенен период, идеологическа оптика

Методология: Изследването прилага историко-социологически подход, чрез който развитието на българската литература, и в частност на лириката, се мисли като обусловено от обществените, социалните и икономическите промени. Студията има оценъчен и идеологически характер – символизмът е представен като откъсване от колектива, като „чуждо“ и „противоречащо“ на българската литература явление и – поради тази причина – исторически преодоляно.

Анотация: „От символизъм към реализъм и социална поезия“ е една от ключовите студии на Георги Цанев, в която той аргументира движението на българската литература и по-точно на лирическата поезия от символизъм към реалистична и социално-критична проблематика. Обхванат е периодът между двете световни войни и са анализирани редица от емблематичните за него автори. Акцентът пада върху разпада на символизма (превърнал се в маниер), наложен от историческия момент, в който отчуждението от света, характерно за символистичните произведения, се оказва неактуално. Това е критично оценъчен текст в духа на ранната социалистическа критика, в който реалистичната поетика и социалната проблематика са положително натоварени, а всички останали естетически форми се привиждат като несъстоятелни и затова обречени.

Обхват: Христо Смирненски, Гео Милев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Елисавета Багряна, Ангел Каралийчев, Стоян Загорчинов, Георги Караславов, Емилиян Станев, Орлин Василев, Христо Радевски, Павел Вежинов, Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Пейо Яворов, Теодор Траянов, Емануил Попдимитров, Христо Ясенев

Кратка биография на автора: Георги Ценов Цанев (1895 г. – 1986 г.) учи славянска филология в Софийския университет, но е мобилизиран и пленен по време на Първата световна война. Завръща се през 1919 и продължава следването си. Специализира в Прага, дълги години е учител в София. Става доцент, а след това професор и ръководител на Катедрата по история на българската литература в Софийския университет. Декан на Историко-филологическия факултет, директор на Института за литература към БАН. Член-кореспондент на БАН, академик. Сътрудничи на редица списания и вестници, сред които е и сп. „Златорог“. Създател и редактор на сп. „Изкуство и критика“ (1938 – 1943), редактор и главен редактор на сп. „Изкуство“ (1945 – 1948). Като литературен критик дебютира със статия за Христо Смирненски. След Втората световна война се насочва към литературната история. Автор на „Страници от историята на българската литература“ (1967 – 1975), където прави анализ на литературата в периодичния печат. Литературните издания и кръгове преди 9 септември 1944 г. са разгледани пестеливо поради идеологическата цензура. Редактор на съчинения на Ботев, Вазов, Каравелов, Яворов, Смирненски, Вапцаров и др. Носител на държавни ордени и награди.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%A6%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B2>

Данчев, Пенчо. *Индивидуализъм в българската литература*. София: Български писател, 1949

Ключови думи: следосвобожденска българска литература, индивидуализъм, кръгът „Мисъл“, идеология, европейски контекст

Методология: Изследването прилага идеологически и историко-културен подход, като анализира в духа на сталинистката епоха „идеологията“ и „идейния път“ на водещи фигури на българската модерна литература – Пенчо Славейков, д-р Кръстьо Кръстев и П. Ю. Тодоров. Българският литературен индивидуализъм се мисли в тясна връзка със социално-икономическите условия.

Анотация: Книгата на Пенчо Данчев „Индивидуализъм в българската литература“ носи двойствената съдба на задълбоченост в познаването на литературните процеси и тяхното идеологическо интерпретиране в духа на сталинистката епоха у нас. Томът се спира на формирането и проявлението на индивидуалистичните идеи в българската литература от края на XIX и началото на XX век. В първата част авторът проследява социално-икономическите и културните предпоставки за възникването на литературния индивидуализъм, поставяйки акцент върху духовната среда, в която той се развива. Следващите раздели са посветени на водещи фигури на българската модерна литература – Пенчо Славейков, д-р Кръстьо Кръстев и П. Ю. Тодоров – като при всеки от тях се разглеждат идейните търсения, пътищата на духовно развитие и отражението на индивидуалистичната концепция в творчеството и критическите им възгледи. Изследването съчетава литературоведски анализ и историко-културен контекст, като разкрива по подчертан идеологически начин както специфичното за българската традиция, така и връзките ѝ с европейската модерна мисъл.

Обхват: Пенчо Славейков, Петко Ю. Тодоров, Кръстьо Кръстев

Кратка биография на автора: Пенчо Иванов Данчев (1915 г. – 1989 г.) следва сравнителна история на славянските литератури в Карловия университет в Прага (1938 – 1939), който е принуден да напусне при окупирането на Чехословакия от германските войски. Завършва

славянска филология в Софийския университет „Климент Охридски“ (1942). Работи като учител в Ботевград (1943 – 1944) и София (1944). Участник в антифашистката съпротива. Редактор в издателството на БКП (1944 – 1947). В периода 1947 – 1952 г. е част от редколегията във в. „Литературен фронт“, а през 1969 – 1975 г. е заместник главен редактор на сп. „Септември“. Доцент от 1948 г. и професор от 1954 г. по диалектически и исторически материализъм и естетика във ВИТИЗ, днешен НАТФИЗ. Като литературен историк проявява интерес към революционно-борческата линия в българската поезия (Христо Ботев, Христо Смирненски, Никола Вапцаров). Изследванията му за П. К. Яворов бележат постепенно придвижване към тезата за неделимост на Яворовата личност и творчество. Следи и своевременно се изказва по въпроси на текущата литературна действителност, отбелязва проявите на мнозина съвременни автори, предимно поети – Никола Фурнаджиев, Христо Радевски, Радой Ралин, Пеньо Пенев, Веселин Андреев, Павел Матев, Георги Джагаров, Младен Исаев, Веселин Ханчев, Иван Давидков и др. До края на 70-те години активно оценява и развитието на младата българска литература.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%BE_%D0%94%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2

Павлов, Тодор. *Изкуство и живот: Литературна история, теория, критика и политика*. София: БАН, 1953

Ключови думи: българска литература, социалистически реализъм, марксистко-ленински идеологически подход

Методология: Изследването прилага марксистко-ленински подход, чрез който литературата се представя като отражение на действителността и на обществените процеси. Художествената литература, авторите и литературните критици са коментирани спрямо принципите на социалистическия реализъм. Защиства се хипотезата, че литературните явления следва да се разглеждат в своето историческо развитие.

Анотация: Книгата на Тодор Павлов представлява типично произведение на българската литературна история от 50-те години. Написано в контекста на социалистическия реализъм и идеологическите дискусии от средата на XX век, то прилага догматичен анализ на връзката между изкуството и социалната действителност. Павлов, като един от корифеите в идеологическото моделиране на културния живот след 9.09.1944 г., се стреми да осветли ролята на литературата като отражение на действителността и двигател на обществените процеси.

Обхват: Представени са същността, ролята и задачите на социалистическата литературна критика, като акцентът е поставен върху връзката между литература, литературна критика и политика. Във фокуса на книгата попада и литературният дебат около романа „Тютюн“ на Димитър Димов. Сред коментираните автори и критици са Иван Вазов, Христо Смирненски, Христо Радевски, Борис Делчев, Георги Димитров-Гошкин, Пантелей Зарев, Пенчо Данчев, Стоян Каролев.

Кратка биография на автора: Тодор Димитров Павлов (1890 г. – 1977 г.) завършва философия и педагогика в Софийския университет, след което става учител. Член на БКП, главен редактор на прокомунистическия вестник „Младеж“, избран в ръководството на легалната Партия на труда и в Централния комитет на нелегалната комунистическа партия. След атентата в църквата „Света Неделя“ е арестуван и осъден на 12 години затвор. По-

късно е амнистиран и освободен. През 1932 г. емигрира в СССР и се връща оттам като професор по диалектически материализъм, отдавайки се на публицистична дейност. В периода 1941 – 1943 г. е интерниран в концлагери. На 9 септември 1944 г. е назначен за регент на Царство България, по-късно е избран за почетен председател на Македонския научен институт. Защи́тава коминтерновските проюгославски и промакедонистки идеи. Академик, професор в Софийския университет, народен представител. Член на ЦК на БКП, на Политбюро на ЦК на БКП, на Президиума на Народното събрание. Председател на БАН, директор на Института по философия на БАН, почетен председател на СБП. Получава държавни награди и ордени.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%BE%D0%B2

Цанев, Георги. *Страници от историята на българската литература*, София: Български писател, 1953

Ключови думи: история на българската литература, канон, реализъм, славянски (руски) контекст

Методология: Изследването прилага литературноисторически, литературнокритически и компаративистичен подход, като фокусът е поставен върху група от автори, очертаващи рамките на българския литературен канон, а междувременно се правят паралели с образците на руската литература. Книгата има и оценъчен характер, доколкото не представлява цялостна литературна история, а включва автори и произведения, които Георги Цанев счита за значими, като особено важно място е отредено на Иван Вазов.

Анотация: „Страници от историята на българската литература“ е една от основополагащите книги в творческия път на Георги Цанев. Неслучайно това голямо изследване, което се опитва да обхване всички етапи в историята на българската литература, като се съсредоточи върху няколко избрани автори от канона, е преиздавано неколкократно през 50-те и 60-те години. В него личат предпочитанията на автора към реалистичното в поезията и през този фокус се налага критичен и последователен поглед, който очертава процесите в българската литература след Освобождението. Междувременно се правят паралели с образците на руската литература, благодарение на което българската литературна история е вписана в по-широк славянски контекст.

Обхват: Иван Вазов, Алеко Константинов, Георги Стаматов, Елин Пелин, Пенчо Славейков, Димитър Благоев, Георги Кирков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Христо Смирненски, Гео Милев, Стоян Загорчинов („Ден последен“), Никола Вапцаров

Кратка биография на автора: Георги Ценов Цанев (1895 г. – 1986 г.) учи славянска филология в Софийския университет, но е мобилизиран и пленен по време на Първата световна война. Завръща се през 1919 и продължава следването си. Специализира в Прага, дълги години е учител в София. Става доцент, а след това професор и ръководител на

Катедрата по история на българската литература в Софийския университет. Декан на Историко-филологическия факултет, директор на Института за литература към БАН. Член-кореспондент на БАН, академик. Сътрудници на редица списания и вестници, сред които е и сп. „Златорог“. Създател и редактор на сп. „Изкуство и критика“ (1938 – 1943), редактор и главен редактор на сп. „Изкуство“ (1945 – 1948). Като литературен критик дебютира със статия за Христо Смирненски. След Втората световна война се насочва към литературната история. Автор на „Страници от историята на българската литература“ (1967 – 1975), където прави анализ на литературата в периодичния печат. Литературните издания и кръгове преди 9 септември 1944 г. са разгледани пестеливо поради идеологическата цензура. Редактор на съчинения на Ботев, Вазов, Каравелов, Яворов, Смирненски, Вапцаров и др. Носител на държавни ордени и награди.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%A6%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B2>

Арнаудов, Михаил. *Строители на българското духовно възраждане: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофит Рилски, Неофит Бозвели*. София: Синод. книгоизд, 1954

Ключови думи: литературна история, Българско възраждане, лични творчески истории, литературен процес

Методология: Изследването прилага биографично-позитивистичен подход, при който литературното творчество се мисли в тясна връзка със своя автор, но и културно-исторически с маргинализиране на естетическото. Дейността на книжовниците се разглежда като особено значим фактор за развитието на националния и културния живот, като дейците са представени и с биографични портрети. Книгата има оценъчен и педагогически характер, доколкото се стреми към извличане на нравствени поуки от миналото и възпитаване в родолюбие.

Анотация: Това изследване поставя акцент върху важни моменти от историята на Българското възраждане, като представя в детайли някои от ключовите фигури през периода. Михаил Арнаудов прилага позитивистичен подход и демонстрира как личната и творческата история на група от автори може да се свърже с развитието на историческия процес. В книгата личните истории на Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофит Рилски и Неофит Бозвели се вплитат в голямата духовна история на нацията.

Обхват: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофит Рилски, Неофит Бозвели

Кратка биография на автора: Михаил Петров Арнаудов (1878 г. – 1978 г.) следва славянска филология в Софийския университет. Специализира в Германия индогерманско езикознание, философия и литература. След завръщането си в България работи като гимназиален учител във Видин и София. Заминава на специализация в Прага, където защитава докторска дисертация. През 1907 работи като поддиректор на Народната библиотека в София. Доцент, извънреден професор, редовен професор в Катедрата по сравнителна литературна история. Декан на Историко-филологическия факултет, директор

на Народния театър, ректор на Софийския университет, председател на СБП. През 1918 е избран за дописен член на БАН, а през 1929 – за действителен член (академик). Редактор на сп. „Българска мисъл“. Министър на просветата. След 9 септември е арестуван и осъден от Народния съд на доживотен затвор, по-късно намален на 10 години. Освободен е през 1945 г. Работи в Института за литература (1955 – 1964).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%90%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%90%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2)

Динеков, Петър, Стойко Божков, Пантелей Зарев, Георги Цанев и др. – редактори, *История на българската литература* (Т. 1-4), София: БАН, 1962-1976

Ключови думи: Средновековие, Възраждане, следосвободенска литература, междувоенна литература, книжовни школи, литературни направления, критика

Методология: Приложен е културно-исторически, социологически и марксистко-ленински подход, чрез който литературата се разглежда като зависима от обществения и икономическия контекст. В увода на първия том е заявен идеологическият характер на изследването, като е отбелязано, че литературата е форма на общественото съзнание, коментира се наличието на „буржоазна“ култура и е заявено, че писателите се оценяват спрямо приноса им в „прогресивното развитие“ на българската литература.

Анотация: Четиритомната „История на българската литература“ представлява колективно изследване на развитието на родната литература – от старобългарската книжнина през IX век до литературата след Втората световна война. Томовете съчетават обзорни глави за отделните периоди с изследвания върху представителни автори. Първият том е посветен на старата българска литература и разглежда възникването на славянската писменост, дейността на книжовните школи, развитието на преводната, богомилската и апокрифната книжнина. Вторият том обхваща литературата на Българското възраждане, разделена на два периода – до Кримската война и след нея. Проследени са основните етапи в развитието на възрожденската култура, литературните жанрове и националноосвободителното движение. Третият том разглежда българската литература от Освобождението до края на Първата световна война. Изследвани са литературните процеси през 80-те и 90-те години на XIX век и от началото на XX век, литературните течения, както и творчеството на ключови автори. Четвъртият том проследява развитието на българската литература след Първата световна война, като са представени класовите противоречия и основните литературни тенденции през 20-те, 30-те и 40-те години на XX век, както и няколко писатели след този период.

Обхват: Българска литература от Средновековието до средата на XX век. Авторы: Григорий Цамблак, Владислав Граматик, Йосиф Брадати, Васил Априлов, Петър Берон, Добри

Чинтулов, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов, Захари Стоянов, Цани Гинчев, Тодор Влайков, Стоян Михайловски, Алеко Константинов, Кирил Христов, Георги Стаматов, Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Боян Пенев, Елисавета Багряна, Светослав Минков, Людмил Стоянов, Дора Габе, Димитър Талев, Димитър Димов и др.

Кратки биографии на отговорните редактори:

Петър Николов Динеков (1910 – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в катедрата по славянски литератури, а след това – в катедрата по българска литература в Софийския университет, ръководител на катедрата (1960 – 1979), зам.-ректор на университета (1962 – 1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948 – 1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955 – 1982), както и на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Стойко Божков (1913 г. – 1990 г.) следва в Софийския университет, като става председател на Дружеството на студентите слависти. Обществената и литературната му дейност започва през Втората световна война с публикации в периодичния печат. От 1948 г. до края на живота си работи в Института за литература при БАН. Научните му интереси са насочени към българската възрожденска литература, пролетарската литература и българо-съветските литературни взаимоотношения. Съавтор е в колективни издания, сред които „Кирило-Методиевата енциклопедия“ и „Речник на българската литература“.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от публикация на Васил Колевски в „Литературна мисъл“, кн. 2, 1990, с. 139-140:

<https://litmis.eu/bg/archive/1990/issue-2/stoyko-bozhkov>

Пантелей Йорданов Зарев (1911 г. – 1997 г.) е литературен историк, критик и теоретик на литературата. Завършва философия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1941), където е доцент, професор, ръководител на Катедрата по теория на литературата (1947 – 1978) и ректор (1968 – 1972). Академик на БАН от 1967 г., дългогодишен заместник-председател на Академията, председател на Съюза на българските писатели и главен редактор на списание „Литературна мисъл“. Сред най-значимите му трудове са петтомната „Панорама на българската литература“, „Теория на литературата“, „Народопсихология и литература“ и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<http://dictionarylitbg.eu/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2>

Георги Ценов Цанев (1895 г. – 1986 г.) учи славянска филология в Софийския университет, но е мобилизиран и пленен по време на Първата световна война. Завръща се през 1919 и продължава следването си. Специализира в Прага, дълги години е учител в София. Става доцент, а след това професор и ръководител на Катедрата по история на българската литература в Софийския университет. Декан на Историко-филологическия факултет, директор на Института за литература към БАН. Член-кореспондент на БАН, академик. Сътрудничи на редица списания и вестници, сред които е и сп. „Златорог“. Създател и редактор на сп. „Изкуство и критика“ (1938 – 1943), редактор и главен редактор на сп. „Изкуство“ (1945 – 1948). Като литературен критик дебютира със статия за Христо Смирненски. След Втората световна война се насочва към литературната история. Автор на „Страници от историята на българската литература“ (1967 – 1975), където прави анализ на литературата в периодичния печат. Литературните издания и кръгове преди 9 септември 1944 г. са разгледани пестеливо поради идеологическата цензура. Редактор на съчинения на Ботев, Вазов, Каравелов, Яворов, Смирненски, Вапцаров и др. Носител на държавни ордени и награди.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%A6%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%A6%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%B2)

Димов, Георги. *Из историята на българската литературна критика*, София: Наука и изкуство, 1968

Ключови думи: литературна критика, реалистични принципи, революционно-демократическа литература, марксистка критика

Методология: Методологията на книгата съчетава историколитературен, историко-генетичен, проблемно-тематичен и идеологически подход, базиран на принципите на марксистката мисъл и социалистическо-реалистическата литература. През тези оптики се проследява развитието на българската литературна критика и се анализират някои нейни проблеми, методологически въпроси и представители.

Анотация: Книгата „Из историята на българската литературна критика“ на Георги Димов е посветена на развитието на българската литературно-критическа мисъл. Тя съчетава проблемни студии за някои методологически въпроси с монографични очерци за Иван Вазов, Иван Д. Шишманов, Димитър Благоев, Тодор Павлов и Людмил Стоянов – имена, утвърждаващи – по думите на автора – „прогресивни принципи“ в литературата. Авторът разглежда литературната критика като неразделна част от историческите процеси и подчертава значението ѝ за формирането на националната литература и духовния живот. Особено внимание е отделено на утвърждаването на реалистичната линия, на борбата срещу идеалистичните и формалистичните теории, на развитието на марксистката критика и на ролята на руската революционно-демократическа литература за развитието на българската критическа мисъл.

Обхват: Иван Вазов, Иван Д. Шишманов, Димитър Благоев, Тодор Павлов, Людмил Стоянов

Кратка биография на автора: Георги Христов Димов (1918 г. – 1994 г.) е литературен историк, литературен критик и университетски преподавател, сред основателите на Великотърновския университет и негов ректор. Завършва романска филология в Софийския

университет през 1941 г., а след това специализира в Италия. Става заместник-директор на Института за литература при Българската академия на науките, а през 1967 г. е избран за професор. Гост преподавател е по сравнителна история на българската литература в различни градове в Италия, а научните му интереси са насочени към историята на българската литературна критика, възрожденската литература и сравнителното литературознание. Участва в международни научни форуми в чужбина.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

[https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8_%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2_\(%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8_%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2_(%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3))

Георгиев, Емил. *Българската литература в общославянското и общоевропейското литературно развитие. Исторически очерк.* **София: Национален съвет на отечествения фронт, 1969**

Ключови думи: славянски литератури, европейски литератури, социалистически реализъм, национална литература, идеология, марксистка литературна критика

Методология: Приложен е социологически и идеологически подход, базиран на марксистката литературно-критическа мисъл – литературните процеси са представени като отражение на общественото развитие, а социалистическият реализъм – като значим етап в развитието на българската литература. Трудът има обзорен характер, като творчеството на авторите се свързва с историческия контекст, държавната политика, икономиката и политическите борби, а включените в обзора произведения се оценяват предимно според обществената им функция.

Анотация: Трудът представлява литературноисторически обзор на развитието на българската литература от Средновековието до 60-те години на XX век. Проследени са основни литературни епохи, направления, жанрове и значими представители, като тяхното творчество е разгледано в тясна връзка с обществените и политическите процеси, без да се правят подробни анализи на художествените творби. Особено внимание е отделено на делото на книжовниците за развитието на националната литература, на взаимодействието ѝ с европейските и славянските литератури, на различни литературни движения и на обществените функции на художествената словесност. Изследването се базира на марксистката литературна мисъл, анализирайки художествените процеси като обусловени от историческите промени и извеждайки социалистическия реализъм като значим етап в развитието на българската литература.

Обхват: Българска литература от Средновековието до 60-те години на XX век. Автори: Патриарх Евтимий, Паисий Хилендарски, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов, Пенчо Славейков, Стоян Михайловски, Алеко Константинов, Елин Пелин, Георги

Караславов, Антон Страшимиров, Г. П. Стаматов, П. К. Яворов, Гео Милев, Богомил Райнов, Никола Вапцаров и др.

Кратка биография на автора: Емил Иванов Георгиев (1910 г. – 1982 г.) е литературовед, славист. Защищава докторска дисертация във Виена. През 1967 г. е избран за член-кореспондент, а през 1977 г. – за академик на БАН. Професор в Софийския университет, където от 1947 до 1976 г. ръководи Катедрата по славянски литератури. Заема ръководни длъжности в Института за литература при БАН. Става заместник-председател на Съюза на научните работници в България и председател на Славянското дружество в България. Научните му интереси са в областта на сравнителното литературознание и историята на българската литература.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

[https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%B8%D0%BB_%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%B5%D0%B2_\(%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%B8%D0%BB_%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%B5%D0%B2_(%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4))

**Ангелов, Боню. *В зората на българската възрожденска литература (Изследване)*,
София: Народна просвета, 1969**

Ключови думи: Българско възраждане, книжовници, Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Юрий Венелин

Методология: Приложен е културно-исторически и биографичен подход, чрез който българската възрожденска литература се разглежда в тясна връзка с културния живот и политическия контекст, както и с обществената дейност на книжовниците. Използват се още извороведски, архивен и текстологичен подход. Проследяват се някои моменти от биографията на Паисий Хилендарски, разглеждат се изворите на „История славянобългарска“, обществената дейност на Софроний Врачански и преписите на „Житие и страдания на грешнаго Софрония“, изнесени са някои материали от архива на Венелин.

Анотация: Книгата изследва развитието на българската литература през XVIII век, като се фокусира върху Паисий Хилендарски, Софроний Врачански и Юрий Венелин. Обърнато е внимание на приноса на „История славянобългарска“ за пробуждането на националното съзнание, на нейните извори, както и на неизяснени въпроси около биографията на Паисий. Разгледани са книжовната и обществената дейност на Софроний Врачански, преписите на „Житие и страдания на грешнаго Софрония“, като фокусът е поставен върху ролята на книжовника в развитието на българската възрожденска литература. Последната част в книгата е посветена на Юрий Венелин, като е отбелязана необходимостта от по-задълбочено проучване на неговото наследство. Проследява се взаимодействието между развитието на литературата, националното съзнание и историческия контекст.

Обхват: Българска възрожденска литература от XVIII век – Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Юрий Венелин

Кратка биография на автора: Боню Ангелов Стоянов (1915 г. – 1989 г.) е български филолог, литературовед и изворовед. Завършва средното си образование като частен ученик в Стара Загора, след като е изключен от гимназията в Казанлък за участие в ученическа

стачка, а след това следва славянска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Работи като учител в Плевен, Карлово и Казанлък, а през 1944-1945 г. е директор на Казанлъшката мъжка гимназия. Израства в академичната кариера в БАН, като от 1967 г. е професор там. Научните му изследвания са посветени на палеославистиката, средновековната българска и руска литература и литературата на Възраждането.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия: https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D1%8E_%D0%90%D0%BD%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2

Динеков, Петър. *Из историята на българската литература*, София: Наука и изкуство, 1969

Ключови думи: литература и фолклор, хайдушки народни песни, средновековна публицистика, възрожденски жанрове, периодизация

Методология: Изследването прилага литературноисторически, културно-исторически и компаративистичен подход – българската литература е поставена в контекста на балканското литературно развитие, проследяват се връзките между българската и руската литература през XVI-XVIII век, както и отношенията между литература и фолклор. Книгата има и интерпретативен характер, като част от студиите са посветени на творчеството на отделни автори, а друга част – на литературоведски проблеми като периодизацията, народната балада, литературното наследство и др.

Анотация: Книгата представлява сборник от изследвания, посветени на развитието на българската литература, като по-голямата част от студиите обхваща средновековната и възрожденската литература. В отделните текстове авторът анализира особеностите на старобългарската публицистика, връзките между литература и фолклор, като се поставя и акцент върху хайдушките народни песни и народната балада. Проследява се делото на Кирил и Методий, Климент Охридски, Паисий Хилендарски и Стефан Веркович, както и литературните връзки между България и Русия през XVI-XVIII век и развитието на жанровете през Възраждането. Включени са също статии за творчеството на Пенчо Славейков и Людмил Стоянов. Разгледан е и проблемът за периодизацията на българската литература в контекста на развитието на балканското словесно изкуство.

Обхват: Кирил и Методий, Климент Охридски, Паисий Хилендарски, Стефан Веркович, Пенчо Славейков, Людмил Стоянов

Кратка биография на автора: Петър Николов Динеков (1910 г. – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в Катедрата

по славянски литератури, а след това – в Катедрата по българска литература в Софийския университет, ръководител на катедрата (1960 – 1979), зам.-ректор на университета (1962 – 1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948 – 1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955 – 1982), както и на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Богданов, Иван. *Кратка история на българската литература в 2 части*, София: Народна просвета, 1969-1970

Ключови думи: стара българска литература, възрожденска литература, следосвободенска литература, междувоенна литература, книжовници, жанрове, периодизация, белетристика, поезия, драматургия

Методология: Приложен е културно-исторически метод, чрез който литературният процес се разглежда в своето историческо развитие, характеризиращо се с противоречия и закономерности – както отбелязва авторът – влияещи върху художествените явления. Изложението е организирано на историко-хронологичен и жанров принцип, като авторите и произведенията са групирани по периоди, но и по литературни жанрове.

Анотация: Двухтомната „Кратка история на българската литература“ на Иван Богданов проследява развитието на българската литература от възникването на славянобългарската писменост до 40-те години на XX век. Първият том обхваща старата българска литература и литературата на Възраждането, като разглежда основните периоди, книжовни школи, жанрове и най-значимите книжовници и писатели. Вторият том е посветен на българската литература от Освобождението до 40-те години на XX век и е организиран в два основни периода – следосвободенски и преходен. Представени са развитието на поезията, белетристиката, драматургията, литературната критика, литературата за деца и юноши, хумора и сатирата, мемоарната литература, пролетарската литература, както и творчеството на отделни автори.

Обхват: Българска литература от възникването на славянобългарската писменост до 40-те години на XX век. Първа част: Кирил и Методий, Наум Охридски, Климент Охридски, Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, Владислав Граматик, Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Васил Априлов, Неофит Рилски и др. Втора част: Иван Вазов, Контантин Величков, Стоян Михайловски, Димитър Полянов, Елин Пелин, Петко Тодоров, Иван Шишманов, Кръстьо Кръстев, Йордан Йовков, Гео Милев, Михаил Арнаудов и др.

Кратка биография на автора: Иван Генчев Богданов (1910 г. – 1992 г.) е български литературен историк, критик, документалист и енциклопедист. Роден е във Велико Търново, а през 1936 г. завършва право в Софийския университет. Първоначално се насочва към художествената проза, но по съвет на Антон Страшимиров се посвещава на литературната критика. Публикува първите си статии през 1933 г. като сътрудници на множество периодични издания, а през 1939 г. излиза и първата му книга. След 1946 г. заради неговите политически възгледи му е забранено да публикува до 1960 г. През този период работи като адвокат, но и продължава да пише. Публикува над 70 книги. Повествователният им стил се отличава с ясна логика и изискана простота. Работи в различни направления на хуманитарното знание – литературна история, изворознание, библиография, литературна периодика, книгознание, културология, история. Участва активно и с остра категоричност в редица литературни полемики и дискусии, като присъствието му се отличава с независимост на възгледите и многостранна ерудиция. Един от основателите на Съюза на свободните писатели през 1990.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речника по българска литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2-%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2)

[-D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2-](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2-%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2)

[-D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2-%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2)

Зарев, Пантелей. *Панорама на българската литература* (Т. 1-5), София: Наука и изкуство, 1969 – 1973

Ключови думи: критика, художествени направления, жанрове, стилове, възрожденска литература, следосвободенска литература, междувоенна литература, съвременна литература

Методология: Приложен е културно-исторически, социологически и литературнокритически подход, като изследването има и оценъчен характер. Макар изложението да е базирано на историко-хронологичен принцип, книгата не представлява традиционна литературна история, както отбелязва самият автор в предговора, а критико-оценъчна „панорама“, насочена към развитието на българската литература като цяло, но и към характерни особености на творчеството на канонични автори.

Анотация: „Панорама на българската литература“ в пет тома представлява – по думите на автора – критически преглед на българската литература, а не традиционна литературна история. Проследява се развитието на българската литература от Възраждането до 70-те години на XX век, като авторът прави анализ на литературните процеси, разглеждайки тяхното взаимодействие с обществените промени, народопсихологията, художествените направления, различните течения, идеологии, конфликти и светогледни посоки. Включени са и анализи на ключови български писатели, като се разкриват индивидуалните особености на тяхното творчество, както и ролята им в литературното развитие. Особено внимание е отделено на литературните направления, жанровете и националния характер.

Обхват: Българска литература от Възраждането до 70-те години на XX век. Петко Славеиков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов, Захари Стоянов, Константин Величков, Стоян Михайловски, Тодор Влайков, Алеко Константинов, Пенчо Славеиков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Елин Пелин, Йордан Йовков, Христо Смирненски, Гео Милев, Никола Фурнаджиев, Димитър Димов, Димитър Талев, Емилиян Станев, Чудомир и др.

Кратка биография на автора: Пантелей Йорданов Зарев (1911 г. – 1997 г.) е литературен историк, критик и теоретик на литературата. Завършва философия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1941), където е доцент, професор, ръководител на Катедрата по теория на литературата (1947 – 1978) и ректор (1968 – 1972). Академик на БАН от 1967 г., дългогодишен заместник-председател на Академията, председател на Съюза на българските писатели и главен редактор на списание „Литературна мисъл“. Сред най-значимите му трудове са петтомната „Панорама на българската литература“, „Теория на литературата“, „Народопсихология и литература“ и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<http://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2](http://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2)

**Марков, Георги. *Теория, критика, литературна история: Избрани произведения*.
София: Български писател, 1977**

Ключови думи: художествена правда, жизнена правда, литературно наследство, литературна теория, литературна критика, литературна история, разказ, повест, работническа класа, литературни етюди

Методология: Изследването прилага литературноисторически, литературнокритически и теоретико-аналитичен подход, базиран върху марксистко-ленинската теория на литературата като отражение на обективната действителност и социалните отношения.

Анотация: Сборникът е разделен на три рубрики, които засягат разнообразни въпроси от литературно-теоретичен, литературноисторически и критически характер. Последната рубрика включва „етюди“, посветени на различни автори, сред които като ключови изпъкват И. Вазов, Д. Дебелянов и Г. Милев. Г. Марков обръща внимание на развитието на повестта и разказа, както и на различни полемики, развили се в литературния печат. Важни проблеми в сборника са взаимовръзката между художествената и жизнената правда и взаимоотношението между индивида и обществото в литературата от периода на държавния социализъм.

Обхват: следосвобожденска литература, литература между двете световни войни, литература на държавния социализъм. Христо Ботев, Иван Вазов, Алеко Константинов, Димитър Благоев, Антон Страшимиров, Елин Пелин, Йордан Йовков, Димчо Дебелянов, Гео Милев, Николай Лилиев, Никола Фурнаджиев, Йордан Радичков, Емилиян Станев, Митко Яворски, Георги Томалевски, Невена Стефанова, Николай Хайтов, Николай Христов, Герчо Атанасов, Емил Марков, Дарина Герова, Андрей Гуляшки, Илия Волен, Георги Величков, Коста Странджев, Димитър Вълев, Станислав Стратиев, Владимир Зарев, Димитър Коруджиев, Павел Вежинов, Блага Димитрова, Валери Петров, Михаил Берберов

Кратка биография на автора: Георги Митрев Марков (1927 г. – 1987 г.) е литературен критик и университетски преподавател. Завършва специалност „Българска филология“ в

СУ „Св. Кл. Охридски“ (1951). От 1951 е асистент, от 1967 – доцент, от 1975 – професор в Катедрата по теория на литературата към СУ, като от 1981 до смъртта си е неин ръководител. Активно сътрудничи на литературния печат, член е на СБП, а от 1974 г. – директор на Центъра за литературни проучвания към СБП. Лектор по българска литература (1970 – 1972) и гост-професор (няколкократно през 80-те) в Гьотингенския университет.

Изследователската му работа се фокусира върху автори като Димчо Дебелянов (с дисертация върху поезията му, последвана от биографично-критически очерк и др.), Иван Вазов и особено Гео Милев. Освен автор на „Гео Милев. Творчески портрет“ (1964), Марков е съставител и редактор (съвм. с Леда Милева) на „Гео Милев. Съчинения в 3 тома“, съставител на сборника „Българската критика за Гео Милев“ (1985). Преподавател по дисциплината „Теория на литературата“ за почти четири десетилетия, Марков е и автор на „Въпроси на литературния анализ“ (1962), „Жизнена правда и художествена правда. Сборник статии по литературно-естетически въпроси“ (1967), „Методологически въпроси на литературната история“ (1971).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от: Кирова, Милена. Георги Марков. – Българско възраждане. Литература, периодичен печат, литературен живот, културни средища. Т. 2, К–П:

<http://enc.ilit.bas.bg/slovník/марков-георги-митрев>

Ничев, Боян. *Съвременният български роман: Към историята и теорията на епичното в съвременната българска художествена проза.* София: Български писател, 1978

Ключови думи: романът от 50-те до 70-те години, епичен роман, антифашистки роман, селото в българската литература, исторически роман, литература от периода на държавния социализъм, социалистически реализъм, поетика на романа

Методология: Изследването прилага литературноисторически, културно-исторически, типологичен, социологичен и теоретически подход, като акцентът е поставен върху проблемите на епичното в съвременната българска романистика. Литературата се мисли в тясна връзка с народопсихологията, социалния живот и националната съдба. Има аналитичен характер – във фокуса на анализите попадат проблемите и развитието на жанра в различни исторически периоди.

Анотация: Монографията представлява теоретико-историческо изследване на епичното начало в съвременния български роман. Авторът обвързва развитието на „епичното“ начало с историческото развитие на българския народ и съответно – появата на значими български романи с ключови исторически събития. Б. Ничев изтъква яркия хуманистичен патос на българския роман и стремежа му към постигане на нравствена идеализация на човека.

Обхват: литература от периода на държавния социализъм, романът от 50-те до 70-те години; Стоян Загорчинов, Константин Петканов, Димитър Димов, Димитър Талев, Георги Караславов, Емилиян Станев, Богомил Райнов, Гьончо Белев, Симеон Андреев, Павел Спасов, Антон Страшимиров, Емил Манов, Димитър Ангелов, Емил Коралов, Антон Дончев, Вера Мутафчиева, Генчо Стоев, Андрей Гуляшки, Камен Калчев, Ивайло Петров, Ст. Ц. Даскалов, Васил Попов, Стефан Марков

Кратка биография на автора: Боян Димитров Ничев (1930 г. – 1997 г.) следва българска филология в СУ „Св. Кл. Охридски“. През 1957 защитава дисертация на тема „Реализмът на Бранислав Нушич“. Научен сътрудник I степен, доктор на филологическите науки в

Института за литература, на който става зам.-директор, а след това и директор. Ръководител на Катедрата по славянска литература в СУ, през 1981 г. е избран за професор. Посланик в Чехия. Научните интереси на Ничев са посветени на славянското литературознание (творчеството на Нушич; фолклористичния генезис на новите южнославянски литератури и прехода им към реализъм, романтизма и символизма в тях; преводите и рецепцията им в България), както и на българското (различни теоретични и литературноисторически проблеми; литературни портрети на български писатели от следосвободенската епоха до края на XX в. – Ал. Константинов, П. Ю. Тодоров, Ст. Загорчинов, Д. Талев, Н. Вапцаров, Ем. Станев, Й. Радичков и др.).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%91%D0%BE%D1%8F%D0%BD-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9D%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Динеков, Петър. *Похвала на старата българска литература: [Сб. статии]*. София: Български писател, 1979

Ключови думи: старобългарска литература, Средновековие, апокрифи, Преславска книжовна школа, Охридска книжовна школа, Търновска книжовна школа, средновековна славянска литература, староруска литература

Методология: Изследването прилага културно-исторически подход, който е в тясна връзка със социологията на възрожденското наследство. Използвани са теоретично концептуални конструкти при периодизацията на старобългарската литература, за нейните основни черти и значението ѝ, но и са употребени критическият тип сборникови жанрове като „статията“ и портрета“, а не представителните литературноисторически „студия“ и „монография“.

Анотация: Сборникът включва статии, разглеждащи предимно общи проблеми на развитието на старобългарската литература. Те са обединени от основната идея на автора – да покаже старобългарската литература като проява на конкретно време и действителност и като дейност на личности, тясно свързани с историческата съдба на българския народ. П. Динеков разглежда основополагащи въпроси на старобългарската литература – за началната ѝ граница, основните черти и историческата ѝ мисия, но обръща внимание и на конкретни исторически периоди и фигури.

Обхват: старобългарска литература, Средновековие. Автори: Кирил и Методий, Константин-Кирил Философ, Климент Охридски, Черноризец Храбър, Константин Преславски, Презвитер Козма, Григорий Цамблак, Константин Костенечки, Евтимий Търновски, Матей Граматик, Поп Пейо, Йоан Екзарх

Кратка биография на автора: Петър Николов Динеков (1910 г. – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в катедрата по славянски литератури, а след това – в катедрата по българска литература в Софийския университет, ръководител на катедрата (1960 – 1979), зам.-ректор на университета (1962 – 1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и

многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948–1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955 – 1982), както и на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Жечев, Тончо. *История и литература: Избрани статии*. София: Български писател, 1979

Ключови думи: мотив за възраждането, фолклор, текстология, мотив за майката, диадата творец – критик, цветът в поезията, Никола Фурнаджиев, партийна поезия, развитие на романа, романова композиция, наивизъм и сантиментализъм, роман епопея, народопсихология, интелигенция – народ, националност, национална самобитност

Методология: Изследването прилага проблемно-тематичен, народопсихологичен и културно-исторически подход, като разглежда литературните явления в широкия контекст на обществените, историческите и духовните процеси. Има аналитичен и критически характер, като значителна част от книгата е организирана около отделни автори. Анализът е съпътстван от експлицитни ценностни оценки – например „ослепителна поезия“ (за Яворовата лирика), „гений на перото“ (за Ботев) и пр. Акцентът е поставен върху поезията, романа и литературната критика.

Анотация: Сборникът се състои от 5 тематични части, съдържащи различни статии на Т. Жечев по въпроси, свързани с развитието на поезията и романа, народопсихологията, литературната критика, конкретни произведения и автори. Жечев борави с широк набор от автори и произведения – от Възраждането до 70-те години на XX век. Някои статии са посветени на теоретични проблеми, свързани с развитието на романа, а други – на критици като Боян Пенев и Георги Цанев.

Обхват: българска литература от Възраждането до периода на държавния социализъм (до 70-те г.). Авторы: Петър Берон, Петко Славейков, Христо Ботев, Иван Вазов, Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Гео Милев, Антон Страшимиров, Христо Смирненски, Христо Радевски, Димитър Талев, Димитър Димов, Георги Караславов, Ивайло Петров, Емилиян Станев, Андрей Гуляшки, Камен Калчев, Стоян Ц. Даскалов, Емил Манов, Атанас Наковски, Блага Димитрова, Павел Вежинов, Богомил Райнов, Дико Фучеджиев, Драгомир Асенов, Дончо Цончев, Генчо Стоев, Йордан Радичков, Симеон Радев, Александър Геров и др.

Кратка биография на автора: Тончо Жечев Тонев (1929 г. – 2000 г.) е литературен историк, критик, есеист и културолог, една от водещите фигури в българската хуманитаристика през втората половина на XX в. Завършва право в Софийския университет, специализира в Москва, работи в Института за литература при БАН, а след това става негов директор. Главен редактор на списанията „Септември“ и „Летописи“, преподавател в Шуменския университет и СУ „Св. Климент Охридски“. Участва активно в обществения и културен живот, член на различни национални и международни съвети и фондации. Автор на значими изследвания и есета с културно-исторически подход – „Българският Великден или Страстите български“ (1975), „Митът за Одисей“ (1985), публицистични книги като „Какво иска свободата“ (1994). Стилът му съчетава задълбочена историчност, критичен анализ и есеистична проникновеност. Носител е на множество отличия – орден „Стара планина“ I ст., Почетен знак на БАН „Марин Дринов“, медал „1300 години България“ и др. Негови творби са преведени на редица европейски езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A2%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BE-%D0%96%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Константинова, Елка, Кръстьо Куюмджиев. *Развитие на разказа и повестта: 1944–1956: [Изследване]*. София: Народна просвета, 1979

Ключови думи: разказ и повест, антифашистка литература, социалистически реализъм, социализъм, партизанство, производствена тема, период на догматизма, социалистическо село, ученици и студенти

Методология: Изследването прилага идеологически подход, базиран върху идеята за социалистическия реализъм, а неговата цел може да бъде определена като педагогическа. Акцентът е поставен върху повести и разкази с антифашистка тематика, създадени в периода от 1944 г. до 1956 година. Литературните процеси се разглеждат във връзка с развитието на социалистическото общество и класовото съзнание. Подходът е нормативен и типичен за периода на социалистическия реализъм и марксистката наука.

Анотация: Изданието представлява обобщено изследване на повести и разкази с антифашистка тематика, създадени в периода от 1944 г. до 1956 година, и е предназначено за учители, ученици, студенти. Това изследване изпълнява своята педагогическа и идеологическа функция, като обвързва развитието на българската повест и разказ с развитието на класово съзнание у българското общество във времето на ранния социализъм. Авторите разглеждат широк набор от произведения в посочените жанрове: на военна и производствена тематика, септемврийска литература, партизанска мемоаристика и др.

Обхват: литература от периода на държавния социализъм (основно 1944 – 1956 г.). Автори: Георги Райчев, Константин Константинов, Ангел Каралийчев, Димитър Димов, Драгомир Асенов, Богомил Райнов, Емилиян Станев, Емил Манов, Веселин Андреев, Иван Мартинов, Павел Вежинов, Георги Караславов, Стоян Ц. Даскалов, Крум Григоров, Костадин Кюлюмов, Йордан Вълчев

Кратки биографии на авторите:

Кръстьо Тодоров Куюмджиев (1933 г. – 1988 г.) е литературен критик и историк, представител на т. нар. импресионистична критика. Редактор в Сценарната комисия при

Студия за игрални филми (1958 – 1960); дългогодишен научен сътрудник (от 1960), по-късно – старши научен сътрудник II (1974) и I степен (1982) в Института за литература към БАН. Защищава кандидатска дисертация на тема „Кирил Христов. Личност и дело“ (1972), докторска дисертация на тема „Димитър Димов“ (1987). Предпочитаните от Куюмджиев жанрове са рецензията, критическото есе, литературният портрет. Активно участва в преоценката на националното литературно наследство със статии за Н. Лилиев, Хр. Смирненски, Н. Ракитин. Автор и на портрети на съвременни автори като В. Петров, Б. Райнов, Ив. Петров, Й. Радичков и др.

Елка Георгиева Константинова (1932 г. – 2023 г.) е литературовед и преподавател, изследовател на българската литература (символизъм, диаболизъм, междувоенна литература и др.) и на славянските литератури, главно на полската. Научен сътрудник в Института за литература към БАН от 1969, от 1991 – професор. От 1974 – доцент във Висшия педагогически институт в Шумен. От 1987 е доктор на филологическите науки, Лектор по българска литература в Ягелонския университет в Краков (1978 – 1983). Преподавател в НАТФИЗ, депутат в VII ВНС (1991 – 1992), министър на културата (1991 – 1992). Член на Международната асоциация по научна фантастика (от 1969).

Константинова е автор на първото самостоятелно изследване върху Георги Райчев („Георги Райчев. Литературно-критически очерк“ – 1970 г.), на монографии върху Георги Караславов и Камен Калчев, на основополагащи проучвания върху фантастичната проза и др.

За написването на кратките биографични бележки е използвана информация от Речник на българската литература:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%BE-%D0%A2%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9A%D1%83%D1%8E%D0%BC%D0%B4%D0%B6%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%95%D0%BB%D0%BA%D0%B0-%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0>

Куюмджиев, Кръстьо. *Историята като жива памет: Статии*. София: Български писател, 1979

Ключови думи: история на литературния процес, позитивизъм, кантианство, хуманизъм, критическа обективност, критическа правдивост, интелектуална поезия, дуенде, мотив за отчуждението

Методология: Подходът е базиран на модерната в онези години представа за „импресионистична критика“. Този вид критика разбира оценката на литературните явления и процеси през субективното, нерядко емоционално отношение към засегнатите автори и творби. Целта ѝ е литературознанието да се „хуманизира“, а не да бъде подчинено на позитивистична обективност. Отделните статии имат литературноисторически и теоретични характеристики.

Анотация: Книгата включва 9 статии на К. Куюмджиев, занимаващи се с въпроси от литературноисторически, теоретичен и критически характер. Чрез полемика с автори като П. Динев Куюмджиев поставя фундаменталния въпрос: какво трябва да представлява една съвременна (за периода) история на българската литература? Той засяга проблеми като ролята на персоналията, биографичния контекст, позитивизма, за да заключи, че върховният дълг на изследвателя е да се бори за хуманизиране на литературознанието и съпротива срещу догматизма и схематизма на официозната наука.

Обхват: българска литература от Възраждането до периода на държавния социализъм. Автори: Черноризец Храбър, Климент Охридски, Йоан Екзарх, Неофит Бозвели, Елин Пелин, Пейо Яворов, Николай Лилиев, Атанас Далчев, Валери Петров, Георги Джагаров, Димитър Димов

Кратка биография на автора: Кръстьо Тодоров Куюмджиев (1933 г. – 1988 г.) е литературен критик и историк, представител на т. нар. импресионистична критика. Редактор в Сценарната комисия при Студия за игрални филми (1958 – 1960); дългогодишен научен сътрудник (от 1960), по-късно – старши научен сътрудник II (1974) и I степен (1982)

в Института за литература към БАН. Защи́тава кандидатска дисертация на тема „Кирил Христов. Личност и дело“ (1972), докторска дисертация на тема „Димитър Димов“ (1987). Предпочитаните от Куюмджиев жанрове са рецензията, критическото есе, литературният портрет. Активно участва в преоценката на националното литературно наследство със статии за Н. Лилиев, Хр. Смирненски, Н. Ракитин. Автор и на портрети на съвременни автори като В. Петров, Б. Райнов, Ив. Петров, Й. Радичков и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D1%81%D1%82%D1%8C%D0%BE-%D0%A2%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9A%D1%83%D1%8E%D0%BC%D0%B4%D0%B6%D0%B8%D0%B5%D0%B2>

Динеков, Петър. *Литература и култура*. София: Наука и изкуство, 1982

Ключови думи: възрожденска литература, литература и култура, литература и фолклор, историческо единство на литературата, литературна периодизация, възникване на българската литература, емигрантска литература, преводна литература, фолклористика, книгопечатане и книгоиздаване, мемоаристика, история на БАН, история на Софийския университет и на Факултета по славянски филологии

Методология: Изследването прилага компаративистичен, проблемно-тематичен, мемоарно-биографичен и културно-исторически подход; различните подходи често се пресичат в полето на интердисциплинарните връзки. Анализират се проблеми на важни фактори за културното развитие като литературата, преводаческата дейност, фолклора и филологическата наука. Поместени са и биографични очерци за някои учени, като голяма част от биографиите са базирани, както отбелязва авторът, на лични спомени.

Анотация: Сборникът съдържа 31 статии, подредени тематично в 4 раздела. Първият засяга проблеми от средновековната и възрожденската литература, а следващите съответно – от фолклора, културологията и историческото развитие на филологическата наука. Динеков определя компаративистичния характер на сборника като възможност да се (пре)разгледат литературни проблеми по нов начин при успоредяването им с общото културно развитие. Особено внимание е обърнато на проблема за възникването на българската литература и периодизацията ѝ.

Обхват: от старобългарска до следосвобожденска литература. Автори: Кирил и Методий, Иван Рилски, Константин-Кирил Философ, Евтимий Търновски, Паисий Хилендарски, Григор Пърличев, Петко Славейков, Христо Ботев, Иван Вазов, Марко К. Цепенков, Васил Стоин и др.

Кратка биография на автора: Петър Николов Динеков (1910 г. – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в катедрата по славянски литератури, а след това – в катедрата по българска литература в Софийския

университет, ръководител на катедрата (1960 – 1979), зам.-ректор на университета (1962 – 1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948 – 1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955 – 1982), както и на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Георгиев, Никола. Тезиси по историята на новата българска литература. – Литературна история, №16, 1987

Ключови думи: история на литературата, литературен стил, структурализъм, интердисциплинарност, фолклор, действителност, междутекстовост, жанр, Възраждане, модернизъм, литературен процес.

Методология: Методологията се основава на схващането, че литературната история не бива да бъде сведена единствено до социално-идейния, националния и биографичния принцип, нито до изучаването на самия литературен текст, изолиран от нехудожествени контексти. Н. Георгиев предлага хибриден подход – литературната история да изследва взаимодействието между художественост и нехудожественост, литературата да се мисли като изкуство, но и като част от други „външни“ явления. Структуралистичният и междутекстовият подход са новаторство, внесено в българското литературознание най-ярко от Н. Георгиев.

Анотация: Тезисите на Н. Георгиев изхождат от актуалния за времето на написването им проблем за литературноисторическия дуализъм, методологическото колебание между вътрешен (иманентен) и външен (релационен) подход. Самите тезиси са разделени на тематичен принцип и разглеждат българската литература в контекста на взаимоотношенията ѝ с българския език, българския фолклор, действителността, жанровете, със самата себе си и др. Студията е пример за ключови понятия в литературоведския стил на Н. Георгиев като междутекстовост, изследователски структурализъм (в противовес на импресионизма), интердисциплинарност. Авторът разглежда литературния процес едновременно като обект на изследване и като „инструмент за моделиране и смислопораждане“.

Обхват: Възрожденска литература, следосвободенска литература, модернизъм, литература от времето на социализма. Авторы: Паисий Хилендарски, Георги Раковски, Васил Друмев, Петко Славейков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Захарий Стоянов, Иван Вазов, Стоян Михайловски, Алеко Константинов, Кирил Христов, Николай Хрелков, Пенчо

Славейков, Пейо Яворов, Петко Тодоров, Елин Пелин, Теодор Траянов, Николай Лилиев, Гео Милев, Йордан Йовков, Ангел Каралийчев, Никола Фурнаджиев, Елисавета Багряна, Никола Вапцаров, Димитър Димов, Емилиян Станев

Кратка биография на автора: Никола Георгиев Георгиев (1937 г. – 2019 г.) е литературовед и преподавател, ръководител на катедрата по теория на литературата към Софийския университет, професор. Водил е лекции по български език и литература в Пражкия университет, Ленинградския университет (дн. Санкт Петербург), Залцбург, Лондон, Кардиф и др. Участва в множество редакционни и съставителски колегии. В многобройните му литературноисторически, литературнотеоретични и интердисциплинарни изследвания се открояват аспекти като надредното литературознание, комплексното анализиране на лирическия текст. Поставя се фокус върху структурата на творбата, междутекстовите връзки и т.н. Силното влияние на Георгиев върху развитието на новото българско литературознание продължава да бъде видимо в работата на многобройни съвременни изследователи в областта на българската литературна история и теория.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0-%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%B5%D0%B2-%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%B5%D0%B2>

Динеков, Петър. *От Възраждането до днешния ден*. София: Български писател, 1987

Ключови думи: 1300 години България, имплицитен читател, емигрантска литература, билингвизъм, фототипно издание, историческа достоверност, смехът, спомени, разказ-спомен, Софийски университет, завръщане към природата, световна литература

Методология: Изследването прилага историко-литературен и компаративен подход, като проследява развитието на литературата в широк времеви диапазон. Авторът съпоставя българската литература с други европейски традиции. Включени са и културно-исторически и мемоарни елементи.

Анотация: Сборникът съдържа 23 статии, подредени хронологично и засягащи разнообразни проблеми от възрожденската до съвременната (към 1987 г.) литература. Особено внимание авторът обръща на възрожденската книжнина, на въпроса за нейната историческа достоверност и еволюцията на прочита ѝ в исторически план. Българската литература е разглеждана също така в сравнителен план с византийската, руската, полската, румънската и др. Някои от статиите са с мемоарен характер и описват познанството на автора с Багряна, Вежинов и др.

Обхват: българска литература от Възраждането до „днешния ден“ (ок. средата на 80-те г. на XX в.). Автори: Паисий Хилендарски, Георги Раковски, Любен Каравелов, Христо Ботев, Неофит Бозвели, Людмил Стоянов, Елисавета Багряна, Христо Радевски, Йордан Радичков, Павел Вежинов, Николай Стайков, Петър Караангов

Кратка биография на автора: Петър Николов Динеков (1910 г. – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в катедрата по славянски литератури, а след това – в катедрата по българска литература в Софийския университет, ръководител на катедрата (1960 – 1979), зам.-ректор на университета (1962 – 1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948 – 1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955 – 1982), както и на

Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Кирова, Милена. *Българската поема от Освобождението до Първата световна война.*
София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1988

Ключови думи: поема, българска поезия, лироепика, жанр и жанрово съзнание, модерно съзнание, краевековие

Методология: Методологията на изследването се основава на литературноисторически анализ на българската поема като жанр в периода от Освобождението до Първата световна война. Формите на жанра са типологизирани във връзка с цялостното развитие на българската литература. Открити са психологически акценти в творческия процес на включените автори.

Анотация: Изследването е първият опит за монографично изследване на българската поема от Освобождението до Първата световна война – време, в което тя става един от водещите поетически жанрове в българската литература. Изследването проследява развитието на жанра в литературноисторически, психологически и художествен аспект. Открити и систематизирани са основните направления и идеи, анализиран е процесът, в който възрожденското съзнание се трансформира в модерно светоусещане. Предложена е класификация на различните видове лироепика. Подробно са анализирани творби като „Грамада“, „Загорка“, „Нощ“, „Легенда за разблудната царкиня“ и др.

Обхват: Лироепическите жанрове в българската литература от края на 70-те години на XIX век до края на Първата световна война

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския

университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент за нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Сугарев, Едвин. *Българският експресионизъм*, София: Народна просвета, 1988

Ключови думи: модернизъм, авангард, експресионизъм, българска литература между двете световни войни, Гео Милев

Методология: Изследването прилага литературноисторически подход и има съпоставителен характер, акцентът е поставен върху експресионизма. Течението се анализира спрямо европейския и българския контекст, като се разглеждат както произходът и развитието на експресионизма, така и специфичните български особености. Приложен е и културно-исторически метод, базиран на схващането, че националните литературни явления се формират чрез взаимодействието си със световните литературни процеси, но и във връзка със специфичните изисквания на родната среда.

Анотация: Предмет на изследване в монографията е следвоенният български модернизъм, който според автора намира най-ярък израз тъкмо в експресионистични и близки до експресионизма произведения. Е. Сугарев изхожда от хипотезата за наличие на два фактора в литературното развитие – национален и интернационален – и извежда експресионизма като показателна тенденция през 20-те години на XX в., преход от доминиращ интернационализъм към ново разбиране за „родното“. Авторът разглежда творби на Г. Милев, Н. Марангозов, Я. Валковски и прави сравнителен анализ между Г. Милев и т. нар. „септемврийски поети“.

Обхват: междувоенна литература, 20-те години на XX век. Автори: Гео Милев, Николай Марангозов, Чавдар Мутафов, Ясен Валковски, Никола Фурнаджиев, Антон Страшимиров, Ламар, Марко Бунин, Димо Кьорчев, Емануил Попдимитров, Людмил Стоянов, Иван Радославов, Владимир Василев, Николай Райнов, Сирак Скитник, Константин Гълъбов

Кратка биография на автора: Едвин Стефанов Сугарев (1953 г.) е литературовед, поет, публицист и политик. Асистент и доцент в Института за литература към БАН, преподавател в НБУ. Автор на литературоведски изследвания върху експресионизма и поезията на Ал. Вутимски, както и на поезия, проза, драматургия, публицистика, литературна критика.

Редактор и издател на алманаха за експериментална поезия „Мост“, един от създателите на „Литературен вестник“ и дългогодишен негов главен редактор. Член на Координационния съвет и заместник-председател на СДС, народен представител в XXXVI (1991 – 1994) и XXXVII (1994 – 1997) Обикновено народно събрание.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%95%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D0%BD-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%A1%D1%83%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2>

Динеков, Петър. *Проблеми на старата българска литература*. София: Български писател, 1989

Ключови думи: старобългарска литература; периодизация; руско-българските литературни връзки през XVI-XVIII в.; българо-гръцките литературни отношения; българската култура и взаимодействието ѝ със световната култура, изследователи на медиевистичната традиция

Методология: Изследването прилага литературноисторически и културно-исторически подход: старобългарската литература се разглежда във връзка с културния и историческия контекст на Средновековието. Има аналитичен и оценъчен характер, доколкото коментира приноса на отделни личности към българската литература и славянската книжнина. Изследването се фокусира върху средновековните текстове и тяхната периодизация, като налице е и сравнителен подход при разглеждане на международните литературни връзки.

Анотация: Научният труд е насочен към изследване на ключови проблеми и теми от старобългарската литература. Книгата предлага цялостен преглед на средновековната българска литература, като се фокусира върху най-значимите текстове и фигури от периода. Динеков анализира значението на видни личности – св. Климент Охридски, св. Наум и цар Симеон Велики, като проследява техния принос към българската култура и развитието на славянската книжовна традиция. Томът разглежда агиографии, проповеди и ранни славянски хроники, предоставяйки ценни прозрения за формирането и еволюцията на българското книжовно наследство. Този труд е от съществено значение за разбирането на историческия и културен контекст на българските средновековни литературни постижения. Той навлиза в сложността на средновековните български текстове, разглеждайки тяхното историческо, езиково и културно значение. Книгата е добре оценена със своя задълбочен анализ и принос към разбирането на българското литературно наследство.

Обхват: естетическият свят на старата българска литература, Преславската книжовна школа, Търновската книжовна школа, българската култура през XV-XVII в. Автори: Методий, учениците на Кирил и Методий в България, Евтимий Търновски, католишката книжнина, проф. Йордан Иванов, Юрдан Трифонов, проф. Петър Мутафчиев

Кратка биография на автора: Петър Николов Динеков (1910 г. – 1992 г.) е литературен историк, фолклорист, археограф. Дългогодишен преподавател, първоначално в катедрата по славянски литератури, а след това – в катедрата по българска литература в Софийския университет, ръководител на катедрата (1960–1979), зам.-ректор на университета (1962–1964). Един от учредителите на Института за литература при БАН (1948), основател и многогодишен ръководител на секцията „Българската литература до Освобождението“ (1948–1983). Член е на Международния комитет на славистите (1955–1982), както и на Европейската академия на науките, изкуствата и литературата в Париж (1989). Сътрудничи дейно в редица издания на българския периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Зарев, Пантелей. *История на българската литературна критика*. Т. 1-3. София: Български писател, 1989-1996

Ключови думи: литературна критика, направления, школи, литературни кръгове, идеологии, литературна наука

Методология: Приложен е исторически подход, чрез който се търси „характерното“ в историята на българската литературна критика, както отбелязва авторът в пролога. Изведено е още, че изследването съчетава хронологичен обзор на развитието на критическата мисъл с анализ на нейните концептуални становища. Литературната критика се мисли като обусловена от историческите обстоятелства.

Анотация: Тритомната „История на българската литературна критика“ проследява развитието на българската литературна наука, критическата и естетическата мисъл от Възраждането до 40-те години на XX век. Първият том е посветен на Възраждането, като се проследяват възникването и развитието на критическата мисъл, разглеждат се периодизацията, школите, чуждите влияния, теориите по словесност и други проблеми на възрожденската литературна критика. Вторият том обхваща периода от Освобождението до края на Първата световна война, като във фокуса на изследването са поставени културните центрове, различни литературни тенденции, идеологии и философски концепции, както и представителни личности. В третия том попадат литературни кръгове, течения и идеи, както и особености на литературната критика в периода от края на Първата световна война до 40-те години на XX век.

Обхват: Българската литературна критика от Възраждането до 40-те години на XX век. Автори: Любен Каравелов, Захари Стоянов, Иван Вазов, Димитър Благоев, д-р Кръстев, Пенчо Славейков, Иван Шишманов, Боян Пенев, Андрей Протич, Владимир Василев, Малчо Николов, Константин Гълъбов, Георги Бакалов, Тодор Павлов, Иван Мешеков, Атанас Далчев, Петър Динеков и др.

Кратка биография на автора: Пантелей Йорданов Зарев (1911 г. – 1997 г.) е литературен историк, критик и теоретик на литературата. Завършва философия в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1941), където е доцент, професор, ръководител на Катедрата по теория на литературата (1947 – 1978) и ректор (1968 – 1972). Академик на БАН от 1967 г., дългогодишен заместник-председател на Академията, председател на Съюза на българските писатели и главен редактор на списание „Литературна мисъл“. Сред най-значимите му трудове са петтомната „Панорама на българската литература“, „Теория на литературата“, „Народопсихология и литература“ и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[http://dictionarylit-
bg.eu/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9-
%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2](http://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B2)

Топалов, Кирил. *Възрожденци, Т. 1.* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1988 и Топалов, Кирил. *Възрожденци, Т. 2,* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1990

Ключови думи: възрожденска литература, изследователи на Българската възрожденска култура, портрети, теоретични аспекти в изучаване на Българското възраждане

Методология: Изследването прилага литературноисторически, биографичен и проблемно-тематичен подход, като наред с отделни авторски портрети се анализират и конкретни литературни проблеми с внимание към идейния контекст на епохата. Чрез детайлни литературни портрети и анализ на документи се реконструира творчеството на ключови фигури от Възраждането.

Анотация: Книгата представлява обширно изследване, което включва задълбочени портретни и проблемно ориентирани студии, посветени на творчеството на някои от най-значимите и влиятелни български възрожденски писатели. Сред тях се открояват фигури като Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Георги Раковски, Петко Славейков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Стефан Стамболов и други видни представители на тази епоха. В книгата са включени и студии, които разглеждат приноса на изтъкнати български учени като Михаил Арнаудов и Петър Динеков за развитието на българската литературна мисъл и критика. Трудът се отличава с висока изследователска стойност, изграден е върху солидна база от богат документален и теоретичен материал. Той предоставя многопластов анализ, който разкрива различните аспекти на литературното наследство от времето на Възраждането. Книгата играе основополагаща роля за формирането и развитието на академичната дисциплина „История на българската възрожденска литература“, като същевременно предоставя ценни насоки и нови перспективи за бъдещи изследвания в тази област.

Обхват: Възраждане, възрожденска литературата и нейните емблематични изследователи. Автори: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Петър Берон, първите стихотворци, Иван Денкоглу, Неофит Бозвели, Васил Априлов, Братя Миладинови, Григор Пърличев, Никола Козлев, Добри Чинтулов, представители на възрожденската революционна поезия, Константин Фотинов, Иван Богоров, Раковски, Любен Каравелов, Илия Блъсков, Васил Друмев, Сава Доброплодни, Петко Славейков, Райко Жинзифов, Тодор Пеев, Христо Ботев, Стефан Стамболов, Нешо Бончев, Цани Гинчев, Михаил Арнаудов, Петър Динев

Кратка биография на автора: Кирил Любомиров Топалов (1943 г.) е български литературен историк, белетрист, драматург, преводач и дипломат. Завършва българска филология в Софийския университет, където по-късно става професор. Специализира в Полша и Гърция, преподава в България и чужбина, директор е на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, посланик на България в Гърция, във Ватикана и Малтийския орден. Автор е на изследвания за Възраждането и за културните връзки на Балканите, както и на белетристика и пиеси. Неговият сценарий за филма „Бъди благословена“ (по едноименния му роман) печели международни награди. Превежда от гръцки съвременни автори. Отличен е с множество български и чуждестранни награди и ордени. Негови творби са преведени на няколко европейски езика.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BB-%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2>

Жечев, Тончо. *Въведение в изучаването на новата българска литература*. София: Български писател, 1990

Ключови думи: следосвободенска литература, литературноисторически процес, различни научни позиции, толерантност, лични оценки

Методология: Книгата е базирана върху курс лекции, които проф. Жечев изнася в Шуменския университет в периода 1985 – 1990 г. Подходът е литературноисторически, донякъде импресионистичен, с биографични акценти и на места – с есеистичен характер. Съчетава литературноисторически обзор на ключови фигури и проблеми с лични критически оценки. Подходът насърчава плурализъм на гледните точки, както и критическо мислене.

Анотация: Книгата е посветена на българската литература от Освобождението до началото на войните и разглежда основните проблеми и ключови фигури от тази епоха. Авторът споделя, че лекциите са базирани на импровизации пред аудиторията, което придава на изложението специфична непосредственост, но същевременно подчертава, че това е довело до известни отклонения от строгата научна форма на текста. Поради ограниченията на лекционния формат някои значими автори като Цани Гинчев, Тодор Влайков, Константин Величков и други остават недостатъчно разгледани. Въпреки тези пропуски авторът поставя акцент върху ориентирането на студентите в основните линии на литературния процес и насърчава самостоятелното критично мислене. Той отбелязва, че част от лекциите включват лични преценки и непубликувани досега възгледи, което може да провокира разнопосочни реакции, но подчертава своята толерантност към различни мнения, стига те да са обосновани с фактически материал. Книгата е ценен ресурс за студенти и за всички, които се интересуват от развитието на българската литература през този период.

Обхват: от края на XIX до началото на XX в. – от Иван Вазов и Захари Стоянов до Димчо Дебелянов и Николай Лилиев

Кратка биография на автора: Тончо Жечев Тонев (1929 г. – 2000 г.) е литературен историк, критик, есеист и културолог, една от водещите фигури в българската хуманитаристика през втората половина на XX в. Завършва право в Софийския университет, специализира в Москва, работи в Института за литература при БАН, а след това става негов директор. Главен редактор на списанията „Септември“ и „Летописи“, преподавател в Шуменския университет и СУ. Участва активно в общественения и културния живот, член на различни национални и международни съвети и фондации. Автор на значими изследвания и есета с културно-исторически подход – „Българският Великден или Страстите български“ (1975), „Митът за Одисей“ (1985), публицистични книги като „Какво иска свободата“ (1994). Стилът му съчетава задълбочена историчност, критичен анализ и есеистична проникновеност. Носител е на множество отличия – орден „Стара планина“ I ст., Почетен знак на БАН „Марин Дринов“, медал „1300 години България“ и др. Негови творби са преведени на редица европейски езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A2%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%BE-%D0%96%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Игов, Светлозар. *История на българската литература 1878 – 1944*, София: БАН, 1990

Ключови думи: българска литература от Освобождението до 1944 г.; литературни течения; родове и жанрове; национална литературна традиция; канонични и периферни творби; модерно литературно съзнание; начало на социалистическата литература; литературна критика; политически и социални тенденции през 30-те години;

Методология: Изследването прилага литературноисторически, културно-исторически и компаративистичен подход, като организира материала хронологично според основните етапи в развитието на българската литература. Книгата съчетава анализ на литературни течения, жанрове и отделни автори в контекста на социалните и културните процеси, като проследява развитието на поезията, прозата, драмата и литературната критика. Налице са и елементи на сравнително и теоретично литературознание.

Анотация: Тази книга представлява обширно литературноисторическо изследване на българската литература от Освобождението до средата на XX век, като обхваща важните литературни течения, основните автори и техните произведения, които бележат развитието на националната ни литературна традиция. В първата част, посветена на периода от Освобождението до края на XIX век, основен фокус е поставен върху Иван Вазов и неговия огромен принос в поезията, прозата и драматургията. Разглеждат се емблематични произведения като „Епопея на забравените“, „Под игото“, както и по-малко познатите романи, разкази и драми на Вазов. Следват важни литературни фигури като Константин Величков и Стоян Михайловски, а също и развитието на поезията и прозата в София и Пловдив, двата ключови културни центъра. Втората част на изследването се насочва към прехода към модернизъм в началото на XX век. Тук се разглежда Пенчо Славейков – като поет, критик и културен водач, неговите важни произведения като „Сън за щастие“ и „Кървава песен“, както и по-широкият контекст на литературните движения по това време. Кръгът „Мисъл“ и автори като П. Ю. Тодоров и д-р Кръстьо Кръстев играят ключова роля във формирането на модерното литературно съзнание. Включени са и анализи на творби от Елин Пелин. Особено внимание е отделено на българския символизъм с поети като Теодор

Траянов и Емануил Попдимитров, както и на появата и развитието на социалистическата литература начело с Димитър Благоев и Георги Кирков. Литературата между двете световни войни е разгледана чрез прозата и поезията на важни автори като Христо Смирненски, Гео Милев и Николай Лилиев. Анализът се фокусира и върху драмата, развитието на литературната критика и есеистиката с личности като Боян Пенев и Владимир Василев. Последната част на изследването разглежда литературата в периода след септември 1923 г. и преди края на Втората световна война. Отразени са както политическите и социалните тенденции в поезията и прозата, така и разширяващият им се кръг. Особено внимание е отделено на Никола-Вапцаровата лирика, както и на ролята на поета в утвърждаването на социалистическите идеи в българската литература. Книгата обхваща различните жанрове и стилове, както и специфичните литературни течения и влияния, като представя българската литература в многообразни и богати контексти. Това я прави първият ценен ресурс за студенти и преподаватели по българска литература след промените през 1989 като история от по-модерен тип.

Обхват: литературата от Освобождението до края на XIX век – центрове; поезия, проза, „мемоарен епос на бунта“, драматургия; естетически индивидуализъм; символизъм; междувоенна литература – общ поглед върху художествения процес: символизъм и олевяване на литературата, „септемврийска литература“, лиризация на прозата, психологическа и диаволистична проза, нов психологизъм и битовизъм, историческа романистика, развитие на драмата, поети на 40-те години; поетеси, литературна критика. Авторы: Иван Вазов, Цани Гинчев, Тодор Г. Влайков, Михалаки Георгиев, Цанко Церковски, Димитър Благоев, Георги Кирков, Димитър Полянов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, д-р Кръстьо Кръстев, Петко Ю. Тодоров, Кирил Христов, Димитър Бояджиев, Димчо Дебелянов, Георги П. Стаматов, Иван Д. Шишманов;, Христо Ясенов, Николай Райнов, Николай Лилиев, Йордан Йовков, Рачо Стоянов, Стефан Л. Костов, Александър Балабанов, Иван Мешеков, Георги Цанев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Ангел Каралийчев, Атанас Далчев, Никола Вапцаров, Александър Вутимски, Елисавета Багряна, Георги Райчев, Светослав Минков, Константин Константинов, Константин Петканов, Чудомир, Стоян Загорчинов, Младен Исаев, Христо Радевски, Орлин Василев, Крум Велков, Георги Караславов, Георги Бакалов и много други.

Кратка биография на автора: Светлозар Атанасов Игов (1945 г. – 2023 г.) е литературен историк, критик, теоретик, преводач и писател. Завършва славянска филология в Софийския университет (1966), специализира в Загреб и Белград. Работи като преподавател в СУ и Пловдивския университет (професор от 2010), както и в Института за литература при БАН. Главен редактор на сп. „Език и литература“ (1994 – 2005). Автор е на повече от 40 книги и на много други публикации в периодичния печат. Пише монографии, студии, критически статии, съчетаващи наука и есеистика. Автор е на художествена литература („Елените“, „Там на Балканите“). Превежда сръбски автори и съставя антологии. Носител е на редица престижни награди. Негови критически и художествени текстове са превеждани на английски, немски, руски, френски, испански, чешки, унгарски, сръбскохърватски и др. езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BB%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%80-%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2-%D0%98%D0%B3%D0%BE%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BB%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%80-%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2-%D0%98%D0%B3%D0%BE%D0%B2)

Русева, Виолета. *Аспекти на модерността в българската литература през 20-те години.* Велико Търново: Алфа, 1993

Ключови думи: междувоенна българска литература; български модернизъм, модерност; 20-те години на XX век; аналитизъм и емоционално вникване; интердисциплинарност

Методология: Изследването прилага интердисциплинарен, литературноисторически и интертекстуален подход. Авторката анализира модернизма чрез сложни категории като текст, език и субект, а модерността е разглеждана като съвкупност от естетически концепти и принципи, но и като израз на цялостна жизнена нагласа. Книгата има ясно изразен интерпретативен, естетически и есеистичен характер и включва задълбочен анализ на конкретни автори и творби.

Анотация: Книгата представлява значимо научно изследване на процесите в българската литература от двадесетте години на XX век, като поставя акцент върху модернистичните тенденции и техните основни представители. Авторката успешно синтезира сложни литературни явления и категории като Душата, Езика, Текста и Човека, предлагайки интертекстуален подход към тяхното разбиране. Виолета Русева комбинира научния аналитизъм с дълбоко емоционално вникване в творчеството на ключови фигури като Гео Милев, Николай Марангозов, Чавдар Мутафов, Атанас Далчев и Светослав Минков. Текстът е изпълнен с интердисциплинарни размисли, съчетаващи философски и естетически възгледи, като разглежда модерността не само като културен феномен, но и като цялостна жизнена нагласа. Втората част на книгата е посветена на конкретни анализи на поетиката на водещите модернисти от периода, като предлага задълбочени наблюдения върху техния принос и значението им в общия естетически контекст. „Аспекти на модерността в българската литература през 20-те години“ допринася за по-доброто разбиране на сложните културни процеси, свързани с модернизма в България.

Обхват: 20-те години на XX век – Гео Милев, Николай Марангозов, Чавдар Мутафов, Атанас Далчев, Светослав Минков

Кратка биография на автора: Виолета Русева Иванова (1956 г.) е литературовед и университетски преподавател. Завършва българска филология във ВПИ – Шумен (1979). От 1985 преподава във Великотърновския университет, където защитава докторска дисертация и става професор. През 2015 получава степен „доктор на филологическите науки“ с изследване върху българския символизъм. Автор е на много публикации и книги, сред които са „Аспекти на модерността в българската литература през 20-те години“ (1993), „Мистичният Йовков“ (1998), „Генеалогия на българската модерност. Яворов“ (2001), „Литературноисторически етюди“ (2009), „Елегии на безутешни дни. Книга за Дебелянов“ (2010), „Български символизъм: модуси на различимост“ (2014). В тях Русева използва подход, наречен „генеалогия“ – проследяване на процесите чрез документи, архиви, дневници, писма и критически отзиви. Творчеството ѝ се отличава с методологическа строгост, внимание към детайла и умение да реконструира литературната личност в контекста на културните и естетическите процеси. Статии на В. Русева са превеждани на немски, руски и украински.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-
bg.eu/%D0%92%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B0-
%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B0-
%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%92%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0)

Ликова, Розалия. *Поезия на седемдесетте и осемдесетте години*. София: БАН, 1994

Ключови думи: българска литература от 70-те и 80-те години на XX век; различни поколения и движения; процеси на развитие; тенденции; западноевропейски контекст

Методология: Изследването прилага културно-исторически, проблемно-тематичен и компаративистичен подход, разглежда българската поезия от 70-те и 80-те години на XX век в контекста на европейските и американските литературни тенденции и поставя акцент върху философските насоки, метафори и мотиви. Книгата има интерпретативен характер – българската литература се осмисля като част от световния литературен процес.

Анотация: Книгата на Розалия Ликова представлява значително изследване на съвременното българско поетическо творчество от късния социализъм, проследявайки неговите тенденции, процеси на развитие. Авторката се стреми да открие закономерностите в непрекъснато променящия се облик на поезията, поставяйки я в контекста на западноевропейските литературни течения и модерните естетически търсения. Това е успешен опит да се осмисли новата (за времето, в което е издадена книгата) българска поезия като част от глобалния литературен процес. Ликова насочва вниманието си към поети, чието творчество бележи развитието на българската поезия през последните три десетилетия на XX в. Сред тях са утвърдени имена като Николай Кънчев, Борис Христов, Блага Димитрова, Константин Павлов, но и представители на по-младите поколения като Владимир Левчев, Едвин Сугарев, Румен Леонидов, Георги Рупчев и други. По този начин авторката предлага цялостен и многопластов поглед върху съвременната българска поезия, изследвайки поетите, които оформят нейния облик в различни поколения и литературни движения. Книгата е първият опит за систематизиране на поезията от последните две социалистически десетилетия на XX век и запълва значима празнина в българската литературна история до края на столетието. Освен че представя обширен анализ на водещите поетически течения и автори, Розалия Ликова също разглежда новите естетически хоризонти, към които тогавашните съвременни български поети се стремят в започналата да се оформя глобалистична среда.

Обхват: философски насоки в поезия от 70- и 80-те години на XX век – философия на сетивното усвояване на света, ново връщане към индивидуално-човешкото, конкретното и отвъд него; началото на 90-те години. Автори: Биньо Иванов, Георги Борисов, Блага Димитрова, Константин Павлов, Иван Методиев, Владимир Левчев, Златомир Златанов, Миглена Николчина, Кирил Кадийски, Георги Белев, Георги Рупчев, Диана Райкова, Федя Филкова, Малина Томова, Калина Ковачева, Иван Цанев, Рада Александрова, Екатерина Йосифова, Румен Леонидов, Марин Георгиев, Виктор Самуилов

Кратка биография на автора: Розалия Николова Ликова (1922 г. – 2010 г.) е литературовед, университетски преподавател и критик. Завършва право (1945) и славянска филология (1949) в Софийския университет. Работи като съдебен стажант (1945 – 1947), след което започва академичната си кариера в Софийския университет – редовен асистент (1949), доцент (1956), професор по нова българска литература (1967). През 1960 г. защитава дисертация „Сатирата в българската литература през 30-те години“. Специализира във Варшава (1968 – 1969) и Брюксел (1976), изнася лекции в Москва, Солун, Минск. Нейните изследвания се отличават с широк тематичен обхват, с методологическа последователност в способността да съчетава историческия и естетическия анализ; те оказват значимо влияние върху следващите поколения литературоведи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-
bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-
%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-
%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0)

Иванчева, Ирен. *Брегове на чувството. Гласове на жени в българската поезия*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1995

Ключови думи: българска литература, написана от жени; средата на XIX до 40-те години на XX век; литературна история; междутекстовост; литературноисторическа реконструкция; живот и творчество; „женско писане“; неизвестни/малко известни и утвърдени поетеси, нови прочити

Методология: Изследването използва феминистки и интертекстуален подход, а чрез литературноисторическа реконструкция се анализира ролята на женското писане в българската традиция, като са представени различни етапи от неговото развитие. Методологията комбинира биографичен и културно-исторически анализ, чрез който се вписват маргинални авторки в литературноисторическия разказ.

Анотация: Книгата представлява значимо изследване на българската женска поезия от средата на XIX до 40-те години на XX век. Авторката използва подходи като междутекстовост и литературноисторическа реконструкция, за да представи женското творчество през различни етапи от неговото развитие. В книгата се прави опит за ново осмисляне и предефиниране на понятието „женско писане“, което допринася за дълбокото разбиране на ролята на жените в българската литературна традиция. Сред основните приноси на книгата е откриването и детайлното разглеждане на две малко известни следосвобожденски поетеси – сестрите Елисавета и Мария Ненови, чиято съвместна стихосбирка от 1890 г. е представена в контекста на тяхната творческа дейност. Освен това книгата се фокусира върху анализи на ключови моменти от живота и творчеството на утвърдени поетеси като Роза Попова и Дора Габе, разкривайки нови аспекти от техните биографии и литературни постижения. Особено внимание е отделено на поетесата Мара Белчева, като се разглеждат нейните духовни търсения и поетически изразявания. За първи път е представен цялостен портрет на писателката и поетеса маринистка Весела Страшимирова, която се оказва важна фигура в българската междувоенна поезия. Книгата изследва и поетесите Бленика и Магда Петканова, предлагайки нови и интересни гледни точки към техните произведения. „Брегове на

чувството“ не само открива нови имена и творби, но и предлага новаторски прочит на утвърдени авторки, като по този начин значително допринася за разширяването на познанията за женското творчество в българската литературна история.

Обхват: от средата на XIX до 40-те години на XX век; поезия, писана от жени – Елисавета и Мария Ненови, Роза Попова, Дора Габе, Мара Белчева, Бленика, Магда Петканова, Весела Страшимирова

Кратка биография на автора: Ирен Иванчева-Мерджанска (1960 г.) е литературна критичка и историчка, есеистка и поетеса, изследователка в областта на сравнителното литературознание, на френската и франкофонската литература, с ярко изразена феминистка и интердисциплинарна перспектива. Завършва българска филология с втора специалност френска филология в Софийския университет. Работи като уредник в Националния литературен музей (1983), редактор в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (1984), в Издателството на БАН (1984 – 1992), редактор в издателство „Просвета“ (1992 – 1999), научен сътрудник в Института за литература при БАН (2000 – 2001). От 2001 г. живее в САЩ, където следва в докторска програма по френска и франкофонска литература и специализира женски и джендър изследвания в Университета на Синсинати, където защитава дисертация „Асия Джебар и Юлия Кръстева – изборът да пишеш на френски“ (2010), удостоена с най-високото университетско отличие за изследователски принос.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D1%80%D0%B5%D0%BD_%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2%D0%B0

Кирова, Милена. *Сънят на Медуза. Към психоанализа на българската литература.* **София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1995 (1997)**

Ключови думи: психоаналитична критика, нарцисизъм, митологични фигури, Христо Ботев, Иван Вазов, Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Николай Лилиев

Методология: Това е първата книга, която завръща българското литературознание към крехката традиция – покълнала през 30-те години на XX век и рязко прекъсната след 1944 г. – да се интерпретират автори и произведения през методологическия фокус и с терминологичния инструментариум на психоаналитичната критика – от Фройд до Лакан.

Анотация: Изследването има монографичен характер, тъй като е обединено от обща методологическа стратегия за прочит на канонични български автори от Възраждането до Първата световна война: Христо Ботев, Иван Вазов, Алеко Константинов, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Николай Лилиев, Антон Страшимиров. Книгата е разделена на три дяла: „Пътят на нарцисизма“, „Дискурси на майката“ и „В името на бащата“. Анализирани са явления от различен порядък: митологични фигури на текста, особености на творческия процес, християнски символи, за да се стигне до неочаквани и непознати до този момент страни на тяхното присъствие в историята на българската литература.

Обхват: българският литературен канон от Освобождението до Първата световна война

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два

тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Ликова, Розалия. *Литературен живот между двете войни. Книга 1*, София: Иван Вазов, 1995 и **Ликова, Розалия.** *Литературен живот между двете войни. Книга 2*, София: Иван Вазов, 1996

Ключови думи: българска литература между двете световни войни, символизъм, модернизъм, експресионизъм, диаболизъм, септемврийска литература, дадаизъм, сецесион, списания, издателства, литературни кръгове и критика

Методология: Използван е изследователски инструментариум, който съчетава историко-генетичен, културно-исторически, сравнителен и типологичен подход, като се проследяват литературните процеси във връзка с историографския разказ и психологическите нагласи на обществото. Българските художествени промени се съпоставят с европейския контекст и със следвоенната действителност, с националната криза и със загубените след войната граници, а литературата се разглежда най-общо като израз на душевния живот.

Анотация: Двумното изследване на Розалия Ликова „Литературен живот между двете войни“ е подробен опит за реконструкция на българската литературна сцена в периода 1919–1944 г. Авторката проследява културните процеси и институции, които оформят литературния живот – списания, издателства, литературни кръгове и дружества – както и идейните сблъсъци и естетическите търсения на водещите творци и критици. Разглеждат се условията за развитие на литературата, ролята на литературната критика и динамиката на обществените нагласи, както и конкретни направления и индивидуални авторски пътища, които очертават разнообразието на литературния живот между войните. Със своята фактологична обосновааност и аналитична задълбоченост трудът се утвърждава като ценен принос в историята на новата българска литература.

Обхват: българска литература между двете световни войни. Авторы: Гео Милев, Константин Гълъбов, Светослав Минков, Атанас Далчев, Чавдар Мутафов, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Елисавета Багряна, Славчо Красински, Йордан Йовков, Георги Райчев, Константин Константинов, Людмил Стоянов, Георги Караславов, Никола

Вапцаров, Боян Пенев, Владимир Василев, Иван Мешеков, Георги Цанев, Йордан Бадев, Тодор Павлов, Христо Радевски

Кратка биография на автора: Розалия Николова Ликова (1922 г. – 2010 г.) е литературовед, университетски преподавател и критик. Завършва право (1945) и славянска филология (1949) в Софийския университет. Работи като съдебен стажант (1945 – 1947), след което започва академичната си кариера в Софийския университет – редовен асистент (1949), доцент (1956), професор по нова българска литература (1967). През 1960 г. защитава дисертация „Сатирата в българската литература през 30-те години“. Специализира във Варшава (1968 – 1969) и Брюксел (1976), изнася лекции в Москва, Солун, Минск. Нейните изследвания се отличават с широк тематичен обхват, с методологическа последователност в способността да съчетава историческия и естетическия анализ; те оказват значимо влияние върху следващите поколения литературоведи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0>

Радев, Иван. *История на българската литература през Възраждането*, Велико Търново: Абагар, 1997

Ключови думи: българска литература от 70-те години на XVIII до 70-те на XIX в.; история на възрожденската литература; литературен процес; широк балкански и европейски контекст; преход от дидактичната литература към художествените форми; естетически търсения; нови анализи; канонични и периферни автори

Методология: Историколитературният профил на изследването е съчетан с културно-исторически и сравнителен подход. Авторът разглежда литературния процес в широк балкански и европейски контекст, като комбинира периодизация, анализ на текстове и ревизия на утвърдени научни тези. Налице е и интерпретативно-аналитичен подход, насочен към преосмисляне на канона.

Анотация: Книгата представлява задълбочено и широкообхватно изследване, което се фокусира върху литературния процес от времето на Паисий Хилендарски до Христо Ботев. Тя е създадена като учебник, насочен към университетската филологическа общност, но в същото време има стойността на историографски труд, реконструиращ културния и литературен контекст на Новото време в България. Трудът предлага разширени интерпретации, насочени към прехода от дидактична литература към художествени форми, и проследява развитието на естетическите търсения в българската литература през този период. Авторът поставя акцент както върху по-общите тенденции в еволюцията на литературата, така и върху анализа на значими литературни текстове, като отделя специално внимание на авторите, които са оставили значим отпечатък в литературната история. Портретите на ключови фигури като Паисий, Софроний Врачански, Петко Славейков и Христо Ботев са не само централна част от анализа, но и дават възможност за преразглеждане на техния принос към развитието на българската литература. В същото време книгата представя и автори, които остават извън канона, но играят важна роля в обогатяването на литературния пейзаж на епохата. Едно от основните достойнства на изследването е ревизията на утвърдени и често банализирани възгледи в литературната

наука. Трудът предлага нови методологически подходи към оценката на естетическите и културните процеси през Възраждането.

Обхват: поглед към състоянието на книжовния живот в България през XVIII-XIX век; вътрешна периодизация; близост и различия със Западноевропейския ренесанс и Просвещението; чужди литературни влияния; митологеми и Възраждане; тезиси за характера на просвещенската книжнина – два етапа в нея; жанрови синтези на литературата от 40-те до 80-те години на XIX век; фолклор и лична поезия; анонимност и авторство – статут на творческа личност; формиране и статут на литературната критика през Възраждането, полемиките в периодическия печат; литературоведски методики на историколитературното мислене за Възраждането. Автори: Паисий Хилендарски, Христофор Жефарович, Спиридон Гавровски, Атанас Нескович, Софроний Врачански, Йоаким Кърчовски, Кирил Пейчинович, д-р Никола Пиколо, д-р Петър Берон, Васил Априлов, йером. Неофит Рилски, архим. Неофит Петров Котленец, йеромонах Неофит Рилски, Константин Огнянович, Христодул Костович Сичан-Николов, Иван Богоров, Йордан Константинов-Джинот, Найдено Геров, Добри Чинтулов, Никола Козлев, Петко Славеиков, Георги С. Раковски, Григор Пърличев, Димитър Великсин, Райко Жинзифов, Добри Войников, Васил Друмев, Любен Каравелов, Илия Блъсков, Христо Ботев, Боян Пенев, Михаил Арнаудов, Петър Динеков

Кратка биография на автора: Иван Николаев Радев (1943 г. – 2020 г.) е литературен историк и филолог, изтъкнат изследовател на българската възрожденска литература. Завършва българска филология във Великотърновския университет (1968). Защищава докторска дисертация „Боян Пенев и проблемите на българската възрожденска литература“ (1973), а през 1990 г. става доктор на филологическите науки с труда „Българската възрожденска литература до 40-те години на XIX в. (За връзката етическо-естетическо)“. Преподавател във ВТУ, където става професор през 1992 г. Ръководител на катедра „Българска литература“ (1981 – 2006), декан на Филологическия факултет (1983 – 1985), зам.-ректор (1989 – 1990). Директор на Университетското издателство във Велико Търново (1992 – 1999). Избран за академик на БАН (2003). Член на Съюза на българските писатели (от 1985). Участва в редколегии на списания и алманаси. Автор е на редица студии,

монографии и критически изследвания, с които трайно се утвърждава като водещ специалист в областта.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия

и Електронно списание LiterNet:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B2

<https://litternet.bg/publish2/ivanradev/index.html>

Ликова, Розалия. *Поезия на 50-те и 60-те години*. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 1998

Ключови думи: българска поезия, 50-те години, 60-те години, социалистически реализъм, литературен процес, поетически направления, естетика

Методология: Трудът използва историколитературен и социокултурен подход, като поставя литературата в контекста на идеологическите рамки на епохата. Методологията включва естетически и тематичен анализ, съчетан с критическо осмисляне на литературния процес. Налице е баланс между историческо описание и критическа интерпретация.

Анотация: Розалия Ликова предлага задълбочен анализ на българската поезия от периода след Втората световна война до края на 60-те години на XX век. Изследването очертава социалноисторическите и културните предпоставки за литературния процес, проследява идеологическите рамки на епохата и тяхното отражение върху художественото слово. Авторката разглежда водещи поетически посоки, тематични ядра и стилови особености, като обръща внимание на творчеството на ключови фигури, формирали облика на българската литература през тези две десетилетия. Книгата се отличава с балансиран критически поглед и стремеж да се разкрият както социалните, така и вътрешните духовни импулси в поезията на разглеждания период.

Обхват: Българска поезия от края на 40-те до края на 60-те години на XX век; тематични и стилови тенденции; идеологически контекст; анализ на водещи автори и поетически общности – Андрей Германов, Иван Давидков, Блага Димитрова, Иван Радоев, Иван Теофилов, Константин Павлов, Любомир Левчев, Стефан Цанев, Христо Фотев

Кратка биография на автора: Розалия Николова Ликова (1922 – 2010) е литературовед, университетски преподавател и критик. Завършва право (1945) и славянска филология (1949) в Софийския университет. Работи като съдебен стажант (1945 – 1947), след което започва академичната си кариера в Софийския университет – редовен асистент (1949), доцент (1956), професор по нова българска литература (1967). През 1960 г. защитава

дисертация „Сатирата в българската литература през 30-те години“. Специализира във Варшава (1968 – 1969) и Брюксел (1976), изнася лекции в Москва, Солун, Минск. Нейните изследвания се отличават с широк тематичен обхват, с методологическа последователност и способност да съчетава историческия и естетическия анализ; те оказват значимо влияние върху следващите поколения литературоведи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-)

[%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-)

[%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0)

Малинова, Людмила. *Български поетеси между двете световни войни*. София: Ваньо Недков, 1999

Ключови думи: българска женска лирика, междувоенна литература, женско светоусещане, феминистка критика, интертекстуалност

Методология: Людмила Малинова използва тематично-аналитичен подход, който организира материала около ключови тематични кръгове вместо хронологични портрети. Методологията на изследването включва социокултурен контекст, подробен текстови анализ чрез задълбочено разглеждане на отделни творби, поетически изказ, мотиви и образи, компаративистичен и интертекстуален прочит, подчертаващ диалозите както между самите поетеси, така и с цялостните тенденции в българската литература. Подходът е литературноисторически и сравнителен, фокусиран върху женската лирика като самостоятелно явление с психологически и естетически специфики.

Анотация: Книгата представлява монографично изследване на българската женска лирика от периода между двете световни войни, като основният принос е, че за първи път в родното литературознание лириката на българските поетеси се анализира не чрез традиционния портретен подход, а през оптиката на детерминирани тематични кръгове, т.е. върху фона на социокултурния контекст на епохата. Авторката очертава панорамна картина на присъствието на жената в българската поезия, като акцентира върху емоционално-тематичните особености, поетиката и индивидуалното творческо лице на поетесите. Откроява едновременно вписването им в основните естетически тенденции на времето, но и собствените им творчески нюанси. Книгата разкрива както интертекстуални връзки, диалози с цялата литература на периода, така и черти, характерни за специфичното „женско“ психологическо светоусещане.

Обхват: Елисавета Багряна, Дора Габе, Бленика, Магда Петканова, Мария Грубешлиева, Весела Василева

Кратка биография на автора: Людмила Христова Малинова (1955 г.) завършва българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Работи в Института за литература – БАН от 1989 г., понастоящем е доктор по филология и доцент. Професионалните ѝ интереси са свързани с историята на българската литература и изворознанието. Основните ѝ изследвания са в областта на българската литература, създадена от жени. Авторка е на книгите „Български поетеси между двете световни войни“ (1999) и „Лирически изяви на българката: XIX – началото на XX в.“ (2017); на студии и статии в областта на българската литературна история и критика. Съставителка е на антологията „Дъждът – Мотивът за дъжда в българската поезия“ (2001), на книгата „Елисавета Багряна. Писма“ (2012), участва в съставителството на тематични и научни сборници, между които: „Жените в българската литература и култура“ (2018) и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://liternet.bg/publish2/lmalinova/index.html>

Ликова, Розалия. *Литературни търсения през 90-те години: Проблеми на постмодернизма*, София: Проф. Марин Дринов, 2001

Ключови думи: българска литература от 90-те години на XX век, постмодернизъм

Методология: Тук се прилага теоретиколитературен и културологичен подход, съсредоточен върху постмодернизма. Анализът е насочен към естетическите трансформации и философските основи на съвременната литература. Методологията е интердисциплинарна, с акцент върху показване и изграждане на нови художествени модели.

Анотация: Книгата предлага задълбочено изследване на постмодернизма, проследявайки историческото му развитие и неговите основни философски, естетически и художествени принципи. Авторката анализира влиянието на постмодерните идеи върху съвременната българска литература, като разглежда както прозата, така и поезията от краевековието. Основната цел на изследването е да разкрие разнообразния тематичен характер на най-новите литературни явления и да покаже как постмодерната мисъл формира нови художествени подходи и модели. Акцентът е поставен върху трансформациите на класическия мимезис и промените в литературния климат на времето. Книгата анализира как тези процеси влияят върху създаването на нови естетически възприятия и разширяват границите на съвременното литературно творчество.

Обхват: 90-те години на XX век, жанрове, прояви. Автори: Георги Господинов, Чавдар Ценов, Алек Попов, Пламен Антоу, Коста Радев, Атанас Славов, Рада Александрова, Светозар Игов, Мария Станкова, Александър Томов, Димитър Бочев, Върбан Стаматов, Станка Пенчева, Рафаел Смирнов, Емил Андреев, Палми Ранчев, Георги Данаилов, Димитър Коруджиев, Любомир Канов, Влади Киров, Владимир Зарев, Емилия Дворянова, Ани Илков, Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Златомир Златанов, Кирил Мерджански, Амелия Личева, Блага Димитрова, Екатерина Йосифова, Виргиния Захаријева, Силвия Чолева, Рада Панчовска, Миглена Николчина, Николай Кънчев, Илко Димитров, Кристина Димитрова, Владимир Трендафилов, Наталия Андреева, Елин Рахнев, Марин Бодаков

Кратка биография на автора: Розалия Николова Ликова (1922 г. – 2010 г.) е литературовед, университетски преподавател и критик. Завършва право (1945) и славянска филология (1949) в Софийския университет. Работи като съдебен стажант (1945 – 1947), след което започва академичната си кариера в Софийския университет – редовен асистент (1949), доцент (1956), професор по нова българска литература (1967). През 1960 г. защитава дисертация „Сатирата в българската литература през 30-те години“. Специализира във Варшава (1968 – 1969) и Брюксел (1976), изнася лекции в Москва, Солун, Минск. Нейните изследвания се отличават с широк тематичен обхват, методологическа последователност и способност да съчетава историческия и естетическия анализ, с което оказват значимо влияние върху следващите поколения литературоведи.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-
bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-
%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-
%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%8F-%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9B%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0)

Сарандев, Иван. *Български литературен авангард*. София: Наука и изкуство, 2001

Ключови думи: българска литература от 20-те години на XX в., европейски авангард, български поети

Методология: Методологията е историколитературна с елементи на сравнително литературознание. Авторът изследва българския авангард в контекста на европейските модерни течения, като използва типологичен и стилев анализ. Налице е акцент върху литературните направления и техните представители.

Анотация: Книгата „Български литературен авангард“ се фокусира върху модерните литературни течения в България от междувоенните десетилетия на XX век, като анализира влиянията на експресионизма, диаболизма, футуризма и имажинизма върху творчеството на видни български писатели. В изследването се разглеждат ключови фигури като Гео Милев, Антон Страшимиров, Никола Фурнаджиев, Светослав Минков, Владимир Полянов, Георги Райчев и Атанас Далчев, чиито произведения свързват българската литература с най-добрите образци от европейския авангард.

Обхват: Двайсет и двама поети – от Гео Милев до Иван Буюклийски, творили в междувоенния период; поместени са и произведения от различни жанрове – разкази, повести, откъси от романи, импресии, лирика, поеми и драматически произведения

Кратка биография на автора: Иван Атанасов Сарандев (1934 г. – 2020 г.) завършва българска филология в Софийския университет. Редактор е във в. „Народна младеж“, във в. „Пулс“, на който е един от съоснователите заедно с Вл. Башев, в агенция „София-прес“, във в. „Народна култура“; завежда отдел „Критика и литературознание“ в издателство „Български писател“. От 1974 до 2009 работи в Института за литература към БАН. През 1972 защитава кандидатска дисертация на тема „Пенчо Славейков като литературен критик“, а през 1986 става доктор на филологическите науки с труда си „Йордан Йовков. Жизнен и творчески път“. Преподава българска литература в Пловдивския университет (1975 – 2006). Иван Сарандев е един от значимите изследователи на българската литература

от Освобождението до наши дни. Носител е на наградата за литературознание на БАН и на Софийския университет, както и на Националната литературна награда „Йордан Йовков“ (2000).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%A1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%A1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%B2)

Станева, Катя. *Гласове на Възраждането*. София: Полис, 2001

Ключови думи: възрожденска литература; литературна история; рецептивна чуваемост на литературните гласове, нова перспектива към духовния живот през епохата на Българското възраждане

Методология: Подходът е интерпретативно-аналитичен и рецептивистки. Авторката акцентира върху възприемането („чуваемостта“) на текстовете, с което навлиза в полето на рецептивната естетика. Методологията съчетава историколитературен анализ с нова перспектива към духовния живот на епохата.

Анотация: Книгата на Катя Станева предлага задълбочено изследване на творчеството на ключови възрожденски писатели, сред които са Паисий Хилендарски, Васил Априлов, Найдено Геров, Добри Чинтулов, Георги Раковски, Райко Жинзифов, Петко Славейков, Добри Войников и Христо Ботев. Въз основа на внимателно подбрани статии и студии авторката разглежда основни текстове от „История славянобългарская“ на Паисий до стихотворенията и фейлетоните на Христо Ботев. Книгата е мотивирана от увереността, че разглежданите произведения не само отразяват възрожденски амбиции, вяра, надежди и разочарования, но и че тяхната чуваемост и способността им да бъдат възприемани и оценявани от съвременниците им остават устойчиви във времената и въпреки манипулациите на звуковите агресии. Фокусът върху важността на рецептивната чуваемост определя изследователския подход на авторката и предлага нова перспектива към духовния живот на епохата на Българското възраждане.

Обхват: Паисий Хилендарски, Васил Априлов, Найдено Геров, Добри Чинтулов, Георги Раковски, Райко Жинзифов, Петко Славейков, Добри Войников, Христо Ботев

Кратка биография на автора: Катя Боянова Станева (1952 г.) е дългогодишен преподавател във Факултета по славянски филологии към СУ „Свети Климент Охридски“. Чете лекции по възрожденска литература на студенти филолози – българи и слависти. Води лекционни курсове в магистърските програми „Литературознание“ и „Антропология

и филология“. Автор е на книгите: „Атанас Трифонов Илиев“ (1993), „Апология на българското. Творчеството на Георги Раковски“ (1996) и „Гласове на Възраждането“ (2001).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish9/kstaneva/index.html>

Игов, Светлозар. *История на българската литература*. София: Сиела, 2002

Ключови думи: българска литература, литературна история, теоретични аспекти, философия на историята и културата; нова периодизация; писателски портрети; модерна литературноисторическа концепция

Методология: Методологията е синтетична – историколитературна, теоретична и философска. Авторът изгражда нова периодизация и свой концептуален модел на литературното развитие. Подходът комбинира фактологичен анализ с широка културно-историческа и теоретическа интерпретация.

Анотация: „История на българската литература“ от Светлозар Игов представлява уникален и амбициозен опит за изграждане на цялостна картина на българската литература от нейното зараждане през IX век до съвременността. В своето изследване авторът предлага нова периодизационна схема, която позволява детайлно проследяване на развитието на българската литература през различните ѝ периоди и представя серия от портрети на най-влиятелните писателски личности. Тази книга не само представлява задълбочен преглед на българската литературна традиция, но също така предлага и философски подход към българската история, интегрирайки литературните процеси в контекста на историческите и културните промени. „История на българската литература“ от Светлозар Игов предлага новаторски теоретико-исторически модел, който поставя основите на модерна концепция за литературния развой. Изследването е ценен ресурс за преподаватели, студенти, учители, както и за чуждестранни слависти и българисти, предоставяйки основно и обширно въведение в изучаването на българската литература. То предлага нов поглед върху литературната история, който съчетава теоретични и исторически аспекти.

Обхват: от IX век до края на XX век. Автори: Христо Ботев, Иван Вазов, Алеко Константинов, Емануил Попдимитров, Йордан Йовков, Петко Славеиков, Пенчо Славеиков, Пейо Яворов, Елин Пелин, Димчо Дебелянов, Николай Лилиев, Атанас Далчев, Елисавета Багряна, Никола Вапцаров, Димитър Димов

Кратка биография на автора: Светлозар Атанасов Игов (1945 г. – 2023 г.) е литературен историк, критик, теоретик, преводач и писател. Завършва славянска филология в Софийския университет (1966), специализира в Загреб и Белград. Работи като преподавател в СУ и Пловдивския университет (професор от 2010), както и в Института за литература при БАН. Главен редактор на сп. „Език и литература“ (1994 – 2005). Автор е на повече от 40 книги и на много други публикации в периодичния печат. Пише монографии, студии, критически статии, съчетаващи наука и есеистика. Автор е на художествена литература („Елените“, „Там на Балканите“). Превежда сръбски автори и съставя антологии. Носител е на редица престижни награди. Негови критически и художествени текстове са превеждани на английски, немски, руски, френски, испански, чешки, унгарски, сръбскохърватски и др. езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit->

[bg.eu/%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BB%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%80-%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2-%D0%98%D0%B3%D0%BE%D0%B2](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BB%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%80-%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2-%D0%98%D0%B3%D0%BE%D0%B2)

Иванова-Гиргинова, Мариета. *Лабиринтът на драмата. Трансформации на Аза в българската драматургия през XX век*. София: Словото, 2002

Ключови думи: българска драматургия, тематичен анализ, идентичност, драматургичен субект, следосвобожденска литература, междувоенна литература, литература от периода на социализма, канон и периферия

Методология: Мариета Иванова-Гиргинова прилага литературноисторически и културологичен подход, съчетан с анализ на идентичността (трансформации на Аза). Основни елементи в методологията на изследването са диахронният преглед на целия XX век с акцент върху жанровите специфики и еволюцията на драматургичния субект; подробният текстов и интертекстуален анализ, включващ детайлно компаративистично разглеждане на пиеси, образи, мотиви и драматургични техники; контекстуалният прочит, свързващ драматургията със социално-историческите промени, модерността, символизма, авангарда и късния XX век; фокусът върху „граничното“ и неканоничното, представено чрез маргинализирани или по-малко изследвани текстове и автори; употребата на богата теоретична рамка, обхващаща категории като идентичност, отчуждение, памет / забрава, гранично битие.

Анотация: Книгата представлява монографично изследване на българската драматургия през целия XX век, фокусирано върху трансформациите на Аза (лирическият / драматическият субект, идентичността на героя). Авторката проследява как персонажът в драмата и самият драматургичен текст се променят в контекста на културните, социални и исторически процеси, като се започне от ранния модернизъм, за да се стигне до края на века. Драмата е осмислена като жанр, който отразява кризата на идентичността, отчуждението, граничните състояния и търсенето на нови форми на себепредставяне. Книгата включва анализи на ключови автори и пиеси от различни периоди (междувоенен, социалистически, постмодерен), като е поставен акцент върху жанровите модели, интертекстуалността и мястото на драмата в литературния канон. Изследването подчертава „лабиринтния“ характер на драмата, сложността на идентичностните трансформации и

трудността да се намери „изход“ (или своеобразна Ариаднина нишка) в модерната и късномодерната епоха.

Обхват: фолклорен мит, съдба, избор, поетика на конфликта, присъствие на мита в драмата, експериментални търсения на 20-те години, библейски препратки, образът на чужденеца. Автори: Петко Тодоров, Пейо Яворов, Георги Райчев, Йордан Йовков, Димитър Димов, Стефан Гечев, Цветан Марангозов

Кратка биография на автора: Мариета Иванова-Гиргинова (1963 г.) е специалист по история на новата българска литература, доцент в Института за литература. През 1996 защитава дисертация на тема „Жанрова специфика на българската драма между двете световни войни“. Научните ѝ интереси са в областта на класическата и модерната българска драма, сецесиона, символизма и авангарда, литературната и театралната периодика. Автор е на книгите „Лабиринтът на драмата. Трансформации на Аза в българската драматургия на XX век“ (2002) и „Блянове по модерна драма. Драматическият проект на Петко Тодоров“ (2010). Преподавател по български език и литература в Санктпетербургския държавен университет (2003 – 2007) и Киевския национален университет „Тарас Шевченко“ (2012 – 2016).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението: <https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%93%D0%B8%D1%80%D0%B3%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0>

Пенчев, Бойко. *Българският модернизъм: моделирането на Аз-а*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2003

Ключови думи: българска литература от началото на XX в. до края на междувоенния период, модернизъм, символизъм, сецесион; два аспекта в моделирането на Аза

Методология: Методологията е теоретико-литературна и философска, с ясно изразен конструктивистки подход. Анализът е интерпретативен и концептуално ориентиран.

Анотация: Книгата проследява процеса на саморефлексия в литературата на българския модернизъм от началото на XX век, с особено внимание към концепцията за „моделиране на Аза“. Вместо да разглежда индивидуалността като предварително зададена същност, която литературата само отразява, авторът предлага нов подход, който вижда литературата като активен процес на създаване и конструкция на човешката идентичност. Вниманието е насочено към начините, по които писатели като Пенчо Славейков, Чавдар Мутафов, Пейо Яворов и Гео Милев се опитват да „моделират“, или да създават нови форми на личната идентичност в своето творчество. Книгата предлага конструктивистка перспектива, която се противопоставя на традиционните есенциалистски разбирания за човешката същност. В този контекст „моделирането на Аза“ се разглежда в двата му основни аспекта: от една страна, като процес на създаване и оформяне на конкретна личност, подобно на извайването на скулптура, и от друга страна – като проектиране на абстрактен модел на идентичността, който може да служи като идеал. Книгата изследва как тези различни концепции за самоидентификация и форма на личността се проявяват в текстовете на българския модернизъм и как писателите от модернистичните периоди използват тези идеи, за да създадат нови представи за индивидуалността и саморазбирането. Изследването дава нов поглед върху литературната субектност и изграждането на субективността. То предоставя възможност за по-дълбочинно разбиране на модернистките проекти за личността в българската литература.

Обхват: модернизъм, модерност и моделиране на Аза; моделирането на Аза при кръга „Мисъл“; моделирането на Аза в сецесионно-символистичната литература; Азът на

модернизма; стабилизирането на идентичността и края на модернизма. Автори: Пенчо Славейков, Чавдар Мутафов, Пейо Яворов, Гео Милев

Кратка биография на автора: Бойко Пенчев Пенчев (1968 г.) завършва специалност „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1994 г. От 1996 г. е асистент, а от 2005 г. доцент в катедрата по българска литература в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на магистърска програма „Литературознание“. От 1993 г. до 2008 г. е редактор във в. „Литературен вестник“, а в периода 2001 – 2009 г. поддържа седмична публицистична колонка във в. „Дневник“. Превежда от английски и руски език. Автор е на четири книги, които се занимават с различни проблеми из историята на българската литература и на българското литературознание.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B1%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2/>

Стефанов, Валери. *Българска литература XX век*. София: Анубис, 2003

Ключови думи: българска литература XX век; тематична литературна история, отвъд „големия разказ“; отказ от стремеж към канонична пълнота или абсолютна обективност; концептуален подход; търсене на смисъл, на нова перспектива

Методология: Подходът е тематично-концептуален, алтернативен на традиционната историческа периодизация. Авторът използва селективен и интерпретативен метод, съсредоточен върху ключови „сюжети“ и смислови ядра.

Анотация: Книгата предлага индивидуален поглед върху българската литература през XX век, основан на дванадесет „сюжета“, които представляват основни тематични ядра, през оптиката на които се разглеждат фундаментални за българската литература явления. В предговора на изследването си авторът обяснява, че неговият подход към литературата не е свързан със стремежа към постигане на канонична пълнота или абсолютна обективност. Вместо това той се фокусира върху литературата като динамичен процес на опит и търсене на смисъл. Авторът подчертава, че задачата да се опише литературната история на един цял век е изключително сложна, като се отчитат множество писатели, произведения и литературни интерпретации. Създаването на пълна картина в такъв мащаб изглежда непостижимо, а това налага необходимостта от избиращен подход и гъвкави решения. Книгата прави концептуален избор и се фокусира върху определени аспекти и автори, като същевременно приема ограниченията на този подход.

Обхват: литературноисторическо изследване през темите за индивидуализъм и колективизъм, реално и отвъдно, душата, нощта и денят, страданието, смъртта, студът, родината, жената, творецът, вождът, часовникът. Автори: Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Кръстьо Кръстев, Иван Мешев, Спиридон Казанджиев, Георги Бакалов, Гео Милев, Христо Смирненски, Христо Радевски, Димчо Дебелянов, Теодор Траянов, Трифон Кунев, Елин Пелин, Атанас Далчев, Никола Вапцаров, Пеньо Пенев, Борис Христов, Веселин Ханчев, Павел Вежинов, Йордан Радичков, Георги Господинов, Александър Вутимски, Георги Джагаров, Димо Кьорчев, Христо Фотев, Младен Исаев, Никола Фурнаджиев,

Чавдар Мутафов, Владимир Полянов, Константин Павлов, Виктор Пасков, Камен Калчев, Димитър Полянов, Божидар Божилов, Валери Петров, Славчо Чернишев, Любомир Левчев, Добри Жотев, Богомил Райнов, Иван Пейчев, Стефан Цанев, Владимир Башев, Иван Цанев, Петър Караангов, Андрей Германов, Биньо Иванов и много други.

Кратка биография на автора: Валери Стоилов Стефанов (1958 г.) е преподавател в катедра „Българска литература“ на Софийския университет. Автор е на множество литературоведски и художествени книги, сред които са „Разказвачът на модерните времена“ (1990), „Творбата – безкраен диалог“ (1992), „Литературната институция“ (1995), „Участта Вавилон“ (2000), „Поетика на любовта“ (2016), „Колекционерството“ (2020), „Подписът на Кафка“ и др. През годините взима участие в редица конференции и световни конгреси в Англия, Чехия, Испания, Полша, Австрия, Гърция, Словакия, Македония и др. През 1989 г. печели награда „Южна пролет“ за дебютна книга в жанр „Литературна критика“. Носител и на други литературни и литературоведски награди.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2/>

Леков, Дочо. *История на литературата и възприемателя през Българското възраждане*. Т. 1, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2003; Т. 2, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2004

Ключови думи: българска възрожденска литература; история на българската литература, история на възприемателя; панорамна картина; различни литературни поколения; литературен печат; преводна литература; театър; литературни и културни дружества и институции; възрожденски процеси след Освобождението

Методология: Изследването използва историколитературен и рецептивен подход, въвеждайки фигурата на възприемателя като основен изследователски фокус. Методологията е социокултурна, литературата се разглежда в контекста на печата, театъра и културните институции. Налице е панорамен и системен анализ.

Анотация: Двухтомникът „История на литературата и на възприемателя през Българското Възраждане“ представлява задълбочен и обширен преглед на българската възрожденска литература, осветляващ важните моменти и процеси в развитието на литературната култура през този ключов период. Книгата предоставя панорамна картина на литературния живот от времето на Възраждането, като проследява формирането и влиянието на основните фигури и литературни поколения. Двата тома разглеждат значението на българските духовни и културни центрове, тяхната роля в развитието на литературата, както и влиянието на периодичния печат, театъра и книгоиздаването. Специално внимание е отделено на преводната литература, на литературните дружества и културните институции, които са имали важна роля за развитието на българската културна сцена. Книгата също така се съсредоточава върху възрожденските процеси след Освобождението на България, като поставя специален акцент на влиянието, което оказват тези процеси върху земите, останали под османска власт. Чрез този обширен и детайлен анализ двухтомникът предлага сравнително цялостен поглед върху литературната динамика на периода, разглеждайки както вътрешните, така и външните фактори, които са повлияли на развитието на българската литература.

Обхват: български духовни центрове, литературни и културни дружества и институции, периодичен печат, книгоиздаване, преводна литература, театър, връзки между възрожденската и следосвободенската литература. Автори: Паисий Хилендарски, Неофит Рилски, Христо Ботев, Иван Селимински, Йоаким Кърчовски, Константин Пейчинович, Софроний Врачански, Йеросхимонах Спиридон, Райно Попович, Петър Берон, Юрий Венелин, Васил Априлов, Добри Чинтулов, Васил Друмев, Любен Каравелов, Райко Жинзифов, Георги Раковски, Неофит Бозвели, Илия Блъсков, Найдено Геров, Добри Войников, Тодор Пеев, Васил Димитров Стоянов, Петко Славейков, Димитър Попски, Георги Пешаков, Марин Дринов, Нешо Бончев

Кратка биография на автора: Дочо Николов Леков (1928 г. – 2003 г.) е литературовед, професор, специалист по българска възрожденска литература. Завършва българска филология в Софийския университет (1953). Работи като учител по български език в Грудово и Сливница (1953 – 1955). Докторант в Института за литература при БАН (1956 – 1959), където преминава през всички степени и става професор през 1983 г. Научен секретар (1974 – 1976) и ръководител на секция „Литература на Българското възраждане“ в Института (1983 – 1993). Преподава в Пловдивския и Софийския университет (1975 – 1997). Кандидат на филологическите науки с дисертация „Проблеми на реализма в българската белетристика през Възраждането“ (1966). Доктор на филологическите науки с труда „Писател – творба – възприемател през Българското възраждане“ (1988). Председател на Научната комисия по филологически науки и изкуствознание при ВАК (1993 – 1995). Зам.-главен редактор на поредицата „Литературна история“ (1977 – 1992) и на тритомния „Речник на българската литература“ (1976 – 1982).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Уикипедия и от Електронно списание LiterNet:

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D1%87%D0%BE_%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2

<https://litenet.bg/publish10/dlekov/index.html>

Алипиева, Антоанета. *Българската поезия от 60-те години на XX век. На повърхността. Под повърхността*. Велико Търново: Слово, 2004

Ключови думи: българска поезия от 60-те години на XX век; литературна история; релацията литература и общество; социални и естетически контексти; Априлски пленум, поетическо поколение на 60-те; анализи на биографии; синхронната им рецепция; поетически автомитове; поетическите теми за персонализма и колективността; пейзаж; шлагер

Методология: Методологията е интердисциплинарна, в основата си е социокултурна, съчетаваща литературен анализ с изследване на обществените контексти. Използват се биографичен, митокритически и рецептивно-критически подходи. Налице е многопластов интерпретативен анализ.

Анотация: Книгата предоставя задълбочен и многопластов анализ на поезията от 60-те години на XX век в България, разглеждайки взаимодействието между литература и общество, както и естетическите и социалните контексти, в които тя се развива. В първата част, озаглавена „Литература и общество“, се изследват ключови събития и влияния, които оформят литературното поле през този период. Специално внимание се обръща на митологизирания Априлски пленум от 1956 г. и на неговото влияние върху поколението поети от 60-те години. Алипиева анализира биографиите на водещи автори и начините, по които те са били използвани и интерпретирани в литературата на времето, както и поетическите автомитове от този период. Втората част, „Поезия и мироглед“, се фокусира върху концепцията за спонтанността като мярка за художественост и разглежда спорните теми за персонализма и колективността в поезията. Проследява се също така как поезията от разглежданото десетилетие отразява социалните и културните нагласи на времето. Третата част, „Поезия и критика“, разширява разискванията върху връзката между поезията и критиката, изследвайки карнавала като метафора за поетичната и критичната практика. Авторката разглежда как карнавалът и неговите символи са използвани за преосмисляне на художествената реалност. В четвъртата част, „Тялото на поезията“, се акцентира върху съществени аспекти на поезията, включително върху социалистическия мит, шлагера и

пейзажа. Алипиева предлага нова перспектива върху концепцията за „духа на мястото“ и как географията на духа се проявява в поезията от този период. Книгата представлява обширно изследване на българската поезия от 60-те години на XX век, тя не само поставя литературната продукция в контекста на социалните и исторически промени, но и разглежда поетичните иновации и критическите дебати, които оформят естетическите насоки на времето.

Обхват: литература и общество: митичният Априлски пленум от 1956 г. и митичното априлско поетично поколение; биографиите – начини на употреба; поетическите автомитове от 60-те години на XX век; поезия и мироглед: спонтанността като мярката за художественост през 60-те и 70-те години на XX век; „салонът“ и „дарбата“ – или спорът за персонализма и колективността в поезията; поезия и критика; социалистическият мит: шлагерът, чувството, пейзажът, „духът на мястото“ или география на духа. Автори: Павел Матов, Георги Джагаров, Любомир Левчев, Стефан Цанев, Христо Фотев, Петър Алипиев, Димитър Стефанов, Марко Ганчев, Никола Инджов, Пеньо Пенев, Лиляна Стефанова, Константин Павлов, Иван Теофилов, Николай Кънчев, Блага Димитрова, Радой Ралин, Иван Давидков, Иван Радоев, Усин Керим, Станка Пенчева, Петър Караангов, Иван Динков, Дамян Дамянов, Николай Кънчев, Недялко Йорданов, Невена Стефанова, Христо Радевски, Венко Марковски, Владимир Голев, Симеон Султанов, Валери Петров, Марко Ганчев, Гочо Гочев, Христо Ганев, Владимир Василев, Йордан Радичков, Ивайло Петров, Генчо Стоев, Георги Марков, Антон Дончев, Николай Хайтов, Вера Мутафчиева, Кръстьо Куюмджиев, Тончо Жечев, Цветан Стоянов, Никола Георгиев

Кратка биография на автора: Антоанета Петрова Алипиева (1956 г.) е професор е по нова и най-нова българска литература в ШУ „Епископ К. Преславски“. Автор е на множество книги, сред които са „Четене на себе си“ (1998; 2004), „Национална идентичност в българската литература“ (1999), „Български комплекси“ (2001; 2004), „Дневниците на българските писатели от втората половина на XX век“ (2007), „В театъра на литературата“ (2012; 2016) и др. Съставител на сборниците „Списание „Българска мисъл“ (1999), „Петър Алипиев. Лирика“ (2000) и на антологията „Българска поезия от 60-те години на XX век. Антология“ (2004). Научните ѝ интереси са в областта на литературната критика и

литературната история. Публикува студии и статии в специализираната периодика. Активно сътрудничи в литературния печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish/aalipieva/index.html>

Ангелова-Дамянова, София. *Женският глас на историята. Българският исторически роман и жените авторки*. Бургас: Либра скорп, 2004

Ключови думи: българска литература, писана от жени след първата световна война до края на XX век; история на историческия „женски“ роман; апорията „мъжко-женско“ в литературен и социален контекст; психоанализа

Методология: Методологията е феминистка и психоаналитична, съчетана със социокултурен анализ. Изследването разглежда литературата през оптиката на половата идентичност и женската перспектива. Подходът е интерпретативен, с акцент върху символиката и културните роли.

Анотация: Книгата на София Ангелова – Дамянова „Женският глас на историята“ предлага иновативен поглед върху присъствието на жената в съвременната българска историческа романистика. Авторката се впуска в амбициозната задача да изследва как женският опит и перспективи са отразени в произведенията на български писателки като Фани Попова-Мутафчиева, Яна Язова и Севда Севан. Ангелова-Дамянова прави задълбочен анализ на символичното разделение между мъжкото и женското начало, разглеждайки това взаимодействие не само в литературен, но и в широк социален контекст. В психоаналитичен и социален аспект авторката разглежда как разумът и интуицията формират динамиката на тези две начала и как те се отразяват на художественото представяне в романовия жанр. Книгата проследява различията и особеностите на женския опит през отделните исторически епохи, но също така изследва универсалността и постоянството на женското начало. Изследователката интегрира логическите и интуитивните подходи в своя анализ, осветлявайки сложността на женската роля и идентичност през хилядолетията. Тя извежда на преден план равнопоставеното представяне на женската роля, особено в историческите романи на Фани Попова-Мутафчиева и Вера Мутафчиева, съсредоточавайки се върху това как жената се представя в контекста на власт и властнически функции. Книгата предлага детайлен анализ на теми като властта на жената и нейното място в историческите и социалните сблъсъци, а също и как тя съхранява своята идентичност в моменти на криза и война. „Женският глас на историята“ предоставя ценна научна перспектива и разширява

разбирането за влиянието на женската гледна точка в литературата, като отваря нови прозорци за разглеждане на женската роля в исторически и културен контекст.

Обхват: българска литература, писана от жени след първата световна война до края на XX век – Фани Попова-Мутафова, Вера Мутафчиева, Яна Язова, Севда Севан

Кратка биография на автора: София Ангелова – Дамянова (1958 г.) завършва полувисше образование в Държавния библиотечарски институт, а после – българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2001 г. става доктор по литературознание след защита на дисертация: „Семантика и функции на воденичното пространство в българската проза“. От 2005 г. е доцент по българска литература в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. Нейни литературнокритически текстове са публикувани в сп. „Везни“ и „Български език и литература“, в. „Литературен вестник“, участвала е в различни научни форуми със свои доклади и съобщения. Автор е на книгите „Пространството и неговият език (Пространството на воденицата в българската проза – структура, семантика, функции)“ (2003; II изд.: 2003), „Женският глас на историята (Българският исторически роман и жените авторки)“ (2004) и „Българска литература. Критически етюди“ (2011).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish8/sangelova-damianova/index.html>

Сарандев, Иван. *Българска литература 1918-1945, т.1 и 2*. Пловдив: Хермес, 2004-2005

Ключови думи: българска литература между двете световни войни, литературна история; литературен живот; литературни течения; жанрове; литературни кръгове; литературна периодика; литературна критика; литературен авангард, модернизъм

Методология: Методологията е синтетична и сравнителна – Сарандев поставя българската литература в широк европейски контекст, търси паралели и диалози с европейските авангардни течения, без да пренебрегва националните и етнопсихологически специфики. Налице е персоналистична и наративна („разказваческа“) методология, при която литературната история се развива като живо повествование за личности, творчески съдби и културни процеси, а не като суха хронология или идеологически обобщения. Авторът комбинира портретния подход (подробни индивидуални анализи на конкретни автори) с контекстуалния, като ситуира всеки писател в прилежащото му поколение, интелектуален кръг, социокултурен и политически климат. Стилът е съзнателно достъпен и комуникативен, като Сарандев недвусмислено защитава тезата, че литературната история трябва да бъде и „изкуство“, за да достигне до по-широка публика, а не само до тесен кръг специалисти.

Анотация: Мащабният двутомник на Иван Сарандев представлява една от значимите персоналистични литературни истории на българската литература след 90-те години на XX век. Книгата обхваща периода между двете световни войни (1918 – 1945 г.), определян като сложен, противоречив и многогласен. Сарандев ситуира българската литература в европейски контекст, но същевременно откроява и националните ѝ специфики. Авторът защитава позицията, че литературната история следва да бъде осмислена като „разказ“ и повествование за личности, съдби и събития, подчертавайки, че тя е и „своеобразно изкуство“; отхвърлят се както идеологизираните колективни истории, така и прекалено специализираните, некомуникативни текстове. Пледира се за завръщане към първоизворите, за достъпен език и етична оценка на предшествениците (Боян Пенев, Иван Радославов и др.), като книгата е богата на факти, документи, архиви и нови имена, заличава евентуални пропуски, осмислени като „бели петна“, и хвърля светлина върху забравени или

идеологически игнорирани автори. Сарандев използва опита си на литературен историк, критик и анкетър, като в течение на цялото си литературоведско изложение търси диалози между българското, европейското, славянското и балканското. Портретите на коментираните автори съчетават анализ на индивидуалното творческо своеобразие с принадлежността към поколения, кръгове, тенденции и традиции, като се анализират и отделни творби, и съпътстващият ги контекст на социални, политически и културни фактори от епохата. Двумникът се откроява с високо уважение на автора към неговите предшественици, с диалогизъм в полето на литературната история, с богата фактология, прецизни анализи и стремеж да бъде медиатор между миналото и настоящето. В този смисъл изследването е важен принос към съвременната българска литературна историография, имаща за свое ядро периода между двете световни войни.

Обхват: експресионизъм, футуризм, дадаизъм, диаболизъм, имажинизъм, градска проза, южноамериканска тематика в българската литература, проза на 30-те и 40-те години, литературна критика между двете войни, литературна периодика. Авторы: Александър Теодоров-Балан, Боян Пенев, Иван Радославов, Георги Константинов, Иван Шишманов, Михаил Арнаудов, Владимир Василев, Георги Цанев, Иван Мешеков, Васил Пундев, Тодор Павлов, Борис Делчев, Малчо Николов, Константин Гълъбов, Димо Кърчев, Петко Росен, Цветан Минков, Димитър Митов, Петър Динеков, Пенчо Славейков, Гео Милев Йордан Йовков, Христо Смирненски, Атанас Далчев, Мара Белчева, Дора Габе, Елисавета Багряна, Асен Разцветников, Никола Фурнаджиев, Ангел Каралийчев, Стоян Загорчинов, Ст. Л. Костов, Рачо Стоянов, Никола Ракитин, Константин Константинов, Чавдар Мутафов, Ламар, Николай Марангозов, Светослав Минков, Владимир Полянов, Теодор Драганов, Тодор Чакърмов, Славчо Красински, Георги Райчев, Людмил Стоянов, Константин Петканов, Анна Каменова, Мария Грубешлиева, Константин Петканов, Христо Радевски, Младен Исаев, Емануил Попдимитров, Георги Караславов, Чудомир, Емилиян Станев, Димитър Талев, Димитър Димов, Борис Шивачев, Матвей Вълев, Георги Илиев, Богомил Райнов, Валери Петров, Александър Вутимски, Александър Геров, Иван Пейчев, Веселин Ханчев, Никола Вапцаров и др.

Кратка биография на автора: Иван Атанасов Сарандев (1934 г. – 2020 г.) завършва българска филология в Софийския университет. Редактор е във в. „Народна младеж“, във в. „Пулс“, на който е съосновател заедно с Вл. Башев, в агенция „София-прес“, във в. „Народна култура“; завежда отдел „Критика и литературознание“ в издателство „Български писател“. От 1974 до 2009 работи в Института за литература към БАН. През 1972 защитава кандидатска дисертация на тема „Пенчо Славейков като литературен критик“, а през 1986 става доктор на филологическите науки с труда си „Йордан Йовков. Жизнен и творчески път“. Преподава българска литература в Пловдивския университет (1975 – 2006). Иван Сарандев е един от значимите изследователи на българската литература от Освобождението до наши дни. Носител е на наградата за литературознание на БАН и на Софийския университет, както и на Националната литературна награда „Йордан Йовков“ (2000).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%A1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%B2>

Горчева, Мая. *За българската проза от 30-те години на XX век*. София: Авангард Прима, 2005

Ключови думи: българска проза от 30-те години на XX век; българска междувоенна литература, тематични и жанрови тенденции; художествени стратегии; нова интерпретативна гледна точка

Методология: Налице е историколитературен и интерпретативен подход, съчетан с тематично-жанров анализ и изследване на художествените стратегии. Използва се социалноисторически контекстуален прочит, комбиниран с елементи на интертекстуалност.

Анотация: Книгата „За българската проза от 30-те години на XX век“ от Мая Горчева разглежда един от най-динамичните и противоречиви периоди в развитието на българската литература между двете световни войни. Авторката анализира тематичните и жанрови тенденции в прозата, социалноисторическите контексти, които ги пораждат, и художествените стратегии на водещи писатели. Специално внимание е отделено на проблемите за модерността, социалната критика и индивидуалните художествени търсения, които доминират в българската литература през това десетилетие. Книгата се отличава с богат критически апарат и стремеж да предложи нови гледни точки към интерпретацията на 30-те години.

Обхват: българска белетристика от 30-те години на XX век, социално-политически и културни контексти на литературния процес, основни тематични направления – модернизъм, социална проблематика, психологизъм, национални теми, жанрово и стилово разнообразие в прозата. Автори: Елин Пелин, Димитър Подвързачов, Райко Алексиев, Чудомир, Николай Райнов, Светослав Минков, Константин Константинов, Георги Караславов

Кратка биография на автора: Мая Стоянова Горчева (1968 г.) е завършила е Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност „Българска филология“. Доктор по

филология (2003) с дисертация върху цитатността в българската проза от 30-те години на XX век. Участва в проекти за превод. Преподава „История на новата българска литература“ във филиала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в гр. Кърджали. Лектор е по български език и култура в университета „Жан Мулен“ – Лион 3, Франция (2006 – 2009). Автор на монографиите: „Между текста и цитата“ (2004); „За българската проза от 30-те години на XX век“ (София: Авангард Прима, 2005; електронна публикация); „Иконите спят“ от Гео Милев: превъплъщенията на модерната душа“ (2006); „Как се прави авангард. Литературните проекти на Гео Милев от „Лира“ / „Изкуство“ до „Везни“ (LiterNet, 23.03.2008).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на сп. „Литературен свят“:

<https://literaturesviat.com/?p=4836>

Аретов, Николай и Николай Чернокожев. *Българска литература XVIII-XIX век. Един опит за история*. София: Анубис, 2006

Ключови думи: българска литература XVIII-XIX век, литературна история; литературни трансформации през двата века; проблематизиране на утвърдени концепции; авторската институция – превод, адаптация, лично творчество; универсалност и уникалност на литературните процеси; родове и жанрове; доминиращи и потиснати гласове; националната идея и образът на „другия“; следосвобожденска литература

Методология: Налице е проблемно-теоретичен и критически ревизионистичен подход към литературната история. Методологията съчетава културноисторически анализ, компаративистика и дискурсивен анализ с акцент върху критическо преосмисляне на канона и /преосмисляне-пада/ на категории като авторство, национална идея и литературност.

Анотация: Книгата реализира задълбочен поглед върху бурните трансформации в българската култура и литература през XVIII-XIX век, период, белязан от радикални промени в обществото. Авторите поставят под въпрос утвърдени концепции в традиционната литературна история, включително идеята за „тринадесетвековното единство на българската литература“. Изследването провокира размисъл дали творби и автори от различни епохи, като Климент Охридски, Христо Ботев и Йордан Радичков, могат да бъдат разглеждани като част от една цялост, или представляват отделни литературни феномени. Книгата обсъжда и предизвикателствата, свързани с институцията на автора през този период, като изследва границите между превода, адаптацията и оригиналното авторско творчество. Особено внимание е отделено на т.нар. „неавторски“ текстове и тяхното място в българската литературна традиция. Изследването поставя вечния въпрос за уникалността и универсалността на литературните процеси в България, опитвайки се да определи в каква степен те следват универсални модели и какъв е обхватът на тяхната приложимост – дали те могат да бъдат разглеждани в контекста на европейските, славянските или балканските литератури. Авторите на книгата акцентират и върху връзката между литературното и

общественото развитие, като същевременно предлагат нови перспективи за разбирането на развитието на литературните жанрове и теми. Специално внимание е отделено на националната идея и нейните проявления в литературата, както и на диалога с външния свят, и на образите на „другия“. Тази книга не се стреми да даде окончателни отговори на всички поставени въпроси, но се опитва да разкрие нови пътища за тяхното разбиране, като предлага концептуални инструменти за нов прочит на българската литературна история от Възрожденския период и плавния му преход след Освобождението.

Обхват: Възраждане; възрожденски опит за четене на епохата – идеологически хоризонти, национална идентичност и национална митология; „свое“ и „чуждо“ в българската култура; проблемът за литературността; периодизация и наджанрови трансформации; социално пространство и неговите институции; полифункционалност на периодичния печат; самосъзнанието на литературата – от ръководствата за словесност до литературната критика; взаимоотношенията фолклор и литература; отношенията религиозно – светско; потребност от минало и разказ за него; преводната литература; статут на учители и учебници; възрожденска поезия; възрожденска белетристика; литература на факта – жития на новомъченици и жизнеописания; автобиографии и мемоари; социокултурната (възрожденска) рамка на следосвобожденското време; единен ли е българският XIX век. Автори: Софроний Врачански, Неофит Бозвели, Васил Попович, Васил Друмев, Любен Каравелов, Константин Величков, Захари Стоянов, поп Минчо Кънчев, Стоян Заимов, Иван Вазов, Алеко Константинов и много други

Кратки биографии на авторите:

Николай Аретов Аретов (1954 г.) е литературовед, критик и изследовател на Българското възраждане. Главен редактор на списание „Литературна мисъл“ и главен редактор на издателство „Кралица Маб“. Автор на множество публикации в научни и литературни издания, а също и на множество книги, сред които „Преводната белетристика от първата половина на XIX век. Развитие, връзки с оригиналната книжнина, проблеми на рецепцията“ (1990), „Убийство по български. Щрихи от ненаписаната история на българската литература за престъпления“ (1994), „Българското възраждане и Европа“ (1995), „Васил Попович. Живот и творчество“ (2000), „Национална митология и национална литература“

(2006), „Асен Христофоров: от Лондон до Мацакурци през Белене (2011), „Софроний Врачански. Живот и дело“ (2017) и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от портал на списание Kultura.bg: <https://www.kultura.bg/author/287-nikolai-aretov>

Николай Христов Чернокожев (1956 г.) е доктор на филологическите науки, професор в СУ „Св. Климент Охридски“. Преподава литература на Българското възраждане и българска литература след Освобождението в бакалавърска и магистърска степен. Изследователските му интереси са концентрирани в сферите на българската литература, разглеждана и в съпоставителен план, проблемите на „другия“ и неговите образи, културната антропология, визуалната култура. Автор е на книгите: „Българската литература – диалогични прочити“ (в съавторство с Вл. Атанасов, 1994), „Любен Каравелов и българското възрожденско време“ (1995), „От Възраждане към прераждане“ (2003), „Българска литература XVIII – XIX век. Един опит за история“ (в съавторство с Н. Аретов, 2006), „България: стереотипи и екзотика. Техники на сглобяване на български образ в немскоезичната книжнина от XIX век“ (2012), „Видяна България. Визуални образи на страната/земята и хората в немскоезичната книжнина до 1879“ (2016), „Страници по Възраждането“ (2022).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронен портал на периодичното издание Studia Litteraria Serdicensia:

<https://studialitteraria.eu/bg/avtori/avtori-ch/nikolay-chernokozhev>

Дойнов, Пламен. *Българската поезия в края на XX век. Част първа и втора.* София: Просвета, 2007

Ключови думи: българска поезия, история, 90-те години на XX век

Методология: Методологически изследването е изградено чрез съчетание на историколитературен и социокултурен подход, допълнена с поколенчески анализ и изследване на литературното поле. Включва също така рецептивна критика и анализ на литературния процес като динамична система (писане, четене, институции).

Анотация: Двухтомникът на Пламен Дойнов предлага задълбочено и панорамно изследване на българската поезия през 90-те години на XX век – период, наситен с литературни събития и значими промени. Авторът, сам участник в съвременния литературен процес, разглежда ключови въпроси като съществуването на поколение на 90-те години, неговите литературни „бащи“ и какво го отличава от предходните поколения. Той анализира и съдбата на това поколение в настоящия му контекст. Книгите не само проследяват тенденциите и тематичните кръгове, които са характерни за българската поезия през този период, но и критическите рецепции на явленията. Авторът разглежда „случването“ на поезията – нейното писане, четене, изследване и преживяване през това десетилетие, създавайки по този начин цялостна картина на литературния процес. Двухтомникът включва също така „Поетически книгопис на 90-те години на XX век“ и обширна библиография, която съдържа книги, статии, разговори и анкети за поезията, предлагайки ценен ресурс за всеки, който се интересува от този динамичен период в българската литература.

Обхват: 90-те години на XX век – Ани Илков, Георги Господинов, Бойко Пенчев, Божидар Богданов, Златомир Златанов, Пламен Антов

Кратка биография на автора: Пламен Иванов Дойнов (1969 г.) е поет, драматург, литературовед и университетски преподавател. Завършва история и културология в Софийския университет. Директор на Националния студентски дом, редактор на

„Литературен вестник“ (от 1993), зам.-главен редактор и управител на вестника (1996 – 1998). Доктор по теория и история на литературата с дисертация „Българската поезия през 90-те години: тенденции, тематични кръгове и поетически почерци“ (2007). Асистент в Нов български университет от 2005 г., професор от 2019 г. Един от основателите на департамент „Нова българистика“ в НБУ (1994), негов ръководител (2012 – 2020). Директор на научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946–1990)“. Ректор на НБУ (от 2020). Зам.-председател на Сдружението на българските писатели (от 2003). Автор е на 11 стихосбирки, 14 литературноисторически монографии и 4 пиеси. Съставител на над 50 научни и документални сборници. Превеждан е на английски, немски, полски, руски, унгарски, френски и други езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD-%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B2>

**Ангушева-Тиханова, Аделина. *История на българската средновековна литература*,
София: Изток-Запад, 2008**

Ключови думи: средновековна българска литература, история, старобългарска литература

Методология: От една страна, методологията на книгата се характеризира с класически историко-филологически подход, съчетан с културноисторически и текстологичен анализ. От друга страна, включва интердисциплинарност (езикознание, история, теология) и компаративен прочит в контекста на византийската и славянската традиция.

Анотация: Тази книга представлява мащабно изследване на старобългарската литература, обхващащо периода от втората половина на IX век до края на XVII век – един от най-продължителните и значими етапи в историята на българската култура. В изследването се разглеждат делата на легендарни фигури като светите братя Кирил и Методий, Климент Охридски, Константин Преславски и Евтимий Търновски, които оставят траен отпечатък върху българското културно наследство. Старобългарската литература е представена като ключов фактор за формирането на българската идентичност, свързвайки религиозните, политическите и естетическите аспекти на средновековното общество. Тя не само изгражда основите на българската култура, но и оказва значително влияние върху развитието на другите славянски православни литератури и култури. От богатството на книжовния език до създаването на националните митологии, старобългарската литература е представена като хранилище на българското самосъзнание. Тази книга е резултат от съвместната работа на езиковеди, историци на литературата, текстолози и други специалисти в областта на старобългаристиката. Изследването обобщава последните открития и преосмисля историята на старата българска книжнина в контекста на нейния непрекъснат диалог с византийската и останалите православни европейски литератури – твърде важен подход за новото хилядолетие. Изданието е създадено не само за специалисти, но и за всеки, който има интерес към българската история и култура.

Обхват: средновековната литература от втората половина на IX век до края на XVII век.
Автори: светите братя Кирил и Методий, Климент Охридски, Константин Преславски, Евтимий Търновски и други.

Кратка биография на автора: Аделина Ангушева-Тиханова (1964 г.) учи в Националната гимназия за древни езици и култури в София. Завършила е Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с бакалавърска степен по история и теория на културата и магистърска степен по славистика и магистърска степен по средновековни науки от Централноевропейския университет, Будапеща/SUNY. Тя има докторска степен по средновековна славянска литература (Софийски университет, 1995 г.) с дисертация върху гадателската литература и постдокторска степен „Лиценз по средновековни изследвания“ от Папския институт за средновековни изследвания, Университет на Торонто (2002 г.) с изследване върху Григорий Цамблак.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на университета в Манчестър:

<https://research.manchester.ac.uk/en/persons/adelina.angusheva-tihanov>

Аретов, Николай. *Българската литература от епохата на националното възраждане.*
София: Кралица Маб, 2009

Ключови думи: възрожденска литература, следосвободенска литература, история

Методология: Методологията включва родово-жанров и историколитературен подход с проблематизиране на периодизацията. Съчетава културноисторически анализ, компаративистика и изследване на литературността и социалните функции на текста.

Анотация: Книгата представя иновативен подход към изследването на българската литература от XVIII и XIX век, обхващащ периода от Паисий Хилендарски до първото десетилетие след Освобождението, когато на литературната сцена се появяват ключови фигури като Иван Вазов и Захари Стоянов. За разлика от традиционните литературни истории, този труд се основава на родово-жанровия принцип, като разглежда развитието на различни литературни форми – поезия, белетристика, драматургия, документална литература и критика. В книгата са анализирани по нов начин редица значими въпроси, свързани с представите за литература, за периодизацията, културните взаимодействия, еволюцията на идеите и ролята на литературата в контекста на обществените и културни процеси.

Обхват: увод в новата българска литература; българската литература между славянската и балканската културна общност; стара (средновековна) и нова литература; Българско възраждане; Следосвободенското време; еволюция на представите за литература; въобразено и обусловено в типологиите, през които се мисли българската литература от XIX век; периодизация и наджанрови трансформации; фолклорът и литературата; свое и чуждо в българската култура; средновековната традиция; търсещата себе си литература: преводи и побългарявания; ранна историография; развитие на поезията; развитие на белетристиката; опити за преодоляване на първоначалния модел; следосвободенската белетристика: повести, разкази, големи епически форми, литература на факта, драми; развитие на драматургията; исторически пиеси; самосъзнанието на литературата – от

ръководствата за словесност до литературната критика. Автори: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофит Бозвели, Добри Войников, Васил Априлов, Марин Дринов, Георги Раковски, Райно Попович, Иван Вазов, Захари Стоянов

Кратка биография на автора: Николай Аретов Аретов (1954 г.) е литературовед, критик и изследовател на Българското възраждане. Главен редактор на списание „Литературна мисъл“ и главен редактор на издателство „Кралица Маб“. Автор на множество публикации в научни и литературни издания, а също и на книгите: „Преводната белетристика от първата половина на XIX в. Развитие, връзки с оригиналната книжнина, проблеми на рецепцията“ (1990), „Убийство по български. Щрихи от ненаписаната история на българската литература за престъпления“ (1994), „Българското възраждане и Европа“ (1995), „Национална митология и национална литература“ (2006), „Българската литература от епохата на националното възраждане“ (2009), „Софроний Врачански. Живот и дело“ (2017) и др.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронен портал на списание Kultura.bg:

<https://www.kultura.bg/author/287-nikolai-aretov>

Кирова, Милена (съст.). *Неслученият канон. Български писателки от Възраждането до Втората световна война. Том 1.* София: Алтера, 2009

Ключови думи: литературна история, канон, български писателки, културна памет

Методология: Сборникът прилага интердисциплинарен подход, съчетаващ литературноисторически анализ, културологична перспектива, феминистка критика и изследвания на литературния канон. Чрез реконструкция на (психо)биографични, исторически и културни контексти изследователите анализират мястото на жените писателки в българската литература. Разглеждат се и механизмите, чрез които тяхното творчество е било маргинализирано спрямо каноничните литературни разкази.

Анотация: Томът предлага разгърнат и критически прочит на участието на жените в българския литературен и културен живот от средата на XIX век до 40-те години на XX век. Книгата поставя под въпрос традиционните механизми на литературното канонизиране, като насочва вниманието си към авторки, чиито произведения често остават в периферията на литературната история въпреки значимия им принос. Изследването разглежда процесите на конструиране на женското авторство, социалните и културните ограничения пред жените творци и начините, по които те се вписват или противопоставят на доминиращите представи за литература, пол и обществена роля. Чрез поредица от аналитични статии, написани от утвърдени изследователи, сборникът представя нови интерпретации на творчеството и културното присъствие на редица писателки. Наред с това се изследват отношенията между женското творчество и литературния канон, ролята на женските литературни общности, влиянието на обществените стереотипи върху критическата рецепция и формирането на моделите за женско писане. Особено внимание е отделено на напрежението между културната видимост и институционалното признание на писателките, както и на различните стратегии, чрез които те утвърждават своето място в литературното поле. Сборникът представлява съществен принос към съвременното българското литературознание и към изследванията на пола и културната памет. Книгата предлага нова перспектива към развитието на българската литература, показвайки, че историята на литературния канон е резултат от сложни процеси на включване и

изключване. По този начин сборникът разширява представите за националното литературно наследство и утвърждава възможности за неговото преосмисляне.

Обхват: жените авторки и литературният канон; форми на женско авторство; женската идентичност и културната публичност; женско писане и модерност; полови стереотипи; литературна критика; културна памет и механизми на канонизация
Автори: Екатерина Каравелова; Екатерина Ненчева; Мина Тодорова; Евгения Марс; Ана Карима; Дора Габе; Мара Белчева; Елисавета Багряна; Фани Попова-Мутафова; Яна Язова; Анна Каменова; Мария Грубешлиева; Магда Петканова; Весела Василева

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент за нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 г.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Русева, Виолета. *Литературноисторически етюди*. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2009

Ключови думи: българска литература, исторически и културни контексти, дискурсивна география, идентичност

Методология: Методологията се основава предимно на културноантропологичен и на интердисциплинарен подход, комбиниран с дискурсивен и пространствен (геокритически) анализ. Използва генеалогичен метод и интерпретация на литературата като част от мрежа от културни и идентичностни практики.

Анотация: Книгата предлага задълбочен и многопластов анализ на българската литература и култура, разглеждайки ги през призмата на географията, идентичността и историческите контексти. В първата част се изследва дискурсивната география на идентичността, разкриваща как пространството и мястото оформят националната и културната идентичност. Следва разглеждане на градското пространство на София, с акцент върху неговата символика и влиянието му върху литературата, като специално внимание е отделено на творчеството на Иван Вазов и топографията на фикционалното в неговите софийски разкази. Текстът също така предлага нови перспективи към разбирането на Алеко Константинов и Пенчо Славейков, като разглежда ролята на институциите, културните взаимодействия между Европа и Ориента, и интерпретацията на българската литература като част от една по-широка културна карта. Чрез дискурса на списание „Мисъл“ и неговия коментарен стил се проследява развитието на литературната критика и смислите, които тя създава. Целият труд представлява своеобразна карта на българската литература, където историята, географията и културните влияния се преплитат, за да разкрият нови аспекти от развитието на българската идентичност и литература.

Обхват: софийските разкази на Иван Вазов; Алеко Константинов – „До Чикаго и назад“, „Бай Ганьо“, фейлетоните; Пенчо Славейков „На Острова на Блажените“

Кратка биография на автора: Виолета Русева Иванова (1956 г.) е литературовед и университетски преподавател. Завършва българска филология във ВПИ – Шумен (1979). От 1985 преподава във Великотърновския университет, където защитава докторска дисертация и става професор. През 2015 получава степен „доктор на филологическите науки“ с изследване върху българския символизъм. Автор е на много публикации и книги, сред които са „Аспекти на модерността в българската литература през 20-те години“ (1993), „Мистичният Йовков“ (1998), „Генеалогия на българската модерност. Яворов“ (2001), „Литературноисторически етюди“ (2009), „Елегии на безутешни дни. Книга за Дебелянов“ (2010), „Български символизъм: модуси на различимост“ (2014). В тях Русева използва подход, наречен „генеалогия“ – проследяване на процесите чрез документи, архиви, дневници, писма и критически отзиви. Творчеството ѝ се отличава с методологическа строгост, внимание към детайла и умение да реконструира литературната личност в контекста на културните и естетическите процеси. Статии на В. Русева са превеждани на немски, руски и украински.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

[https://dictionarylit-
bg.eu/%D0%92%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B0-
%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B0-
%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0](https://dictionarylit-bg.eu/%D0%92%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0)

Алипиева, Антоанета. *Българската лирика през 70-те години на XX век. Тенденции, модели, имена*. Велико Търново: Слово, 2010

Ключови думи: българска поезия, диалози, история, културна география, социална атмосфера, 70-те години на XX век

Методология: Методологическият подход е социокултурен и историколитературен, съчетан с поколенчески и интертекстуален анализ. Включва елементи на културна география и изследване на поетическите модели в контекста на идеологическата среда.

Анотация: Книгата предлага задълбочено изследване на българската поезия от 70-те години на XX век, фокусиращо се върху сложната мрежа от културни, поведенчески и политически влияния, които оформят този период. Тя разглежда поетическата сцена на десетилетието като платформа, на която се проявяват значими общности и разделения, проучвайки как „интериорната“ съдба на човека и неговото затваряне в малките и гранични пространства се отразяват в поезията. Текстът разглежда преминаването от рустикално към модерно и как поетите на 70-те години отварят своите произведения към нови влияния и диалози. Особено внимание е отделено на месианистичната роля на поета – важен митичен аспект на десетилетието; анализира се метафоричното пространство на кулоарите, където се изразяват знаци на несъгласие и индивидуалност. Чрез анализ на преводното дело и културната география на периода изследването разкрива как поетичните произведения създават и променят културни диалози. В частта, посветена на автобиографичното измерение на поезията, са очертани литературните портрети на ключови фигури с техните разнообразни стилови и тематични подходи. Този труд представя поетичната и социална атмосфера на 70-те години, като очертава нова перспектива за разбирането на българската поезия в контекста на културната и историческа динамика на десетилетието.

Обхват: Културни, поведенчески и политически граници на 70-те години от XX век; „интериорната“ съдба на човека; „зазиждането“ му в малките и гранични пространства; преход от рустикалното към модерното; интертекстуалната отвореност на българската лирика от 70-те години; поетът и месианистичната му културна роля – митът на 70-те;

метафоричното пространство на кулоарите – знаци на несъгласие и индивидуалност; преводното дело на десетилетието; диалози на културната география; автобиографичното десетилетие; времето на литературните портрети: „графиката“ на съдбата (Борис Христов), битието – метафоричната необятност (Иван Цанев), говорещото мълчание (Иван Методиев), стилизация на селото (Марин Георгиев), Екатерина Йосифова в поетичното десетилетие на 70-те години от XX век

Кратка биография на автора: Антоанета Петрова Алипиева (1956 г.) е професор е по нова и най-нова българска литература в ШУ „Епископ К. Преславски“. Автор е на книгите „Четене на себе си“ (1998; 2004), „Национална идентичност в българската литература“ (1999), „Български комплекси“ (2001; 2004), „Българската поезия от 60-те години на XX век. На повърхността. Под повърхността“ (2004; 2010), „Дневниците на българските писатели от втората половина на XX век“ (2007), „Българската лирика през 70-те години на XX век“ (2010), „В театъра на литературата“ (2012; 2016), „Българска лирика: „забутаното поколение“ от 80-те години на XX век“ (2014). Съставител на сборниците „Списание „Българска мисъл“ (1999), „Петър Алипиев. Лирика“ (2000) и на антологията „Българска поезия от 60-те години на XX век. Антология“ (2004). Научните ѝ интереси са в областта на литературната критика и литературната история. Публикува студии и статии в специализираната периодика. Активно сътрудничи в литературния печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish/aalipieva/index.html>

Ангов, Пламен. *Поезията на 1990-те: българско и постмодерно*. Пловдив: Жанет-45, 2010

Ключови думи: българска поезия, история, 90-те години на XX век, постмодернизъм

Методология: Методологията е постмодернистка и философско-литературна критика, комбинирана с митопоетичен и идеологически анализ. Използват се и подходи като интертекстуалност и културнофилософски прочит на литературния процес.

Анотация: Книгата „Поезията на 1990-те: българско и постмодерно“ предлага задълбочен и концептуално осмислен анализ на българската поезия от 90-те години през оптката на постмодернизма. Авторът изследва как постмодерният „контрамодернистичен“ подход оформя поетичния ландшафт на този период, разкривайки сложната динамика между актуалната политическа реалност и митологичната носталгия. В книгата се анализира как младата поезия от 90-те години се ангажира с механизмите на националната идеология и философията на българската история, съчетавайки остро политическите и митологичните аспекти. Постмодернизмът в този контекст се интерпретира като съпротива срещу вакуума на постисторията и като опит за преодоляване на посткомунистическата травма чрез връщане към националните митове и традиции, които представляват своеобразна опора след края на модерността. Авторът предоставя аргументирана защита на поколението на 90-те години, което често е критикувано за своята предполагаема национална апатия. Творчеството на това поколение, както твърди изследването, всъщност е дълбоко вписано в логиката на националния литературен разказ и представлява важно продължение на българската литературна традиция.

Обхват: българска поезия от 90-те години, постмодернизъм – Константин Павлов, Божидар Богданов, Ани Илков, Георги Господинов, Златомир Златанов

Кратка биография на автора: Пламен Петков Ангов (1964 г.) е поет, белетрист, драматург и литературен изследовател, един от емблематичните представители и теоретици на

постмодернизма в българската литература. Завършва българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1989). Доктор е по българска литература с дисертация „Българският постмодернизъм в традициите на българската модерност“ (2006), а през 2016 г. защитава докторат на тема „1880-те: литература и философия на историята. Вазов. Авторска воля и памет на творбата“. Работи в Института за литература при БАН: литературен сътрудник (2006), доцент (2009), професор (2020). Като литературовед изследва модернизма и постмодернизма, философията на литературата, митопоестиката и биополитическите аспекти в творчеството на Емилиян Станев и Яворов. Негови художествени произведения са превеждани на английски, испански, руски и унгарски език.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD-%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2-%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Неделчев, Михаил. *Литературноисторическата реконструкция*. София: Просвета, 2011

Ключови думи: българска национална литература; история; литературна история; реконструкция; сюжети, обединяващи минало и настояще, автори и текстове; нови интерпретации

Методология: Методологията включва реконструктивен и наративен подход към литературната история. Съчетава персоналистична критика, текстологичен анализ и концептуално моделиране на алтернативни литературноисторически сценарии.

Анотация: Книгата „Литературноисторическата реконструкция“ на Михаил Неделчев представлява впечатляващ синтез от лични идеи и литературни каузи, представени с артистичност и интелектуална дълбочина. Авторът, известен със своя стремеж към собствен стил и подход, създава литературноисторически сюжети, които не само възкресяват миналото, но и предават усещането за единно и непрекъснато живо национално културно пространство. В центъра на изследването стои идеята за връзката между минало и настояще, между автори, текстове и културни епохи, които заедно изграждат цялостна картина на националната литература. Книгата не просто разглежда литературни факти и събития, но ги пренася в съвременния контекст, като по този начин ги прави релевантни и днес.

Обхват: Литературноисторическата реконструкция сред останалите подходи на литературната история; реконструкция на мними и неслучили се ходове; разбиване на втвърдени конструкти; реконструкции на чужди културни контексти. Авторы: Петко Славейков, Христо Ботев, Стоян Михайловски, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Вен. Тин, Теодор Траянов, Емануил Попдимитров, Атанас Далчев, Йордан Йовков, Кирил Кръстев, Никола Вапцаров, Иван Пейчев, Иван Радоев, Петър Алипиев, Биньо Иванов, Константин Павлов, Николай Кънчев, Иван Теофилов, Емилиян Станев, Кирил Захариев, Гюстав Флобер, Циприан Камил Норвид, Игор Северянин, Анна Ахматова

Кратка биография на автора: Михаил Димитров Неделчев (1942 г.) е литературен историк, критик, текстолог, публицист и общественик. Учи радиоелектроника във ВМЕИ (1962 – 1964), а по-късно славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1968). Работи като редактор в сп. „Родна реч“ (1968), в. „Литературен фронт“ (1970) и изд. „Български писател“ (1974 – 1989). Преподавател в Нов български университет от 2002 г., професор от 2008 г., а от 2010 г. – почетен професор на Нов български университет. Основател и ръководител (1999 – 2010) на департамент „Нова българистика“ в НБУ и на литературноисторическата школа „Д-р К. Кръстев“. Главен редактор на сп. „Демократически преглед“ (1993 – 2003), председател на Сдружението на българските писатели (от 2000), член на Съюза на българските журналисти и на Съюза на преводачите. Научните му изследвания са посветени на българския литературен персонализъм, на ролята на автора в културния и социалния контекст, на изграждането на литературния канон. Носител е на редица отличия.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9D%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Ефтимов, Йордан. *Божествената математика: Тревожната хетероклитност на българския символизъм.* София: Просвета, 2012

Ключови думи: българска литература, литературна история, символизъм, междувоенна литература, нови интерпретации

Методология: От методологическа гледна точка книгата прилага дискурсивен и метакритически анализ, съчетан с интертекстуален и културнофилософски подход. Включва деконструкция на литературни понятия и преосмисляне на символизма чрез контекстуални и сравнителни стратегии.

Анотация: В книгата се анализират някои от най-динамичните и метатекстови проявления на българския символизъм до началото на 20-те години на XX век. Авторът се потапя в сложната символна система на епохата и чрез разбор на отделни произведения разкрива дълбоките философски и естетически пластове на символистичното движение. Особен акцент е поставен върху уникалността на 1907 година и менталната цялост, която тя създава в българската литература. Текстът предлага и съпоставка между фигури като Пейо Яворов, утвърден като център на поетическия канон, и почти забравения Иван Андрейчин, с което допринася за по-пълно разбиране на различните течения и влияния в символизма. Изследването разглежда също така връзката между символизма и окултизма, проследявайки как мистичните и духовни аспекти на движението допринасят за неговата уникална природа.

Обхват: символизмът в българската литература; символистичната художествена идеология; пренаписване на литературната история през символистичния ключ; европейският модернизъм като контекст; 1907 г. като сцена на модернистките сблъсъци; спорът за символизма, борбата с декаданса. Автори: Иван Андрейчин, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Димо Кьорчев, Иван Грозев

Кратка биография на автора: Йордан Симеонов Ефтимов (1971 г.) е поет, литературовед. Доцент към департамент „Нова българистика“ в Нов български университет, София. От 1993 г. с прекъсвания е редактор на „Литературен вестник“. Автор е на стихосбирките „Метафизика на метафизиките“ (1993), „11 индиански приказки“ (1997), „Африка/Числа“ (1998), „Опера нигра“ (2001) и „Жена ми винаги казва“ (2005), а също и на научнопопулярните книги „Антична литература“ (2001) и „Модернизъм“ (2003), както и на сборника с есета „Тук лежи заекът“ (2010). Редактор е на „Увод в литературната теория“ на Тери Игълтън (2003) и на сборника „Литературни култури и социални митове“ (ч. I – 2003, ч. II – 2005). Освен на академичните си задължения се отдава и на радиожурналистика – автор и водещ на предаването „Книжни тигри“ по Radio France International (2001 – 2005), а от февруари 2005 – на „Студио „Хеликон“ в програмата „Хоризонт“ на Българско национално радио.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Нов български университет:

https://ecatalog.nbu.bg/default.asp?V_Year=2024&PageShow=teacherpresent&P_Menu=teachers&Fac_ID=4&P_ID=3078&T_ID=1193

Йорданова, Кристина. *Въображаемата жена. Граници на представите за жената в литературата и в културния живот между двете световни войни*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2012

Ключови думи: българска литература, история, междувоенна литература, литературни и културни представи за жената

Методология: Изследването прилага като своя методология културологичен подход, съчетан с дискурсивен анализ и историколитературен прочит. Изследва репрезентациите на жената чрез интерпретация на социални и културни стереотипи.

Анотация: Книгата „Въображаемата жена“ на Кристина Йорданова предлага задълбочен анализ на представите за жената в българската литература и в културния живот между двете световни войни. Тя разглежда смисъла да бъдеш жена през този период, като разкрива стереотипите и популярните възгледи, които са формирали представите за женската същност. Авторката изследва как тези идеи са присъствали и са се използвали в множество литературни текстове, като подчертава начините, по които жената е била концептуализирана в културния дискурс на времето. Чрез внимателен критически анализ Йорданова пренарежда познатите образи на известни български автори като Йордан Йовков, Елисавета Багряна, Дора Габе, Георги Стаматов и Фани Попова-Мутафова. Книгата представя нови, често неочаквани перспективи, които разкриват сложността и многопластовостта на женските образи – от неврастеничната майка до меланхоличната героиня. Това изследване не само предизвиква традиционните литературоведски интерпретации, но също така хвърля светлина върху половите стереотипи, които са формирали мисленето на българската интелигенция през този период. „Въображаемата жена“ е важен принос както в областта на българското литературознание, така и в културологията, предизвиквайки утвърдените представи и отваряйки нови възможности за разбиране на женската роля в българската култура и литература между двете световни войни.

Обхват: Основни тенденции при конструирането на женската идентичност през 20-те и 30-те години на XX век, поколението и вечността – два проекта на женска история, женският въпрос, полът като характер, защита на жената – българските контексти, типологични белези на женската идентичност в прозата и в поезията, граници на модерната родова патриархалност. Автори: Любен Казанджиев, Димитър Младенов, Никола Славчев, Фани Попова-Мутафова, Ото Вайнингер, Георги Стаматов, Никола Янев, Георги Райчев, Йордан Йовков, Дора Габе, Елисавета Багряна, Матвей Вълев, Ана Карима, Анна Каменова, Мара Белчева, Весела Василева

Кратка биография на автора: Кристина Данева Йорданова (1980 г.) завършва средно образование в Софийската математическа гимназия „Паисий Хилендарски“. Възпитаник е на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, в който получава бакалавърска степен по специалност „Българска филология“ (2004), магистърска степен по „Литературознание“ (2005) и става доктор по българска литература (2009). От 2009 година д-р Йорданова е щатен асистент към факултет „Славянски филологии“ на Софийския университет. Защитената от нея докторска степен върху образите на жената в литературата и културата между двете световни войни е наградена със стипендия от Дома на науките за човека и обществото (София). Обсегът на научните интереси на изследователката включва литература, културна история и антропология. Последните ѝ академични проекти са насочени към съвременната българска литература.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Факултет по славянски филологии:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B9%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0/>

Дойнов, Пламен. *Българската литература и началото на XXI век. 2004-2012*. София: Кралица Маб, 2013

Ключови думи: съвременна българска литература от началото на XXI век; социални, културни, политически и икономически промени през новото столетие

Методология: Методологията е интердисциплинарна и социокултурно контекстуална, съчетана с литературноисторически и критически подход. Изследването използва елементи на литературна социология, като разглежда литературното поле през взаимодействието му със социални, политически и икономически процеси, както и хроникално-аналитичен подход към текущия литературен процес.

Анотация: Книгата предоставя задълбочен анализ на литературното поле в началото на XXI век, предлагайки аналитична перспектива върху тенденциите, които оформят съвременната българска литература. Текстът се стреми не просто да хроникира литературните събития и произведения, но и да ги постави в широкия контекст на социални, културни, политически и икономически промени, които бележат новото столетие. Авторът разглежда литературата не само като изолирано явление, но и като част от динамична мрежа от напрежения и взаимодействия, включително сблъсъци между традиционните литературни форми и новите изисквания на пазара, между наследените исторически наративи и волята за създаване на нещо ново и различно. В монографията се открояват ключови моменти на литературна несигурност и кризи в началото на века, характеризиращи се с търсене на нови идеи и подходи в писането. Критическата хроника, предложена в този труд, е не само описание на литературата от началото на XXI век, но и внимателно изследване на процесите и силите, които са я формирали. Научният труд успява да съчетае анализ на конкретни литературни произведения с по-обща позиции за мястото и ролята на литературата в съвременния свят, като по този начин създава комплексна и многопластова картина на съвременното литературно поле. Монографията е ценен източник както за специалисти, така и за всеки, който се интересува от развитието на българската литература и култура в контекста на новото хилядолетие.

Обхват: българската литература между 2004 и 2012 г.; акцентът е поставен главно върху поезията; дебати и форуми за литература; дебютни книги и премиери; книгата и медиите; наблюдения върху драматургията от тези години; литературни проекти и пледоарии. Автори: Екатерина Йосифова, Иван Теофилов, Калина Ковачева, Георги Пашов, Ани Илков, Бойко Ламбовски, Петър Чухов, Роман Кисъов, Надежда Радулова, Йордан Вълчев, Георги Марков, Мирела Иванова, Михаил Неделчев, Владимир Попов, Николай Кънчев, Христо Калчев, Емил Андреев, Милен Русков, Панталей Киселов, Вера Мутафчиева, Николай Генчев, Иван Груев, Стоил Рошкев, Златомир Златанов, Първан Стефанов, Едвин Сугарев, Севдалин Генов, Емануил А. Видински, Йорданка Минева, Теодора Димова, Георги Господинов, Керана Ангелова, Федя Филкова, Илко Димитров, Станка Пенчева, Алек Попов, Димитър Михайлов, Йордан Евтимов, Биляна Курташева

Кратка биография на автора: Пламен Иванов Дойнов (1969 г.) е поет, драматург, литературовед и университетски преподавател. Завършва история и културология в Софийския университет. Директор на Националния студентски дом, редактор на „Литературен вестник“ (от 1993), зам.-главен редактор и управител на вестника (1996–1998). Доктор по теория и история на литературата с дисертация „Българската поезия през 90-те години: тенденции, тематични кръгове и поетически почерци“ (2007). Асистент в Нов български университет от 2005 г., професор от 2019 г. Един от основателите на департамент „Нова българистика“ в НБУ (1994), негов ръководител (2012 – 2020). Директор на научноизследователската програма „Литературата на Народна република България (1946 – 1990)“. Ректор на НБУ (от 2020). Зам.-председател на Сдружението на българските писатели (от 2003). Автор е на 11 стихосбирки, 14 литературноисторически монографии и 4 пиеси. Съставител на над 50 научни и документални сборници. Превеждан е на английски, немски, полски, руски, унгарски, френски и други езици.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD-%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%94%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B2>

Кирова, Милена (съст.). *Неслученият канон. Български писателки от 1944 година до наши дни. Том 2.* София: Алтера, 2013

Ключови думи: литературна история, преосмисляне на канона, български писателки след 1944 г., културна памет

Методология: Сборникът се отличава с интердисциплинарност и съчетава литературноисторически анализ, културологични и феминистки изследвания и критика на литературния канон. Статиите проследяват мястото на жените писателки в българската литература от социалистическия период до началото на XXI век като анализират механизмите на канонизация, маргинализация и литературно признание. В обсега на текстовете застават конкретни литературни творби и (психо)биографии на авторки, разчетени и през културните политики на времето, към което принадлежат, и през социалните нагласи спрямо мястото на жената в обществените и художествените процеси.

Анотация: Вторият том на сборника разглежда развитието на българската литература, писана от жени, в периода от 1944 г. до наши дни, като проследява сложните взаимоотношения между традицията, идеологията и литературата. Книгата анализира мястото на авторките в условията на социалистическата културна система, както и през промените в литературното поле след 1989 г. Отделено е внимание на начините, по които официалната културна политика формира модели на нормативна естетика, както и на стратегиите, чрез които писателките успяват да изградят своите литературни идентичности. Сборникът проследява процесите на адаптиране и преосмисляне на творчеството на утвърдени имена като Дора Габе и Елисавета Багряна в литературата на Народна република България; развитието на женската поезия през 50-те, 60-те, 70-те и 80-те години на XX век; мястото на жените в драматургията, в историческия роман и в научната фантастика; ролята на писателките в прозата на Прехода. Сборникът съдържа наблюдения и върху особеностите на женската постмодерна поезия и утвърждаването на нови гласове на авторки в нея след 1989 г. Книгата разгръща една цялостна картина на развитието на женското писане в България през втората половина на XX и началото на XXI век и допринася за преосмислянето на утвърдените представи за българския литературен канон.

Обхват: българските писателки във времето 1944-1989 г.; жените авторки и литературният канон; форми на женско авторство; женската идентичност и културната публичност. Авторки: Дора Габе, Елисавета Багряна, Вера Мутафчиева, Блага Димитрова, Петя Дубарова, Екатерина Йосифова, Емилия Дворянова, Теодора Димова, Мария Станкова, Керана Ангелова, Албена Стамболова, Елена Алексиева

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент за нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 г.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Алипиева, Антоанета. *Българска лирика: „забутаното поколение“ от 80-те години на XX век*. Велико Търново: Слово, 2014

Ключови думи: българска лирика, политически и социалноисторически контексти, 80-те години на XX век, централни и периферни поетически гласове, поколение, гъвкави граници, идеологически напрежения, индивидуални творчески търсения

Методология: Изследването прилага литературноисторическа и поколенческа методология, комбинирана със социокултурен и контекстуален анализ. Налице са също така типологичен подход (център/периферия), както и елементи на рецептивна и критическа реконструкция на литературното поле.

Анотация: Тази книга предлага задълбочен анализ на българската поезия от 80-те години на XX век, като разглежда както основните поетически гласове, така и периферните, но значими фигури в литературното поле на периода. Изследването подчертава, че границите на поколенческите групи в българската поезия са гъвкави и динамични, като обединяват автори не само на базата на възраст, но и поради тяхното новаторство и принос към развитието на поезията. Авторката разглежда широк кръг поети, които, въпреки различията си, споделят общи тенденции и насоки. Открояват се фигури, които през 90-те години са се утвърдили като важни представители на българската постмодерна поезия. Книгата обсъжда и поетите, чието новаторство ги поставя извън тези колективи, но които оставят значителен отпечатък върху българската литература. Изследването обръща внимание и на политическите и социални контексти, които влияят на поетическото творчество през това десетилетие, проследявайки как литературните избори на авторите се свързват с големите промени в обществото и естетиката. Текстът предлага цялостен поглед върху поетическите процеси от 80-те години, като разглежда както културните и идеологическите напрежения, така и личните и творческите търсения на поетите от този период.

Обхват: множественост на контекстите през 80-те години на XX век; бащите на поколението от това десетилетие; поетите и поезията – продължение от 60-те и 70-те години; нишите на поетическите 80-те години; критиката: рецензии и анализи. Авторы:

Георги Рупчев, Румен Леонидов, Миглена Николчина, Едвин Сугарев, Петя Дубарова,
Мирела Иванова

Кратка биография на автора: Антоанета Петрова Алипиева (1956 г.) е професор е по нова и най-нова българска литература в ШУ „Епископ К. Преславски“. Автор е на осем книги върху историята на българската литература, сред които са „Четене на себе си“ (1998; 2004), „Национална идентичност в българска литература“ (1999), „Български комплекси“ (2001; 2004), „Българската поезия от 60-те години на XX век. На повърхността. Под повърхността“ (2004; 2010), „Дневниците на българските писатели от втората половина на XX век“ (2007), „Българската лирика през 70-те години на XX век“ (2010) и др. Съставител на сборниците „Списание „Българска мисъл“ (1999), „Петър Алипиев. Лирика“ (2000) и на антологията „Българска поезия от 60-те години на XX век. Антология“ (2004). Научните ѝ интереси са в областта на литературната критика и литературната история. Публикува студии и статии в специализираната периодика. Активно сътрудничи в литературния печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish/aalipieva/index.html>

Вачева, Албена. *В периферията на канона. Българските писателки през първата половина на XX век*. София: Просвета, 2014

Ключови думи: литературен канон, периферия на канона, български писателки, женско писане / женски почерк, феминистка литературна критика, модерност, първа половина на XX век, българска следосвободенска литература, българска междувоенна литература, маргинализация в литературата, конфликт център / периферия, неканонична литература, алтернативен литературен канон

Методология: Албена Вачева прилага модерен, контекстуален и феминистки ориентиран подход, който съчетава теория на канона (изследвайки механизмите на включване / изключване и идеологическите основания за маргинализация на женското писане); конкретен текстологичен анализ на художествени произведения с акцент върху „женския дискурс“ и специфичните теми (святост и грях, интимност, майчинство, социална роля на жената); културно-исторически и социологически контекст, чрез който литературата се разглежда не изолирано, а в по-широките рамки на модерността, обществените промени и патриархалните структури на епохата; както и синтетичен литературоведски наратив, свързващ индивидуалните портрети в единна история на женското присъствие в българската литература от анализирания период.

Анотация: Книгата на проф. Албена Вачева е значимо изследване в областта на феминистката литературна история и теория на канона в България. Тя анализира механизмите, чрез които женското писане от първата половина на XX век (до 1944 г.) е изтласкано в периферията на националния литературен канон, въпреки значителния обем, тиражи и художествени качества на произведенията, като авторката изследва широк спектър от произведения в разнообразни жанрове (поезия, разкази, повести, драми, романи) през призмата на зараждащата се феминистка литературнокритическа традиция в българската литература. Акцентът пада върху „женския почерк“, идеологиите и стратегиите на авторките, както и върху причините за тяхното маргинализиране от така наречените „бащи-създатели“ на канона. Вачева очертава сложния литературен и културен контекст на епохата, като подчертава напрежението между център и периферия, както и позицията на

жената писател в това разделено социално пространство, като така изследването преосмисля литературната история от гледна точка на пола и допринася за пренареждане на йерархиите в българския литературен канонообразуващ процес.

Обхват: Елисавета Багряна, Дора Габе, Мара Белчева, Магда Петканова, Санда Йовчева, Мария Грубешлиева, Люба Касърова, Бленика, Анна Карима, Евгения Марс, Анна Каменова, Фани Попова-Мутафова

Кратка биография на автора: Албена Кирилова Вачева (1962 г.) завършва българска филология и културология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1986). Доктор по литературознание с дисертация на тема „Особености на драматичното самосъзнание и структура на лирическия изказ в съвременната българска поезия на 70-те и 80-те години“ (1996), доктор на науките по филология (2013) с докторат на тема „Жените писателки в българската литература през първата половина на XX век“. Професор по българска литература в ЮЗУ „Н. Рилски“ (2004). Автор на редица проекти и литературоведски монографични изследвания, редактор и съставител на сборници. Създател и ръководител на Лабораторията по история на българската литература в ЮЗУ „Неофит Рилски“ (2004). Зам.-главен редактор на електронно списание „LiterNet“. Преподава в университета „Мария Кюри-Склодовска“, Люблин, Полша (2006 – 2011). Член на Академичния кръг по сравнително литературознание. От 2015 членува в Българската асоциация на университетските жени – БАУЖ.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://litenet.bg/publish4/avacheva/index.html>

Иванов, Иван. *Българският постмодерен роман в културната ситуация през новото хилядолетие.* **София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2015**

Ключови думи: български съвременен роман, постмодернизъм, глобалистични социални и културни трансформации, ХХІ век

Методология: Като основа на изследването е приложена теоретико-литературна и интерпретативна методология, основана на постмодернистката теория, комбинирана с културологичен и компаративен подход. Включва анализ на литературните явления в контекста на глобалните културни трансформации.

Анотация: Книгата представлява задълбочено изследване на постмодернизма в българската литература, като се фокусира върху неговото проявление в романите от началото на ХХІ век. Авторът осъзнава проблематизма и противоречивия характер на постмодернизма, както и липсата на окончателна дефиниция за това течение. Въпреки тези предизвикателства, изследването се стреми да предложи адекватни критерии за интерпретация на постмодерните тенденции, които продължават да оказват влияние върху съвременната култура и литература. Книгата разглежда както аргументите за „смъртта“ на постмодернизма, така и онези теоретични позиции, които подчертават неговата жизненост и продължаващо присъствие в различни аспекти на съвременния живот. Авторът не цели да отхвърли или оспори традиционните представи за естетически стойности, а по-скоро да запълни празнотите в изследването на постмодерната българска литература. В центъра на изследването е постмодерният български роман, разглеждан като част от глобалните културни трансформации, които съпътстват развитието на технокапитализма и промените в социалната и културната организация на съвременния свят.

Обхват: Виктор Пасков, Емил Андреев, Георги Господинов, Боян Биолчев, Георги Тенев, Емилия Дворянова, Алек Попов, Владислав Тодоров, Калин Терзийски, Людмила Филипова и др.

Кратка биография на автора: Иван Стойков Иванов (1971 г.) е завършил Славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Професор, д-р в катедрата по Българска литература на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на магистърската програма „Литературата – творческо писане“. Главен редактор на сп. „Литературата“.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD-%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2/>

Неделчев, Михаил. *Ефектът на раздалечаването. Студии за литературата на Народна република България.* София: Кралица Маб, 2015

Ключови думи: българска литература от периода на НРБ, алтернативен литературен сектор, литературна история, ключови за литературния развой години, социокултурни процеси, архиви, нови интерпретации

Методология: Налице е литературноисторическа и архивно-документална методология, съчетана с персоналистичен подход, с такъв на знаковите литературни години и с елементи на нов историзъм. Силно присъства реконструктивният метод, насочен към преосмисляне на канона и алтернативните литературни процеси.

Анотация: Книгата събира в едно студии и статии на Михаил Неделчев, създавани от 2005 година насам, които анализират литературата на Народна република България през призмата на нейните структурни характеристики и идеологически насоки. В изследването се разглежда доктрината на социалистическия реализъм и се проследяват генеалогии на алтернативния литературен сектор в рамките на НРБ – от несбъдналите се жанрови иновации в белетристиката през трагичната съдба на Пеню Пенев като представител на „огняроинтелигентския синдром“ до значимото влияние на Никола Георгиев в литературознанието и ролята на моралните авторитети в късната социалистическа епоха. Освен това книгата предлага личните историографски разкази на Михаил Неделчев за ключови години в българската литература – 1962, 1968 и 1989, осветлявайки социално-културните процеси от този период. Особено място заемат архивни текстове и нови интерпретации на творчеството на знакови български поети, които обогатяват разбирането за литературния пейзаж на времето.

Обхват: социалистически реализъм: реконструкции; съответствия / несъответствия между теория и практика на социалистическия реализъм; седем тезиса за него; алтернативен сектор: генеалогии, недоизградената алтернативна жанрова система на българската белетристика от 1967 – 1975 г.; школите – видими и невидими, реални и въобразими; меката

власт на моралните авторитети от късната социалистическа епоха (1962 – 1985); „тихата лирика“ срещу идеологизираното гръмогласие; 1962, 1968, 70-80-те години на XX век. Авторы: Пеньо Пенев, Биньо Иванов, Константин Павлов, Христо Фотев, Иван Теофилов, Николай Кънчев

Кратка биография на автора: Михаил Димитров Неделчев (1942 г.) е литературен историк, критик, текстолог, публицист и общественик. Учи радиоелектроника във ВМЕИ (1962 – 1964), а по-късно славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1968). Работи като редактор в сп. „Родна реч“ (1968), в. „Литературен фронт“ (1970) и изд. „Български писател“ (1974 – 1989). Доцент е от 2002 г., професор от 2008 г., а от 2010 г. – почетен професор на Нов български университет. Основател и ръководител (1999 – 2010) на департамент „Нова българистика“ в НБУ и на литературноисторическата школа „Д-р К. Кръстев“. Главен редактор на сп. „Демократически преглед“ (1993 – 2003), председател на Сдружението на българските писатели (от 2000), член на Съюза на българските журналисти и на Съюза на преводачите. Научните му изследвания са посветени на българския литературен персонализъм, на ролята на автора в културния и социалния контекст, на изграждането на литературния канон. Носител е на редица отличия.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9D%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Стоянова, Надежда. *Възходът на слънчогледите. Българската литература от 20-те и 30-те години на XX век: опити с времето.* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2015

Ключови думи: междувоенна литература, образи на времето, септемврийска литература, диaboлизъм, сецесион, експресионизъм, модернизъм

Методология: Приложена е интердисциплинарна методология, съчетаваща литературен анализ с философско-антропологичен подход. Централна е херменевтичната интерпретация чрез категорията „време“, както и елементи на тематично-символен анализ.

Анотация: Надежда Стоянова предлага оригинален прочит на литературния процес между двете световни войни през темата за времето. Книгата е структурирана в пет тематични глави, които проследяват различни образи и концепции за времето в поезията и белетристиката: природата, човешкото тяло и вещта; властта и нейната връзка с историческото време (с акцент върху Гео Милев); смъртта като екзистенциален и естетически проблем; делничното и събитийното в прозата на 30-те; машината като символ на модерността и нейното въздействие върху художественото въображение. Изследването комбинира литературоведски анализ с философско-антропологични наблюдения и разкрива богатството на художествените стратегии, чрез които българските автори от периода търсят отговор на фундаменталните въпроси за живота, смъртта и модерния свят.

Обхват: Гео Милев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Атанас Далчев, Димитър Панталеев, Константин Константинов, Чавдар Мутафов, Димитър Шишманов, Емилиян Станев, Павел Вежинов

Кратка биография на автора: Надежда Ангелова Стоянова (1983 г.) е преподавател в Катедрата по българска литература на Факултета по славянски филологии към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Научните ѝ интереси са в областта на историята на новата българска литература и култура и литературата за деца и юноши. Автор е на монографиите „Възходът на слънчогледите. Българската литература от 20-те и 30-те години

на XX век: опити с времето“ (2015) и „Украси и гримаси. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век“ (2022). Публикувала е литературоведски статии, студии и рецензии в специализирания периодичен печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Международен филологически форум:

<https://philol-forum.uni-sofia.bg/about-us/nadezhda-stoyanova/>

Ангелова-Дамянова, София. *Лекции по българска литература между Първата и Втората световна война. Първа част*. Бургас: Либра скорп, 2016

Ключови думи: българска междувоенна литература, литературна история, хибридни методологически подходи, литературни анализи

Методология: Налице е хибридна методология с преобладаващ литературноисторически подход, комбиниран с аналитично-интерпретативни модели.

Анотация: Тази книга представлява първата част от лекционния курс по дисциплината „Българска литература между Първата и Втората световна война“, предназначена за студентите от специалностите „Българска филология“ и „Педагогика на обучението по български език и история“ в Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. Изданието следва учебната програма, разработена от София Ангелова, и е съобразено със спецификите на обучението в III курс, ОКС „Бакалавър“. Книгата обхваща основни теми и въпроси от литературния процес през междувоенния период в България, като се базира на трудовете на водещи изследователи в областта на българската литература, сред които изпъкват Никола Георгиев и Светлозар Игов.

Обхват: Гео Милев, Никола Фурнаджиев, Асен Разцветников, Атанас Далчев, Димитър Панталеев, Константин Константинов, Чавдар Мутафов и др.

Кратка биография на автора: София Ангелова – Дамянова (1958 г.) завършва полувисше образование в Държавния библиотечарски институт, а после – българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. През 2001 г. става доктор по литературознание след защита на дисертация: „Семантика и функции на воденичното пространство в българската проза“. От 2005 г. е доцент по българска литература в университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. Нейни литературнокритически текстове са публикувани в сп. „Везни“ и „Български език и литература“, в. „Литературен вестник“, участвала е в различни научни форуми със свои доклади и съобщения. Автор е на книгите „Пространството и неговият език (Пространството на воденицата в българската проза – структура, семантика, функции)“

(2003; II изд.: 2003), „Женският глас на историята (Българският исторически роман и жените авторки“ (2004) и „Българска литература. Критически етюди“ (2011).

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish8/sangelova-damianova/index.html>

Ангов, Пламен. *Българският постмодернизъм XXI – XIX в. Към философията на българската литература*. Пловдив: Жанет-45, 2016

Ключови думи: българска литература, история, теория на българския постмодернизъм, висок постмодернизъм, постмодернизъм – масова култура

Методология: Приложена е теоретико-философска и литературноисторическа методология, изградена върху постмодернистка теория и философия на литературата. Използва интертекстуален, митопоетичен и културологичен подход, както и типологизация на постмодернизма (висок/масов)

Анотация: Книгата представлява задълбочено изследване на българския постмодернизъм, обединявайки текстове, създадени след монографичното изследване „Поезията на 1990-те: Българско и постмодерно“ (2010). Авторът изгражда цялостна теория на българския постмодернизъм, като разкрива две основни тенденции. Първата част анализира „високия“ постмодернизъм на 1990-те години, концентрирайки се върху поезията и нейните взаимодействия с литературния канон и националната философия на историята. Произведения на автори като Ани Илков, Златомир Златанов и „четворката“ от „Литературен вестник“ са разгледани в контекста на техните български характеристики. Втората част от книгата се фокусира върху прехода на постмодернизма в нова, пост-фаза в началото на XXI век, където романът заема централно място. Тук се анализират напреженията в романовия жанр чрез произведения като „Физика на тъгата“ (Г. Господинов), „Възвишение“ (М. Русков), „Бежанци“ (В. Ляхова) и „Законът/Разруха“ (В. Зарев). Авторът предлага свои отговори на въпроси, породени от сближаването на постмодернизма и масовата култура, като същевременно създава нови теоретични концепти и инструменти за анализ. Книгата е принос към разбирането на българската литература и култура в контекста на постмодернизма и неговата пост-фаза.

Обхват: Ани Илков, Златомир Златанов, Бойко Пенчев, Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Георги Господинов, Милен Русков, Весела Ляхова, Владимир Зарев

Кратка биография на автора: Пламен Петков Антов (1964 г.) е поет, белетрист, драматург и литературен изследовател, един от емблематичните представители и теоретици на постмодернизма в българската литература. Завършва българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1989). Доктор е по българска литература с дисертация „Българският постмодернизъм в традициите на българската модерност“ (2006), а през 2016 г. защитава и докторат на тема „1880-те: литература и философия на историята. Вазов. Авторска воля и памет на творбата“. Работи в Института за литература при БАН от 2006 г., професор от 2020 г. Като литературовед изследва модернизма и постмодернизма, философията на литературата, митопоезиката и биополитическите аспекти в творчеството на Емилиян Станев и Пейо Яворов. Негови художествени произведения са превеждани на английски, испански, руски и унгарски език.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD-%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2-%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2>

Кирова, Милена. *Българска литература от Освобождението до Първата световна война. Част 1.* София: Колибри, 2016

Ключови думи: следосвобожденска литература, литературна история, исторически и културни контексти, литературни течения, канонични и малко известни автори

Методология: Модерен литературноисторически подход, който съчетава увлекателен наратив, подходящ и за по-широка читателска публика, с концептуална организация на проблематиката и аналитична рефлексия върху процесите и явленията в българската литература. Във фокуса на изследването влизат както познати, така и непознати, канонични и маргинални, „високи“ и „ниски“ автори и произведения. То е базирано върху много голям историко-фактологичен материал, подкрепено е с различни видове документални свидетелства.

Анотация: Първият том от тритомника „Българска литература от Освобождението до Първата световна война“ предлага задълбочен поглед върху развитието на българската литература от периода на Освобождението до началото на XX век. Израснала от лекциите на авторката в Софийския университет, книгата е съобразена с учебната програма на студентите по българска филология, но същевременно е предназначена и за широк кръг читатели, които се интересуват от историята на българската литература. Първата част на поредицата обхваща периода от Освобождението до началото на XX век, предоставяйки относително цялостен преглед на ключовите литературни течения и автори, които формират основата на българската литература. Изданието обхваща важни литературни фигури и ги поставя в контекста на историческите и културни процеси на времето. Включени са както класически, така и по-малко известни автори, като анализите и наблюденията се основават на конкретни исторически документи и критически съчинения. Историята е написана достъпно и увлекателно, стремейки се да бъде интересна и полезна за своите читатели, като изгражда връзки между миналото и настоящето на българската култура.

Обхват: особености на литературното мислене през 70-те години на XIX век; въпросът за периодизирането на литературната история; българската литература непосредствено след Освобождението; литературният живот през 90-те години: ранни процеси на модернизиране. Автори: Захари Стоянов, Иван Вазов, Тодор Влайков, Антон Страшимиров, Алеко Константинов, Стоян Михайловски, Кръстьо Кръстев, Кирил Христов

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител е на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Алипиева, Антоанета. *Литература и национализъм в България от последното десетилетие на XX век до ден днешен. Поглед отвътре*. Велико Търново: Слово, 2017

Ключови думи: българска литература от 80-те години на XX век до днес; литература и национализъм в контекста на постмодерната културна среда; специфики на българския съвременен национализъм

Методология: Налице е интердисциплинарна методология, съчетаваща литературознание, политическа теория и културология. Основен е дискурс-анализът на национализма, комбиниран с контекстуален и идеологически анализ.

Анотация: Книгата изследва национализма в българската културна и литературна ситуация в началото на XXI век, разглеждайки неговите многообразни проявления и конфликти. Авторката анализира сложния характер на националната идея в постмодерната епоха, като разглежда как различните теории на национализма се проявяват в българския контекст. Текстът проследява еволюцията на националистическите концепции след 80-те години на миналия век, обхващайки техни аспекти като морална консолидация, териториална идентичност, въобразена общност и етническа нация. Акцентира се върху трудността да се учленят различните модуси на национализма в съвременната българска култура, където всички тези концепции съществуват едновременно и се преплитат. Въпреки присъствието на национална държава, не е пренебрегнат вътрешният сепаратизъм в самата национална идея.

Обхват: националистически тези в българската култура от края на XX век до днес – конфликти и спорове; мултикултурализъм, плурализъм, толерантност – конюнктури или реалност; дублиране или различия между „вътрешните“ и „външните“ национализми; българските учебници по литература от началото на 90-те години от XX век до днес – дебати; преводите на българска литература извън България; художествена литература и национализъм: основни тенденции преди постмодерните визии на национализма в българската проза от XXI век; Автори: Жельо Желев, Иван Еленков, Александър Кьосев, Бойко Пенчев, Тончо Жечев, Михаил Неделчев, Ивайло Знеполски, Инна Пелева, Светлозар

Игов, Никола Георгиев, Паулина Стойчева, Татяна Стойчева, Марко Семов, Галин Тиханов, Ефрем Карамфилов, Емилиян Станев, Николай Хайтов, Блага Димитрова, Ани Илков, Димитър Камбуров, Пламен Дойнов, Леа Коев, Антон Дончев, Христо Радевски, Младен Исаев, Ивайло Петров, Албена Хранова, Стефан Попов, Стефан Груев, Христо Огнянов, Петър Увалиев, Цветан Марангозов, Димитър Инкьов, Георги Марков, Димитър Бочев, Жерминал Чивиков, Асен Игнатов, Петър Семерджиев, Атанас Славов, Владимир Костов, Румяна Узунова, Любомир Канов, Цвета Софрониева, Георги Белев, Любомир Николов, Наталия Андреева, Милена Фучеджиева, Георги Тошев, Цветан Тодоров, Юлия Кръстева, Илия Троянов, Ружа Лазарова, Владислав Тодоров, Иван Станев, Йордан Радичков, Дико Фучеджиев, Павел Вежинов, Георги Господинов, Алек Попов, Здравка Евтимова, Теодора Димова, Милен Русков, Мари Врина-Николов и други.

Кратка биография на автора: Антоанета Петрова Алипиева (1956 г.) е професор по нова и най-нова българска литература в Шу „Епископ К. Преславски“. Автор е на осем литературоведски книги, сред които са „Четене на себе си“ (1998; 2004), „Национална идентичност в българската литература“ (1999), „Българската поезия от 60-те години на XX век. На повърхността. Под повърхността“ (2004; 2010), „Дневниците на българските писатели от втората половина на XX век“ (2007), „Българската лирика през 70-те години на XX век“ (2010) и др. Съставител е на сборниците „Списание „Българска мисъл“ (1999) и „Петър Алипиев. Лирика“ (2000), както и на антологията „Българска поезия от 60-те години на XX век. Антология“ (2004). Научните ѝ интереси са в областта на литературната критика и литературната история. Публикува студии и статии в специализираната периодика. Активно сътрудничи в литературния печат.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish/aalipieva/index.html>

Кирова, Милена. *Българска литература от Освобождението до Първата световна война. Част 2.* София: Колибри, 2018

Ключови думи: следосвобожденска литература, литературна история, исторически и културни контексти, литературни течения, канонични и малко известни автори

Методология: Модерен литературноисторически подход, който съчетава увлекателен наратив, подходящ и за по-широка читателска публика, с концептуална организация на проблематиката и аналитична рефлексия върху процесите и явленията в българската литература. Във фокуса на изследването влизат както познати, така и непознати, канонични и маргинални, „високи“ и „ниски“ автори и произведения. Книгата е базирана върху много голям историко-фактологичен материал, подкрепен е с различни видове документални свидетелства.

Анотация: Том втори „Българска литература от Освобождението до Първата световна война“ на проф. Милена Кирова продължава задълбочения анализ на българската литературна история, като се фокусира върху първите два етапа на българския модернизъм. Изданието разглежда значимите литературни явления и автори от периода на кръга „Мисъл“ и поетите символисти, изграждайки цялостни портрети на деветима изтъкнати творци. Сред тях са водещи литературни фигури, които формират облика на българската модерна поезия. Включени са както класически, така и по-малко известни автори, като анализите и наблюденията се основават на конкретни исторически документи и критически съчинения. Книгата е литературна история от нов тип, написана е достъпно и увлекателно, стремежи се да бъде интересна и полезна за своите читатели, като изгражда връзки между миналото и настоящето на българската култура.

Обхват: Кръгът „Мисъл“ – теоретична програма и критическа практика; Автори: Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Петко Тодоров. Димитър Бояджиев. Българският символизъм: Димчо Дебелянов, Николай Лилиев, Теодор Траянов, Христо Ясенев, Емануил Попдимитров.

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор е на два тома „Неслученият канон“, първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител е на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Стоичкова, Ноеми. *Критически езици и идеологически полета (Фрагменти от едно столетие 1878 – 1989).* **София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2018**

Ключови думи: литературна критика от началото на 80-те години на XIX в. до края на 80-те години на XX век, литературна критика и идеологии, процеси на критическо (само)съзнание; сп. „Септември“, сп. „Пламяк“ – ролята им в създаване и регулиране на критическите дискурси и дискусии

Методология: Използвана е интердисциплинарна методология с водещ дискурс-анализ и идеологическа критика, съчетани с историколитературен подход. Изследването използва и метакритически подход (критика на критиката).

Анотация: Книгата „Критически езици и идеологически полета (Фрагменти от едно столетие 1878 – 1989)“ представлява иновативен и задълбочен анализ на българската литературна критика през два ключови етапа – модерната буржоазна държавност и социалистическия тоталитаризъм. Това е първият систематичен опит за разкриване на (само)съзнанието на критиката в тези исторически периоди, изследвайки как тя формира и реагира на литературното поле. Книгата специално се фокусира върху социалистическата критика и нейната роля при изграждането на литературната сцена в България до края на 80-те години на XX в. За първи път тук са анализирани списанията „Септември“ и „Пламяк“ – основни издания на Съюза на българските писатели, които играят значителна роля в създаването и регулирането на критическия дискурс в епохата на Народна република България. Този обширен преглед не само обогатява разбирането на историческите и идеологическите динамики в българската литературна критика, но и предлага нова перспектива върху начина, по който литературните и критическите практики са били формирани и регулирани от социалистическата власт. Книгата предоставя ценен поглед към взаимодействието между идеология и литература и осветлява сложността на литературния дискурс през този период.

Обхват: Исторически перспективи на литературната критика у нас; критически метаморфози в средата на 40-те години; „Априлските“ дискусии за критиката; разговорът за литературната критика през 1965 г.; критиката през 70-те години и 80-те години. Автори и списания: първите възрожденски критици, Иван Вазов, д-р Кръстьо Кръстев, Димо Кьорчев, Боян Пенев, Гео Милев, кръгът „Стрелец“, сп. „Българска мисъл“, сп. „Златорог“, сп. „Литературен критик“; Димитър Благоев, Георги Бакалов, Тодор Павлов, Иван Мешеков, Панталей Зарев, Минко Николов, Здравко Петров, Кръстьо Куюмджиев и много други.

Кратка биография на автора: Ноеми Стоичкова-Иванова (1965 г.) е доцент в Катедрата по българска литература в СУ „Св. Климент Охридски“. Автор е на две монографии: „Плагиатството – един аспект на интертекстуалността“ (2002) и „Критически езици и идеологически полета (Фрагменти от едно столетие 1878 – 1989)“ (2018), както и на статии и рецензии върху новата и най-новата българска литература. Акцент в научната ѝ работа е критическата рецепция на широка палитра от литературоведски проблеми от Освобождението до наши дни. От 2006 г. до настоящия момент е член на редакционната колегия на сп. „Литературата“, издание на Факултета по славянски филологии. Ръководител на международни и национални изследователски проекти.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на списание „Литературен свят“:

<https://literaturensivat.com/?p=181631>

Неделчев, Михаил. Как работи литературната история? Т.1: Литературноисторически обзорни сюжети. София: Нов български университет, 2019

Ключови думи: българска литература от 1868 до 2016 г., литературна история, биографичност, обрати, преломи, взривове

Методология: Методологията е литературноисторическа, сюжетно-типологическа и културноантропологична. Авторът мисли литературната история като поредица от „сюжети“, структурирани около обрати, преломи и взривове. Изследването може да се определи като наративно-реконструктивна литературна история с акцент върху събитийността и фигурата на автора.

Анотация: Книгата „Литературноисторически обзорни сюжети“ предлага обширен темпорално последователен преглед на българската литература от 1868, първата година на новобългарската литература, до съвременните мистификационни постмодерни игри и последния голям литературен скандал около „Литературен вестник“ през 2016 г. Фокусът на изданието е върху авангардистките изблици от 20-те години на XX век, но се предлага и по-широк поглед върху литературните явления и фигури през този почти двувеквен период. Авторът анализира типологията на жестовете и биографическите обрати на значими писатели от Иван Вазов до Атанас Далчев и Николай Кънчев. В изследването се подчертава, че литературата е динамична и непредсказуема и се акцентира на важността на обратите, преломите и взривовете в литературната история.

Обхват: работата на литературната история; геопоетика на общобългарските предели в творчеството на възрожденските поети от македонските краища; пътуване към Петербург в българската литературна и политическа култура от първите десетилетия на XX век; 1925: годината на затрупаните в катедралата генерали и на изчезналите поети; присъстващи и отсъстващи школи и направления на късния литературен модернизъм в 20-те и 30-те години в българската поезия; българските смисли на определенията авангард и авангардизъм в литературната култура; как е конструиран образът на 9 септември 1944 г. (в четене на първите тематични антологии и на някои други книги от 40-те години на XX век); 1946 г.:

годината на прокомунистически прелом в литературата, разказана през социалното битие на две списания и на две книги; наблюдения, фрагментирани бележки, размишления. Автори: Константин Миладинов, Григор Пърличев, Райко Жинзифов, женската поезия от Екатерина Ненчева до Екатерина Йосифова, Константин Величков, Стоян Михайловски, Пенчо Славейков, д-р Кръстьо Кръстев, Константин Петканов, Константин Константинов, Йордан Вълчев и много други

Кратка биография на автора: Михаил Димитров Неделчев (1942 г.) е литературен историк, критик, текстолог, публицист и общественик. Учи радиоелектроника във ВМЕИ (1962 – 1964), а по-късно славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1968). Работи като редактор в сп. „Родна реч“ (1968), в. „Литературен фронт“ (1970) и изд. „Български писател“ (1974 – 1989). Доцент е от 2002 г., професор от 2008 г., а от 2010 г. – почетен професор на Нов български университет. Основател и ръководител (1999 – 2010) на департамент „Нова българистика“ в НБУ и на литературноисторическата школа „Д-р К. Кръстев“. Главен редактор на сп. „Демократически преглед“ (1993 – 2003), председател на Сдружението на българските писатели (от 2000), член на Съюза на българските журналисти и на Съюза на преводачите. Научните му изследвания са посветени на българския литературен персонализъм, на ролята на автора в културния и социалния контекст, на изграждането на литературния канон. Носител е на редица отличия.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9D%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Кирова, Милена. *Българска литература от Освобождението до Първата световна война. Част 3.* София: Колибри, 2020

Ключови думи: българска литература до Първата световна война, литературна история, градът в българската литература; модерна драматургия и театрално изкуство, жените писателки, литературни портрети, литературата по време на войните, фактология, нови анализи и концепции

Методология: Модерен литературноисторически подход, който съчетава увлекателен наратив, подходящ и за по-широка читателска публика, с концептуална организация на проблематиката и аналитична рефлексия върху процесите и явленията в българската литература. Във фокуса на изследването влизат както познати, така и непознати, канонични и маргинални, „високи“ и „ниски“ автори и произведения. Книгата е базирана върху много голям историко-фактологичен материал, подкрепен е с различни видове документални свидетелства.

Анотация: Том 3 от поредицата „Българска литература от Освобождението до Първата световна война“, създадена на основата на лекциите на проф. Милена Кирова в Софийския университет, надгражда полето на познатите досега изследвания към литературната история с нови и неразглеждани теми. В този том се изследват важни, но често пренебрегвани аспекти на българската култура като градската тематика в литературата, развитието на театралното изкуство и появата на модерна българска драматургия, както и ролята на жените в литературното творчество. Книгата представя в дълбочина двама значими автори – Елин Пелин и Георги Стаматов, като предлага относително цялостни портрети на тяхното творчество и принос. Финалът на тома е посветен на нова оценка на литературата, създадена по време на войните от 1912 до 1918 година, разглеждайки нейното отражение върху българската култура и национална идентичност. Със своята яснота и достъпност, изданието е предназначено не само за студентите по българска филология, но и за широк кръг читатели, които се интересуват от българската литературна и културна история. Богатият фактологичен материал и задълбочените анализи правят книгата полезна

и увлекателна, като същевременно изграждат връзки между миналото и настоящето на българската литература.

Обхват: Модерна драматургия и театрална култура в България; жените писателки в българската литература 1878 – 1918, литературата на войните (1912 – 1918). Автори: Елин Пелин, Георги Стаматов, Екатерина Каравелова, Вела Благоева, Ана Карима, Евгения Марс, Дора Габе, Екатерина Ненчева, Мара Белчева, Евгения Димитрова, Иван Вазов, Никола Ракитин и др.

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор е на два тома „Неслученият канон“, първата по-пълна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител е на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet:

<https://litenet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Трайкова, Елка, *Литературноисторически и критически сюжети*. София: Боян Пенев, 2021

Ключови думи: българска литература XX век, литературна критика, литературен канон, антологии, полемики, „Мисъл“, Яворов, Вазов, Боян Пенев, социалистически реализъм, литературноисторически сюжети

Методология: Методологията е интердисциплинарна, диалогична и документално-аналитична, съчетаваща литературна история и литературна критика и прилагаща работа с документални източници и нови архивни данни. Това е критико-исторически реконструктивен подход с архивна основа.

Анотация: Елка Трайкова в „Литературноисторически и критически сюжети“ изследва динамиката на българската литература от XX век през оптиката на литературноисторически и критически сюжети, поставени в широк социокултурен контекст. Книгата разглежда канонообразуващи процеси, полемики, антологии, критически практики, които осветяват както централни, така и маргинални, често пренебрегвани, фигури и събития. Намерени са нови документални аргументи и интерпретативни ъгли към ролята на списание „Мисъл“ и кръга около него; към творческите наследства на Яворов и Вазов, към приноса на Боян Пенев, а също и към напреженията в критическите дебати от 60-те години и социалистическия реализъм. Авторката създава фрагментарен, но „оцелостяващ“ наратив, съчетаващ документални свидетелства, литературноисторически наблюдения и критически анализи, за да покаже как литературата посредничи между традиция и модерност, между социални, културни и естетически опозиции.

Обхват: Възможните и невъзможни истории на българската литература през XX век; антологиите – между литературния канон и субективния избор; кръгът „Мисъл“ и списание „Мисъл“; Пейо Яворов, Боян Пенев, „Златорог“, Иван Вазов; социалистическият реализъм – норма и нарушения, полемики и критически концепции през 60-те години на XX век, конфликти и покаяния в литературната критика, полемики и дискуссионният стил на Кръстьо Кулумджиев; българската литература в края на едно столетие

Кратка биография на авторката: Елка Савова Трайкова (1959 г.) е специалист по история на новата и съвременната българска литература. Завършва българска филология в СУ, доктор с дисертация на тема „Литературният периодичен печат през 20-те години на XX в.“, защитена в Института за литература към БАН (1987). Научен сътрудник (1988) и старши научен сътрудник II степен (2001) в същия институт, завеждащ секция „Нова и съвременна българска литература“ (2003 – 2012), научен секретар (2001 – 2012) и директор на Института за литература (2012 – 2020), научен секретар на направление „Културно-историческо наследство и национална идентичност“ в БАН (от 2021). Ръководила е множество национални и международни научни проекти. Съставител и редактор е на голям брой научни сборници и на десетки авторски публикации – една книга, студии и статии, публикувани в научни издания.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%95%D0%BB%D0%BA%D0%B0-%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0>

Неделчев, Михаил. Как работи литературната история? Т. 2: Литературноисторически персоналистични сюжети. София: НБУ, 2021

Ключови думи: българска литература, история, поезия, литературна история, персоналистични сюжети, „контра“ на големия разказ

Методология: Методологията е подчертано персоналистична: центърът е личността на автора като структурен принцип на историята, налице е развитие на концепцията за литературен персонализъм, за биографично и социокултурно четене на текстовете, както и противопоставяне на „големия разказ“ чрез индивидуални сюжети. Това е персоналистична литературна история, основана върху автороцентричен модел.

Анотация: Вторият том на поредицата „Как работи литературната история?“ с подзаглавие „Литературноисторически персоналистични сюжети“ изследва българската литературна критика и история чрез персоналистичната перспектива. Композираният в две книги том започва с голямата студия „Литературен персонализъм“, която предоставя енциклопедичен обзор на персоналистическата проблематика. Студията обхваща развитието на термина, формирането на национални философски школи и важни литературни и социокултурни явления, свързани с персонализма. В основната част на тома се разглеждат ключови български писатели – от Иван Вазов и Константин Величков до съвременни поети и белетристи като Георги Марков, Атанас Славов, Николай Кънчев, Константин Павлов и много други. Специално внимание е отделено на „принцовете на поезията“ Иван Пейчев и Христо Фотев, както и на значими любовни и социални теми в литературата, представени от Елисавета Багряна, Яна Язова, Александър Балабанов и други. Томът включва и студии за дисидентски писатели, поети на „стоическата нормалност“, романисти, както и статии за новата политическа поезия на Пламен Дойнов. Завършва с три апологии – на Историята, Поезията и Америка, в персоналистичен дух.

Обхват: Литературният персонализъм – енциклопедичен обзор на проблематиката; писателски биографии. Автори: Стефан Стамболов, Цанко Церковски, Пейо Яворов, Петко

Тодоров, Трифон Кунев, Сирак Скитник, Йордан Йовков, Димчо Дебелянов, Николай Райнов, Константин Петканов, Сергей Румянцев, Александър Балабанов, Симеон Радев, Луи Арагон и Никола Вапцаров, Димитър Талев, Александър Геров, Димитър Димов, Паулина и Стефан Станчеви, Илина Петрова, Надежда Драгова – Първан Стефанов, Мирела Иванова, Георги Томалевски, Петя Дубарова, Петър Незнакомов, Ивайло Петров, Любомир Левчев, Федя Филкова, Биньо Иванов, Любен Петков, Иван Цанев, Екатерина Йосифова, Владимир Зарев, Борис Христов, Георги Рупчев, Иван Методиев, Веселин Сариев и много други.

Кратка биография на автора: Михаил Димитров Неделчев (1942 г.) е литературен историк, критик, текстолог, публицист и общественик. Учи радиоелектроника във ВМЕИ (1962 – 1964), а по-късно славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (1968). Работи като редактор в сп. „Родна реч“ (1968), в. „Литературен фронт“ (1970) и изд. „Български писател“ (1974 – 1989). Доцент е от 2002 г., професор от 2008 г., а от 2010 г. – почетен професор на Нов български университет. Основател и ръководител (1999 – 2010) на департамент „Нова българистика“ в НБУ и на литературноисторическата школа „Д-р К. Кръстев“. Главен редактор на сп. „Демократически преглед“ (1993 – 2003), председател на Сдружението на българските писатели (от 2000), член на Съюза на българските журналисти и на Съюза на преводачите. Научните му изследвания са посветени на българския литературен персонализъм, на ролята на автора в културния и социалния контекст, на изграждането на литературния канон. Носител е на редица отличия.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от Речник на българската литература след Освобождението:

<https://dictionarylit-bg.eu/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%9D%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%87%D0%B5%D0%B2>

Стефанов, Валери, Анета Димитрова, Ани Бурова, Биляна Борисова, Елена Налбантова. *Книжовност и литература в България IX–XXI век, Т. 1–5*. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2022, 2024

Ключови думи: българска литература от IX – XXI век, литературна история; книжовен живот през различните периоди; социално-културни контексти; литературни течения; жанрове; нови тенденции; подбрани автори имена и произведения, представителни за различните периоди

Методология: Изследването се основава на синтетичен, макроисторически и социологически подход и представлява енциклопедична литературна история с културологичен профил.

Анотация: Изданието „Книжовност и литература в България IX – XXI век“ предлага обширен преглед на българската книжовна и литературна традиция, обхващаща над хилядолетие. В тези 5 тома се разглеждат петте основни сцени от литературната и културната история на България. Книгата предоставя синтетична картина на книжовния живот в България през различни исторически периоди, подчертавайки не само развитието на литературните жанрове и стилове, но и социално-културните контексти, в които те са се формирали и развивали. Всеки от разглежданите периоди е представен с внимание към специфичните за него литературни и културни явления, което позволява на читателя да проследи еволюцията на българската литература и нейната връзка с историческите и социалните промени. *Средновековие:* Първата част от книгата се фокусира върху ранните литературни традиции в България, включително важни писмени паметници и книжовни достижения, които формират основите на българската литература и култура. *Възраждане:* В този втори том се анализират процесите на културно възраждане и национално самоосъзнаване, което води до развитието на нова литературна продукция и поява на значими автори. *Модерност:* Обхваща периода на модерната българска литература, като се акцентира на ключови литературни течения, стилистични иновации и основни писатели, които определят литературния ландшафт на периода. *Социализъм:* Четвъртата част разглежда литературната и книжовната практика по време на социалистическия режим,

акцентирайки на влиянието на политическата идеология върху литературната продукция и критика, както и на социалните и културни ограничения. *Съвременност*: Завършващата пета част от книгата представя съвременната българска литература, включително новите тенденции и литературни практики, които се развиват след промените в края на XX и началото на XXI век. В раздел Библиотека на изданието са включени избрани литературни произведения, които са характерни за всеки от разглежданите периоди. Тези произведения предоставят на читателя възможност да се запознае с основните тенденции на книжовността и литературата във всеки от историческите контексти като своеобразна конкретизация към обобщената част на изследването. Книгата „Книжовност и литература в България IX – XXI век“ предлага цялостен информативен поглед и отделни дискретни идеи за разгръщане на нови изследователски посоки върху литературната история на България; тя може да служи на изследователи, студенти и всички интересувачи се от развитието на българската книжовна и културна традиция.

Обхват: *Средновековие* (Климент Охридски, Константин Преславски, Черноризец Храбър, Презвитер Козма, Йоан Екзарх, Патриарх Евтимий, Григорий Цамблак), *Възраждане* (Филип Станиславов, Христофор Жефарович, Васил Априлов, Найден Геров, Григор Пърличев, Константин Миладинов, Никола Козлев, Константин Фотинов и много други), *Модерност* (Стоян Заимов, Петко Тодоров, Пенчо Славейков, символисти, Христо Смирненски, диаболитични представители, Гео Милев, „септемврийските“ поети, Антон Страшимиров, Атанас Далчев, Владимир Василев, Симеон Радев, Николай Райнов, Йордан Йовков, Мара Белчева, Елисавета Багряна, Ламар, Ст. Л. Костов, Стоян Загорчинов, Дора Габе, Иван Мешеков, Константин Константинов, Фани Попова-Мутафова, Чудомир, Матвей Вълев, Иван Хаджийски, Никола Вапцаров, Валери Петров, Александър Вутимски), *Социализъм* (Йордан Вълчев, Трифон Кунев, Владимир Башев, Веселин Ханчев, Пеньо Пенев, Антон Дончев, Константин Павлов, Христо Фотев, Генчо Стоев, Йордан Радичков, Вера Мутафчиева, Богомил Райнов, Николай Хайтов, Георги Мишев, Николай Кънчев, Цветан Стоянов, Иван Цанев, Тончо Жечев, Иван Радоев, Петя Дубарова, Станислав Стратиев, Борис Христов, Ивайло Петров, Георги Рупчев, Иван Методиев, Георги Белев, Димитър Коруджиев, Иван Кулеков) и *Съвременност* (Златомир Златанов, Никола Георгиев, Кирил Мерджански, Виктор Пасков, Людмил Станев, Ани Илков, Бойко Пенчев,

Георги Господинов, Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Емилия Дворянова, Христо Бойчев, Мария Станкова, Бойко Ламбовски, Алек Попов, Деян Енев, Здравка Евтимова, Елена Алексиева, Теодора Димова, Владислав Тодоров, Силвия Чолева, Кирил Кадийски, Захари Карабашлиев, Екатерина Йосифова, Милен Русков, Христо Карастоянов, Надежда Радулова, Цочо Бояджиев). *Теми:* Периодът, Писането, Книгата, Четенето, Съвременният светоглед, Литературни течения, Социална роля и кауза на литературата, Езикът на литературата, Жанрова система, Периодика и литература, Библиотека

Кратки биографии на авторите: Валери Стоилов Стефанов (1958 г.) е преподавател в катедра „Българска литература“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Автор е на близо 30 литературоведски и художествени книги, сред които са „Разказвачът на модерните времена“ (1990), „Творбата – безкраен диалог“ (1992), „Литературната институция“ (1995), „Участта Вавилон“ (2000), „Българска литература XX век“ (2003), „Българска словесна култура“ (2009), „Поетика на любовта“ (2016), „Колекционерството“ (2020) и други. През годините взима участие в редица конференции и световни конгреси в Англия, Чехия, Испания, Полша, Австрия, Гърция, Словакия, Македония и др. През 1989 г. печели награда „Южна пролет“ за дебютна книга в жанр „Литературна критика“. Носител и на други литературни и литературоведски награди.

Анета Гергова Димитрова (1978 г.) е завършила специалностите „Българска филология“ (бакалавър 2001), „Старобългаристика“ (магистър 2002) и „Класическа филология“ (бакалавър 2004) в СУ „Св. Климент Охридски“. Доктор по старобългарски език от 2008 г., асистент (от същата година) и доцент (от 2016) в катедра „Кирилометодиевистика“ на Софийския университет. Научните ѝ занимания са насочени към изследването на средновековните славянски преводи и отношението им към гръцките оригинали, историческия синтаксис, лексикологията и критиката на текста, проучването и издаването на средновековното ръкописно наследство. Автор е на две монографии, „Синтактична структура на преводната агиография“ (2012) и „Златоструят в преводаческата дейност на старобългарските книжовници“ (2016), на повече от 60 статии, съавтор на две други книги. Член е на редакционните колегии на списанията „Старобългарска литература“,

„Palaeobulgarica / Старобългаристика“, Годишник на Софийския университет (Факултет по славянски филологии).

Ани Антонова Бурова (1974 г.) е преподавател по „История на славянските литератури“ в Софийския университет. Автор е на над сто и двадесет научни публикации у нас и в чужбина, между които монографията „Литературата и фрагментаризираният свят. Щрихи към типологическия прочит на посттоталитарните литератури“ (2014), съавтор (с Валери Стефанов) на том 5 – „Съвременност“ от поредицата „Книжовност и литература в България IX – XXI век“ (2022). Основните ѝ научни интереси са в областта на сравнителната литературна история и съвременната българска литература. Специализирала е в различни академични средища, включително във Виенския университет като Хердеров стипендиант. Участвала е в редица изследователски проекти, сред които „Рецепция на славянските литератури след 1989 г. в България и на българската литература в съответните славянски страни“, ръководител е на научния проект „Преходът след 1989 г. – интерпретации на историческата промяна, социалния опит и културната памет в съвременната българска литература“.

Биляна Борисова (1966 г.) е доктор по литература, преподавател по история на българската литература след Освобождението в СУ „Св. Климент Охридски“. Автор е на книгите „Светове и прочити“ (2017), „Създаден, за да изрече“ (2019); съавтор на „Атлас на българската литература 1878 – 1914“ (2003), „Атлас на българската литература 1915 – 1944“ (2005), „Книжовност и литература в България IX–XXI век“, т. 3 (в съавторство с колектив, 2022), както и на множество статии и студии в областта на българската литературна история, история на културата, връзки и взаимодействия между изкуствата. Съставител на критическа хрестоматия по история на българската литература от Освобождението до Втората световна война“ (2019, 2021) и на съпоставителна хрестоматия на българския поетически предвоенен модернизъм в литературната периодика. Ръководител и участник в научноизследователски проекти.

Елена Налбантова (1957 г.) е завършва „Българска филология“ с втора специалност „История“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ през 1981 г. и започва работа в същия

университет през 1982 г. От 2002 г. е доцент, а от 2013 г. – професор. Води занятия по стара българска литература (1982 – 1985), по българска възрожденска литература (от 1983), по историческа поетика (1988 – 1989), както и редица магистърски семинари. От 2002 до 2006 г. е гост-лектор в Одеския национален университет „И. И. Мечников“, Украйна. През 2001 г. е съучредител на Институт по нова българска литература със седалище в гр. В. Търново. Автор и съавтор на: „Енциклопедия на българската възрожденска литература“ (колектив; 1996, 1997), „История и култура на България в дати. Възраждане“ (колектив; 1997), „Прозата на Илия Блъсков. Монография“ (1999), „Посмъртното слово като феномен на българската култура“ (съавтор: А. Велкова-Гайдаржиева; 2000), „Възрожденският човек – утопии и реалности“ (2002), „Васил Априлов – време и съвременници“ (2004), „Одеса в българската история и литература на XIX век“ (2006) и др. Научните ѝ интереси са главно в областта на българската възрожденска литература и култура.

За написването на кратките биографични бележки е използвана информация от сайта на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“ и сайта на електронно списание Liternet:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2/>

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0/>

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0/>

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0/>

<https://liternet.bg/publish2/enalbantova/index.html>

Кирова, Милена. *Българската литература през XXI век (2000 – 2020). Част I.* София: Колибри, 2023

Ключови думи: българска литература от XXI век, литературна история, романът през първото десетилетие, възходът на разказа, развитие на поезията през двете десетилетия, драматургията през новото хилядолетие

Методология: Иновативен опит да се напише история на настоящия литературен процес. Авторката подробно мотивира своя стремеж да се разграничи от критическите представи и оценки, да оцени настоящето с категориите на историческия анализ. Тя пресича няколко различни подхода: културноисторически, жанров и тематичен, за да пресъздаде динамиката на българската литература в най-ново време. Изследването е базирано върху много голям брой автори и произведения, но успява да постигне типологична класификация на тяхното присъствие в съвременната българска литература.

Анотация: Книгата „Българската литература през XXI век (2000 – 2020)“ представлява първото относително цялостно литературноисторическо изследване на съвременната българска литература от началото на новото хилядолетие до края на 20-те му години. Изследването е разделено на две части, като първата част, публикувана през 2023 година, изгражда методологическата основа за разглеждане на съвременните литературни явления и тенденции. Тя започва с предговор, който обяснява теоретичната рамка и подходите. В първата глава, озаглавена „Наследството на 90-те“, се проследяват продължаващите ефекти от литературните тенденции и процеси, възникнали през 1990-те години, които оказват влияние и през първото десетилетие на XXI век. Втората глава разглежда новите явления и тенденции от първото десетилетие на новия век, като отделя внимание на специфични проблеми като християнската тематика, еротичното писане и възхода на разказа в края на този период. Третата глава е фокусирана върху поезията, върху новите тенденции и посоки в нея през първото десетилетие от новото хилядолетие. Тази глава обхваща подробно разнообразни поетични книги и произведения, предоставяйки задълбочен анализ на поетичния ландшафт. Последната глава, посветена на драматургията, запълва важна празнина в критическата филологическа практика, която през последните тридесет години

е пренебрегвала този жанр. Със значително количество разгледани пиеси и представления тази част обхваща изцяло драматургията и нейното развитие през първите две десетилетия на настоящото столетие. Книгата представлява важен принос за изграждането на една своеобразна панорама на съвременната българска литература и е неоценим ресурс за читатели, студенти и изследователи, които се интересуват от развитието на литературата в България през последните две десетилетия.

Обхват: „Дългият дваисети век“; нови явления и тенденции в белетристиката през първото десетилетие на ХХІ век; времето на романа; литература с религиозна тематика и християнски послания; литературната еротика; възходът на разказа; поезията през първите десет години; пътищата на българската драматургия през ХХІ век, подстъп към третото десетилетие. Автори: Георги Господинов, Бойко Пенчев, Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов, Ани Илков, Пламен Антов, Елин Рахнев, Йорданка Белева, Виргиния Захаријева, Амелия Личева, Силвия Чолева, Надежда Радулова, Емилия Дворянова, Керана Ангелова, Мария Станкова, Елена Алексиева, Теодора Димова, Мирела Иванова, Христо Калчев, Георги Стоев, Димитър Златков, Здравка Евтимова, Владимир Зарев, Алек Попов, Константин Илиев, Боян Биолчев, Георги Тенев, Ружа Лазарова, Емил Андреев, Петър Делчев, Боян Папазов, Иван Кулеков, Стефан Кисъов, Михаил Вешим, Ивайло Иванов, Димитър Бочев, Владислав Икономов, Александър Томов, Палми Ранчев, Васко Жеков, Стефан Кисъов, Ангел Г. Ангелов, Христо Карастоянов, Момчил Николов, Калин Терзийски, Радослав Парушев, Кристина Димитрова, Николай Кънчев, Иван Теофилов, Екатерина Йосифова, Марин Бодаков, Катерина Стойкова-Клемър, Калина Ковачева, Малина Томова, Рада Панчовска, Кирил Мерджански, Илко Димитров, Петър Чухов, Стоил Рошкев, Аксиния Михайлова, Красимир Симеонов, Кирил Кадийски, Георги Борисов, Димитър Кенаров, Николай Атанасов, Николай Бойков, Хайри Хамдан, Азиз Назми Шакир, Константин Илиев, Христо Бойчев, Маргарит Минков, Цветан Марангозов, Боян Папазов, Яна Добрева, Здрава Каменова и други.

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от

2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор на два тома „Неслученият канон“ – първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител е на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 година.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://liternet.bg/publish2/mkirova/index.html>

Пенчев, Бойко. *Прогресисти и консерватори. Темпорални модели в българската литература от края на 40-те до 70-те години на XX век*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023

Ключови думи: българска литература и критика от края на 40-те до 70-те години на XX век, литературна история, концептуалност, линеарен и цикличен модел на времето, трансформации, нови прочити, социални и философски контексти

Методология: Изследователската оптика е концептуално-теоретична и сравнително-типологическа, използват се философски и културни модели, прилага се интерпретативен анализ на текстове и критика.

Анотация: Книгата „Прогресисти и консерватори“ предлага модерен и концептуално осмислен поглед върху българската литература от края на 40-те до 70-те години на XX век, със специален акцент върху проблема за времето. Авторът изследва два основни темпорални модела – линеарен и цикличен, и проследява как те се проявяват и трансформират в литературата и литературната критика през този период. Вниманието е насочено към начина, по който избрани емблематични автори и критици интерпретират и използват концепцията за време в своето творчество, като се разглеждат както техните индивидуални подходи, така и взаимодействието между различните темпорални модели. „Прогресисти и консерватори“ предоставя различна рамка за разбиране на българската литература от този период и отваря нови възможности за прочит на литературните и критическите текстове от епохата на социализма.

Обхват: Литературата между опита за миналото и интуициите за бъдещето; комунистически прогресизъм; трансформации на прогресисткото време в априлската поезия; консервативната революция на 60-те години, тайната история на примитива, гротеска, мит, карнавал, Дионисовото начало, възкресяване на езическото, тракийското наследство, еротиката при социализма. Поезията от епохата на сталинизма, романът от първата половина на 50-те – епос и история, епичният роман – генеалогия на понятието; генеалогия на котловината. Авторы: Димитър Димов, Йордан Радичков, Николай Хайтов,

Васил Попов, Тончо Жечев, Кръстьо Куюмджиев, Йордан Йовков, Спиридон Казанджиев и други

Кратка биография на автора: Бойко Пенчев Пенчев (1968 г.) завършва специалност „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1994 г. От 1996 г. е асистент, а от 2005 г. доцент в катедрата по българска литература в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на магистърска програма „Литературознание“. От 1993 г. до 2008 г. е редактор във в. „Литературен вестник“, а в периода 2001 – 2009 г. поддържа седмична публицистична колонка във в. „Дневник“. Превежда от английски и руски език. Автор е и на книгите: „Тъгите на краековието. Литературна критика и история“, С., 1998; „Българският модернизъм: моделирането на Аза, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2003; „Септември '23: идеология на паметта“, ИК „Просвета“, С., 2006; „Спорните наследства“, С., 2017.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Кл. Охридски“:

<https://slav.uni-sofia.bg/%D0%B1%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2/>

Кирова, Милена. *Българската литература през XXI век (2000 – 2022). Част II*, София: Колибри, 2024

Ключови думи: българска литература XXI век, съвременна българска литература, литературна история, литературна критика, второ десетилетие на XXI век; роман, разказ, поезия, дистопия, жанрово многообразие, транснационална литература, български автори в чужбина, глобализация и литература, бъдеще на литературата

Методология: Иновативен опит да се напише история на настоящия литературен процес. Авторката подробно мотивира своя стремеж да се разграничи от критическите представи и оценки, да оцени настоящето с категориите на историческия анализ. Тя пресича няколко различни подхода: културноисторически, жанров и тематичен, за да пресъздаде динамиката на българската литература в най-ново време. Изследването е базирано върху много голям брой автори и произведения, но успява да постигне типологична класификация на тяхното присъствие в съвременната българска литература.

Анотация: Книгата „Българската литература през XXI век (2000 – 2022). Част II“ от Милена Кирова представлява продължение и надграждане на първото цялостно литературноисторическо изследване върху съвременната българска литература, като разширява обхвата му до началото на третото десетилетие и задълбочава анализа на процесите през второто. Вторият том, подобно на първия, е резултат от дългогодишна изследователска работа и се отличава с амбицията да обхване максимално широк спектър от автори, жанрове и тенденции, белязали литературния живот през последния четвърт век. Авторката поставя акцент върху нарастващото разнообразие на литературните гласове и откроява трудността да се прокара ясна граница между националното и глобалното, между „своето“ и „чуждото“ – многогласност, сравнима с „вавилонско стълпотворение“, поставяща под въпрос възможността за единен критически поглед и очертаваща нови предизвикателства пред изследователите на съвременната литературна история без достатъчна времева дистанция. Структурно книгата е организирана в няколко основни тематични ядра. Първата част разглежда литературата, създавана от български автори извън страната, проследявайки транснационалните измерения на съвременния литературен

процес. Следващите глави са посветени на развитието на романа и разказа през второто десетилетие на XXI век, като биват анализирани както жанровото многообразие, така и новите тематични и стилови търсения. Особено внимание е отделено на появата и първите стъпки на българската дистопия, разгледана като симптом на по-широки културни и обществени нагласи. Самостоятелна глава е посветена на поезията, представена като поле на равностметки и по-скоро съдържан бунт, в което се открояват различни индивидуални поетики. В заключителната част авторката обобщава основните тенденции към 2022 година, очертавайки напрежението между устойчивите литературни модели и новите посоки, които постепенно се налагат. Книгата не предлага окончателни отговори, а по-скоро формулира въпроси, свързани с бъдещето на съвременната литература, което, заедно със систематизирания литературен корпус, ще послужи за бъдещи проучвания. С това изследването се утвърждава като значим принос към съвременната българска хуманитаристика и като ценен ориентир за всички, които се интересуват от динамиката и посоките на българската литература през XXI век.

Обхват: Българска литература отвъд националните граници; романът през второто десетилетие на XXI век; началата на българската дистопия; динамиката на разказа в съвременния литературен контекст; характеристики на поезията; взаимодействие между глобално и локално. Автори: Илия Троянов, Капка Касабова, Николай Гроздински, Димитър Динев, Сибиле Левичаров, Ружа Лазарова, Мирослав Пенков, Владислав Тодоров, Красимир Дамянов, Евелина Ламбрева-Йекер, Захари Карабашлиев, Илко Минев, Николай Димитров, Димитър Бочев, Милен Русков, Георги Господинов, Галин Никифоров, Яница Радева, Теодора Димова, Иво Милев, Момчил Николов, Златко Енев, Георги Бърдаров, Мария Станкова, Чавдар Ценов, Александър Секулов, Недялко Славов, Владимир Зарев, Христо Карастоянов, Едвин Сугарев, Иван Ланджев, Деян Енев, Ани Илков, Весела Ляхова, Алек Попов, Яна Букова, Красен Камбуров, Валери Стефанов, Емилия Дворянова, Васил Георгиев, Ина Вълчанова, Боряна Христова, Людмил Тодоров, Здравка Евтимова, Силвия Томова, Ангел Игов, Александър Секулов, Ангел Г. Ангелов, Георги Тенев, Керана Ангелова, Божана Апостолова, Елена Алексиева, Рене Карабаш, Димитър Шумналиев, Леа Коен, Виктория Бешлийска, Кирил Топалов, Тони Николов, Иван Сухиванов, Мартин Колев, Наталия Делева, Иван Станков, Борис Роканов, Кева Апостолова, Никита Нанков,

Миглена Николчина, Силвия Чолева, Петър Чухов, Владимир Сабоурин, Кирил Кадийски, Бюрхан Керим, Емине Садкъ, Тодор Тодоров, Палми Ранчев и други.

Кратка биография на автора: Милена Георгиева Кирова (1958 г.) преподава българска литература от Освобождението до Първата световна война и антропология на библейския свят в СУ „Св. Климент Охридски“. Ръководител на катедрата по българска литература от 2003 до 2012 г. Специализирала е в Центъра по психоаналитични изследвания, Университет на Кент (1994 – 1995), Женевския университет (1995), Централноевропейския университет, Будапеща (1999); гост-преподавател по програма Фулбрайт в Университета на Лос Анджелис (1989 – 1991), в Централноевропейския университет (2000), Белградския университет (2000), Университета на Хелзинки (2002), Университета Монаш, Мелбърн (2006). Автор е на двадесет и една литературоведски книги. Съставител и редактор е на два тома „Неслученият канон“ – първата по-цялостна история на българската литература, създадена от жени (2009, 2013). Рецензент на нови книги във в. „Култура“ в продължение на 25 години; автор на повече от 700 рецензии за новоиздадени творби в периодичния печат. Носител е на множество награди за литературна история и критика между 1981 и 2024 г.

За написването на кратката биографична бележка е използвана информация от сайта на електронно списание LiterNet: <https://liternet.bg/publish2/mkirova/index.html>